

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

eurostudent.eu

Sofinancira program
Evropske unije
Erasmus+

EVROŠTUDENT VII

Socialni in ekonomski pogoji
življenja študentov v Evropi
2018–2021

NACIONALNO POROČILO – SLOVENIJA

Pripravili: dr. Alenka Gril, dr. Igor Bijuklič, mag. Sabina Autor in Ivana Prem

Ljubljana, december 2022

EVROŠTUDENT VI 2016–2018

Socialni in ekonomski pogoji življenja študentov v Evropi

Nacionalno poročilo – Slovenija

Nacionalno poročilo so pripravili in uredili:

dr. Alenka Gril, dr. Igor Bijuklič, mag. Sabina Autor in Ivana Prem

Lektoriranje: Davorin Dukič

Oblikovanje: Kamerad, Zuhra Jovanovič, s.p.

Izdal in založil: Pedagoški inštitut

Odgovorna oseba: dr. Igor Ž. Žagar

e-izdaja, odprt dostop na:

<https://www.pei.si/wp-content/uploads/2022/01/evrostudentVII.pdf>

© 2022 Pedagoški inštitut, Ljubljana

Nacionalno poročilo je nastalo v okviru projekta »EVROŠTUDENT VI I– Slovenija«, ki jo je v letih 2018 – 2021 sofinancirala Evropska komisija iz programa Erasmus+. Pedagoški inštitut je izvedel raziskavo in pripravil poročilo o rezultatih s sofinanciranjem Ministrstva Republike Slovenije za izobraževanje, znanost in šport v okviru strokovnih nalog po pogodbi LDN 2018, 2019 in 2020.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID 93467395](#)

ISBN 978-961-270-379-0 (PDF)

Vsebina

Zahvala	3
Kratka predstavitev raziskave EVROŠTUDENT VII (2019–2021).....	4
Uvodno pojasnilo.....	7
Predstavitev rezultatov raziskave v Sloveniji.....	8
1. Značilnosti študentske populacije v Sloveniji	9
2. Socialno-ekonomsko ozadje študentov v Sloveniji	23
3. Prehod v terciarno izobraževanje.....	29
4. Vrste in načini študija	39
5. Časovna obremenitev s študijem in z delom.....	72
6. Plačano delo študentov	81
7. Prihodki in stroški študentov.....	90
8. Nastanitev.....	104
9. Mobilnost in internacionalizacija	110
10. Prehod na trg dela	123
Zaključne ugotovitve (in izhodišča priporočil).....	130
Viri in literatura	141

Zahvala

Zahvala gre vsem sodelujočim v raziskavi, tako študentkam in študentom, ki so si vzeli čas za reševanje vprašalnika, kot članicam in članom projektne sveta EVROŠTUDENT VII, ki so sodelovali v vseh fazah raziskave EVROŠTUDENT VII in katerih prispevek z vidika uporabnega strokovnega znanja je zagotovil kvalitetno izvedbo raziskave.

Kratka predstavitev raziskave EVROŠTUDENT VII (2019–2021)

EVROŠTUDENT je mednarodna znanstvena raziskava o socialnih in ekonomskih razmerah, v katerih živijo študenti. Na nacionalni ravni je namen raziskave zagotoviti vpogled v socialno ozadje in značilnosti študentske populacije v Sloveniji, predvsem pa ugotoviti, s katerimi težavami in ovirami se ta srečuje pri svojem študiju in bivanju. EVROŠTUDENT zagotavlja mednarodne primerjalne podatke, ki omogočajo vpogled v številne vidike študentovega življenja. Poleg že omenjenih so tu še vstop v visoko šolstvo, vrste in načini študija, študentsko delo, sredstva, stroški in stanovanjske razmere, mobilnost in internacionalizacija kot tudi ocena kakovosti študija ter prihodnji načrti študentov. Zaradi širokega obsega tematik o socialno-ekonomski razsežnosti študija so rezultati raziskave EVROŠTUDENT lahko zanimivi za različne ciljne skupine, tako za raziskovalce in študente kot širšo javnost, predvsem pa za politične odločevalce na nacionalnih ravneh, ki jim izsledki raziskave lahko nudijo oporo pri načrtovanju strategij in politik za izboljšanje visokošolskega študija.

V Sloveniji je raziskavo EVROŠTUDENT VII v letih 2019 do 2021 izvajalo Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) skupaj s Pedagoškim inštitutom (PI). Usmerjal jo je projektni svet, sestavljen iz različnih deležnikov s področja terciarnega izobraževanja (predstavnice in predstavniki MIZŠ, Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Nacionalne agencije RS za kakovost v visokem šolstvu, Rektorske konference RS, Združenja študentskih domov Slovenije, Skupnosti samostojnih visokošolskih zavodov, Skupnosti višjih strokovnih šol RS, Študentske organizacije Slovenije, Statističnega urada RS). Nacionalno poročilo o raziskavi v Sloveniji je pripravila in uredila skupina raziskovalk in raziskovalcev Pedagoškega inštituta.

Raziskava EVROŠTUDENT VII se je dejavno začela z uvodnim konzorcijskim srečanjem 12. junija 2018 na Dunaju. Zaključna konferenca s predstavitvijo rezultatov je potekala na spletu 18. in 19. maja 2021. Na zaključni konferenci so predstavili še nepopolne rezultate mednarodnega poročila tega cikla, v katerem je sodelovalo 26 evropskih držav: Albanija, Avstrija, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francija, Gruzija, Hrvaška, Irska, Islandija, Italija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Nemčija, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovenija, Švica, Švedska, Turčija. Zaradi zamika pri pridobivanju podatkov v nekaterih državah se je izid končnega mednarodnega poročila premaknil v drugo polovico avgusta 2021, kar je zahtevalo

tudi ustrezno prilagoditev končnega nacionalnega poročila za Slovenijo, in zamaknilo njegovo javno objavo na konec leta 2021.

Zbiranje podatkov za sedmi cikel raziskovalnega projekta EVROŠTUDENT VII je bil opravljeno od maja do junija 2019, vanj je bilo vključenih 4.310 študentov, od tega je 2.112 študentov v celotni izpolnilo vprašalnik, kar predstavlja 2,9-odstotno odzivnost v celotni populaciji. Vsi sodelujoči so vprašalnik izpolnjevali ob predhodnem GDPR-soglasju. Udeležba je potekala prostovoljno in s pomočjo spletnega vprašalnika v aplikaciji 1KA (objavljeni sta bili dve različici, v slovenskem in angleškem jeziku, slednja za mednarodne študente). Podatki v raziskavi se nanašajo na drugi semester študijskega leta 2018/19 in vključujejo višješolske ter visokošolske študente (brez študentov na daljavo in doktorskih študentov), ki so v tem semestru študirali v Republiki Sloveniji.

Na začetku projekta je bil oblikovan projektni svet EVROŠTUDENT VII, ki vključuje relevantne deležnike s področja višjega in visokega šolstva v Republiki Sloveniji tako, da se področje posameznega strokovnjaka vsebinsko pokriva z raziskovalnimi sklopi:

- **dr. Erika Rustja, mag. Ksenja Hauptman, mag. Saša Zabukovec, Tanja Grželj, Marjan Vidrih**, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ),
- **Anja Plevčak, mag. Gordana Možina**, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ),
- **Jasmina Poličnik**, Skupnost višjih strokovnih šol Republike Slovenije (SVSŠ),
- **Alen Brkič**, Študentska organizacija Slovenije (ŠOS),
- **Maja Milas**, Nacionalna agencija RS za kakovost v visokem šolstvu (NAKVIS),
- **Lidija Divjak Mirnik**, Združenje študentskih domov Slovenije (ZŠDS),
- **prof. dr. Barbara Novak**, Rektorska konferenca RS (RK RS),
- **Andreja Kožmelj**, Sektor za demografske in socialne statistike, Statistični urad RS (SURS),
- **Gabrijel Glavica**, Skupnost samostojnih visokošolskih zavodov (SSVZ),
- **Maja Krajnc Ružič**, Študentski domovi Univerze v Mariboru (UM ŠD),
- **dr. Alenka Gril, dr. Igor Bijuklič**, Pedagoški inštitut (PI).

Vsem članom projektnega sveta se iskreno zahvaljujemo za aktivno sodelovanje, saj so s svojo strokovnostjo pripomogli k izboljšanju kakovosti izvedene raziskave, od oblikovanja posameznih raziskovalnih vprašanj in razširjanja vabil za sodelovanje v raziskavi med študente do interpretacije rezultatov ter informiranja o ugotovitvah raziskave.

Projekt EVROŠTUDENT VII je sofinanciran s strani programa Evropske unije Erasmus+.

Uvodno pojasnilo

Pandemija covid-19 je na nepredviden in korenit način posegla v družbo ter tako tudi v življenje študentov in študentk. S tem je posredno posegla tudi v pomen rezultatov sedmega cikla raziskave EVROŠTUDENT. Rezultati, ki se sedaj predstavljajo, temeljijo na podatkih, ki smo jih v večini držav zbrali v obdobju pred pandemijo. Po številnih kazalnikih je jasno, da pandemija predstavlja takorekoč mejnik, po katerem skoraj ni več področja družbenega in političnega življenja, ki ne bi utrpelo posledic in sprememb, ki še niso celovito raziskane, med drugim tudi zato ne, ker pandemije še vedno ni konec in nekatere spremembe življenja šele prihajajo. Takšna slika nedvomno velja tudi za predmet pričujoče raziskave, ki preučuje socialni in ekonomski položaj študentov ter študentk v Evropi. Čeprav so zaradi navedenih razmer rezultati raziskave nekoliko izgubili aktualnost, nikakor niso postali preprosto zastareli, ampak ohranjajo – dolgoročno gledano – svojo analitično relevantnost. Predstavljajo namreč referenčno podlago, s pomočjo katere se bodo lahko opravljale primerjalne analize izsledkov morebitnih naslednjih raziskovalnih ciklov te ali drugih podobnih raziskav. Pomembnost raziskave EVROŠTUDENT VII je torej predvsem v tem, da predstavlja trdno referenčno točko »predkovidnega« obdobja. Poleg tega se na temeljnih mestih še vedno kažejo veljavni trendi in strukturne težave, ki se s pandemijo niso spremenile, še manj pa izzvenele, mnoge so se še celo bolj izrazile.

V poročilu smo izraze, ki se nanašajo na osebe, zapisali v moški slovnični obliki in so uporabljeni kot nevtralni za ženski in moški spol.

Predstavitev rezultatov raziskave v Sloveniji

V tem poglavju predstavljamo rezultate raziskave EVROŠTUDENT VII v Sloveniji in jih primerjamo z rezultati v drugih sodelujočih državah ter z rezultati raziskave EVROŠTUDENT VI v Sloveniji. Izsledke umeščamo tudi v primerjalni kontekst drugih raziskav, ki so bile v zadnjem desetletju izvedene v Sloveniji in so zajemale študentsko populacijo, ter drugih javno dostopnih zbirk podatkov o študentih, ki jih v Sloveniji vodijo univerze, Statistični Urad RS (SURS) ter Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (UMAR).

V okviru predstavitve rezultatov po posameznih tematskih področjih podajamo tudi možne razlage, s čimer želimo poglobiti ali razširiti razumevanje kazalnikov socialnih in ekonomskih pogojev življenja študentov v Sloveniji, kot izhajajo iz raziskave EVROŠTUDENT VII.

1. Značilnosti študentske populacije v Sloveniji

V prvem poglavju predstavljamo podatke o značilnostih študentske populacije glede na vpis na stopnjo študija in vrsto zavoda ter starost in spol. Prikažemo tudi podatke o vrstah nastanitve študentov in njihovem finančnem položaju. Poleg tega predstavljamo značilnosti treh podskupin študentov: študentov z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami, študentov z migrantskim ozadjem in študentov z otroki.

Ciljna populacija raziskave EVROŠTUDENT VII

Ciljna populacija raziskave EVROŠTUDENT VII so bili v posameznih državah vsi študenti različnih študijskih programov stopnje ISCED 5, 6 in 7. V Sloveniji so bili v populacijo zajeti vsi visokošolski študenti, ki so imeli v 2. semestru študijskega leta 2018/19 status študenta v Sloveniji. Vključeni so bili tako redni kot tudi izredni študenti višješolskih, dodiplomskih in podiplomskih študijskih programov druge stopnje. Študirali so lahko na višješolskih zavodih, na samostojnih visokošolskih zavodih ter na univerzah (Univerza v Ljubljani, Univerza v Mariboru, Univerza na Primorskem, Univerza v Novi Gorici). V populacijo niso bili vključeni študenti, ki so študirali na daljavo, doktorski študenti ter študenti študijskih programov za izpopolnjevanje. Del populacije tudi niso bili študenti, ki so predhodno imeli status študenta v Sloveniji, vendar so bili v 2. semestru študijskega leta 2018/2019 na študijski izmenjavi (npr. preko programa Erasmus+).

V študijskem letu 2018/19, ko je bila izvedena raziskava, je bilo v Sloveniji v terciarno izobraževanje vpisanih 72.776 študentov (42 %) in študentk (58 %). Med njimi jih je bilo 14,0 % vpisanih v višješolske študijske programe (ISCED 5), 23,9 % v strokovne študijske programe prve stopnje (ISCED 6), 33,2 % v univerzitetne študijske programe prve stopnje (ISCED 6), 24,3 % v magistrske programe druge stopnje (ISCED 7) in 4,6 % v enovite magistrske programe (ISCED 7). Razporeditev vpisanih po stopnji študija in spolu je prikazana v tabeli 1.

Tabela 1. Študenti, vpisani v študijskem letu 2018/2019, po spolu in stopnji študija

	število vseh	vsi %	moški %	ženske %
višješolski študijski programi	10.217	14,0 %	61,5 %	38,5 %
visokošolski študijski programi	62.559	86,0 %	39,0 %	61,0 %
prva stopnja	41.541	57,1 %	40,6 %	59,4 %
druga stopnja	21.018	28,9 %	35,7 %	64,3 %

Razporeditev vpisanih študentov glede na status zavoda je prikazana v tabeli 2.

Tabela 2. Študenti, vpisani v študijskem letu 2018/2019, po tipu zavoda in spolu

	število vseh	vsi %	moški %	ženske %
Univerze	53.944	74,1 %	39,2 %	60,8 %
Drugi zavodi	18.832	25,9 %	50,4 %	49,6 %
samostojni visokošolski zavodi	8.615	11,8 %	37,4 %	62,6 %
višješolski zavodi	10.217	14,0 %	61,5 %	38,5 %

Razporeditev vpisanih študentov po starosti je prikazana v tabeli 3.

Tabela 3. Študenti, vpisani v študijskem letu 2018/2019, po starosti in spolu

	število vseh	vsi %	moški %	ženske %
mlajši od 22 let	28.857	39,7 %	43,2 %	56,8 %
stari od 22 do 25 let	25.162	34,6 %	40,9 %	59,1 %
stari od 25 do 30 let	11.256	15,5 %	41,1 %	58,9 %
starejši od 30 let	7.501	10,3 %	43,7 %	56,3 %

V Sloveniji je v raziskavi EVROŠTUDENT VII sodelovalo 2.112 študentov in študentk, ki so v celoti odgovorili na vsa vprašanja, kar predstavlja 2,9 % populacije vseh študentov. 80,6 % jih je bilo vpisanih na študij na univerzi, 19,4 % na drugih višje-/visokošolskih zavodih (6,2 % na samostojnih visokošolskih zavodih in 13,2 % na višješolskih zavodih). Na prvostopenjskem študiju jih je študiralo 57,1 %, na drugostopenjskem študiju in na enovitem magistrskem študiju skupaj 29,8 %, v višješolskih strokovnih programih 13,1 %. Med njimi je bilo 67,7 % žensk in 32,3 % moških. 41,1 % je bilo mlajših od 21 let, 37,8 % starih med 22 in 25 let, 13,8 % starih med 25 in 30 let in 7,3 % starejših od 30 let. 88,4 % je bilo rednih študentov, 11,6 % pa izrednih študentov (v populaciji je bilo 77,3 % rednih in 22,7 % izrednih študentov). Vzorec sodelujočih študentov se je od populacije študentov, vpisanih v študijskem letu 2018/2019, nekoliko razlikoval tudi glede na smer študija (po ISCED-področju): 10,2 % jih je študiralo na področju izobraževanja (9,7 % v populaciji), 8,3 % na področju umetnosti in humanistike (8,4 % v populaciji), 7,3 % na področju družboslovja, novinarstva in informatike (8,7 % v populaciji), 14,8 % na področju poslovanja, administracije in prava (19,0 % v populaciji), 8,9 % na področju naravoslovja, matematike in statistike (5,7 % v populaciji), 6,5 % na področju IKT (5,6 % v populaciji), 19,4 % na področju inženirstva, proizvodnje in gradbeništva (18,8 % v populaciji),

13,5 % na področju zdravja in sociale (13,2 % v populaciji) in 7,2 % na področju storitev (8,0 % v populaciji).

Da bi sodelujoči študenti ustrezno proporcionalno zastopali razpršenost celotne populacije študentov v Sloveniji po različnih kriterijih, smo zbrane podatke utežili. Po postopku *raking* smo podatke postratifikacijsko utežili po naslednjih šestih spremenljivkah: *spol* (moški, ženski), *starost* (< 22 let, 22–24 let, 25–29 let, > 30 let), *raven izobrazbe* (višješolski, dodiplomski, magistrski študij oz. ISCED-stopnja 5, 6 in 7), *vrsta visokošolskega zavoda* (višješolski in samostojni visokošolski zavodi, Univerza v Ljubljani in druge univerze), *področje študija* (deset področij – ISCED-field), *status študenta* (redni ali izredni študij). Opravljena je bila analiza različnih shem za uteževanje, na koncu pa izbrana postratifikacija, ki je imela najboljši vpliv na točnost ocen. S tem, ko smo z uteževanjem zagotovili enako proporcionalno zastopnost vseh pomembnih kategorij študentov tako v vzorcu kot v populaciji, smo zagotovili reprezentativnost njihovih odgovorov. V nadaljevanju predstavljamo rezultate, pridobljene na uteženih podatkih.

Po podatkih SURS se »število vseh študentov višješolskega in visokošolskega izobraževanja znižuje: v študijskem letu 2018/19 se [...] je vpisalo 75.991 študentov, kar je 0,7 % manj kot v predhodnem študijskem letu in 34,2 % manj kot pred desetimi leti.«¹ Število vpisanih študentov se hitro zmanjšuje, vendar to ne velja za število študentov, ki se prvič vpisujejo v prvi letnik visokošolskega študija – teh je več kot leto prej.

»Na višji strokovni študij se je v študijskem letu 2018/19 vpisalo 10.566 študentov, na visokošolski študij pa 65.425 študentov. Glede na prejšnje študijsko leto se je število vpisanih študentov najizraziteje povečalo v doktorskih študijskih programih (tretja bolonjska stopnja) (z 2.824 na 3.089 ali za 9,4 %) in v programih višjega strokovnega izobraževanja (z 10.353 na 10.566 ali za 2,1 %), najizraziteje zmanjšalo pa v magistrskih študijskih programih (druga bolonjska stopnja), in sicer v enovitih magistrskih študijskih programih (s 4.687 na 4.514 ali za 3,7 %). V izobraževanje za pridobitev prve visokošolske diplome, tj. v programe visokošolskega strokovnega in univerzitetnega izobraževanja (oboji prva bolonjska stopnja), ter v programe enovitega magistrskega izobraževanja (druga bolonjska stopnja) se je v študijskem letu 2018/19 vpisalo 45.863 študentov ali 1,4 % manj kot v predhodnem študijskem letu (46.527).

¹ Vir: SURS; <https://www.stat.si/Statweb/News/Index/8148>.

Čeprav je število vseh študentov terciarnega izobraževanja v študijskem letu 2018/19 nižje kot v prejšnjem, pa je število novincev (tj. prvič vpisanih v prvi letnik) v visokošolskem izobraževanju višje, kot je bilo v študijskem letu 2017/18. V prvi letnik izobraževanja za pridobitev prve visokošolske diplome se je v študijskem letu 2018/19 prvič vpisalo 15.156 študentov ali 4,1 % več kot v predhodnem študijskem letu (14.560).«²

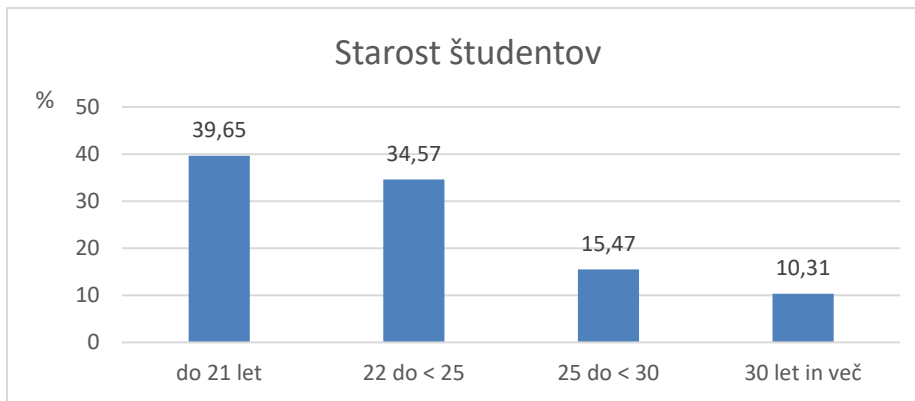
Starost

V večini EVROŠTUDENT-držav je bilo nekoliko manj kot dve tretjini študentov (63 %) mlajših od 25 let. Tudi v Sloveniji je bilo več kot tri četrtine sodelujočih študentov mlajših od 25 let (41,1 % starih manj kot 22 let in 37,8 % starih med 22 in 25 let), približno sedmina starih med 25 in 30 let (13,8 %), štirinajstina pa starejših od 30 let (7,3 %). Povprečna starost sodelujočih študentov v Sloveniji je bila 24,3 leta (standardna deviacija: $SD = 5,6$ leta), kar je približno 1,5 let manj kot povprečna starost vseh študentov v vseh EVROŠTUDENT-državah (aritmetična sredina: $M = 25,9$ let, $SD = 6,8$). V Sloveniji je bil, podobno kot na Malti, Irskem, Češkem, Hrvaškem, Nizozemskem in v Gruziji, največji delež študentov (med eno tretjino in polovico) iz najmlajše starostne skupine.

V primerjavi s vzorcem študentov, ki so sodelovali v raziskavi EVROŠTUDENT VI, je bilo v raziskavi EVROŠTUDENT VII 2,8 % več študentov mlajših od 22 let, 2,8 % manj študentov starih med 22 in 25 let, 2,3 % manj je bilo tudi študentov, starih med 25 in 30 let, ter 2,5 % več študentov starih 30 let in več.

Sodelujoči študenti v Sloveniji, ki so študirali na univerzah, so bili v povprečju mlajši (23,4 leta) od študentov na drugih višje-/visokošolskih zavodih (27,1 let). Podobno razmerje se kaže tudi v drugih državah, le da je ta razlika v Sloveniji med največjimi.

² Vir: SURS; prav tam.

Slika 1. Starost študentov

Opomba: $N = 2112$

Po podatkih SURS se je delež prebivalstva, starega od 19 do 24 let, ki študira, v Sloveniji v zadnjih petih letih znižal za dve odstotni točki (47,4 %), a še vedno študira skoraj polovica mladih. Zmanjševanje študentske populacije lahko tako delno pripišemo manj številnim generacijam mladih.³

Spol

V Sloveniji je bilo v študijskem letu 2018/2019 na študij vpisanih 57,9 % študentk in 42,1 % študentov. Tako kot v Sloveniji tudi v drugih državah (razen Nemčije) ženske predstavljajo večino študentske populacije.

Na študij na univerzi je bilo vpisanih 60,8 % študentk, na drugih višje- in visokošolskih ustanovah pa 49,6 % študentk. V primerjavi z mednarodnim povprečjem v Sloveniji študira večji delež žensk na univerzi (vsaj za 8 %) v primerjavi z drugimi višje-/visokošolskimi zavodi, podobno kot v Nemčiji, Gruziji ter na Hrvaškem in Irskem. Velja opozoriti na podatek, da je bilo na samostojnih visokošolskih zavodih vpisanih več žensk kot moških (62,6 %), v višješolskih programih pa manj žensk (38,5 %) (slika 2). Na podlagi tega lahko sklepamo, da so bile ambicije žensk po doseganju visoke izobrazbe višje kot pri moških.

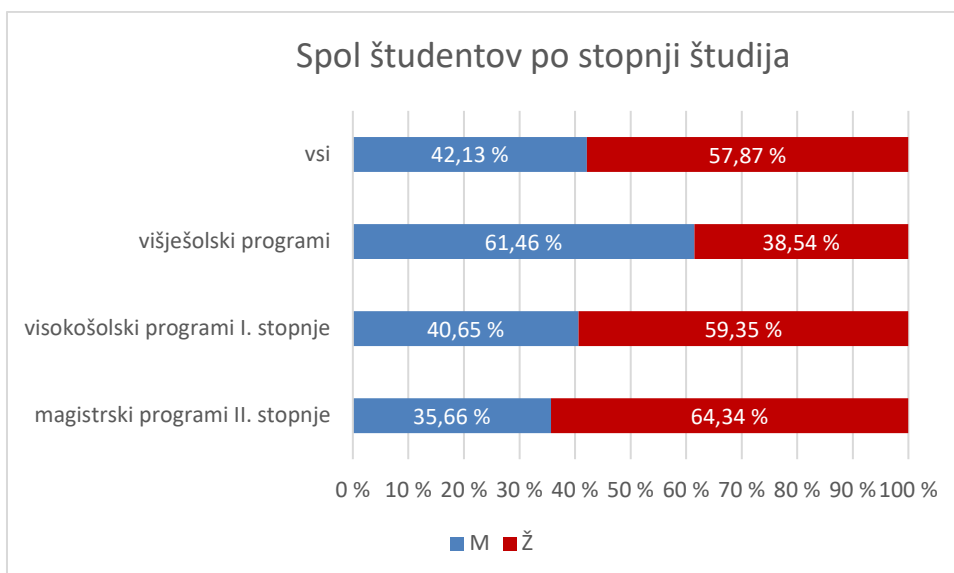
Na študiju prve stopnje je študiralo 59,4 % žensk, na študiju druge stopnje 64,3 %, na višješolskih programih pa 38,5 % žensk. Podobno kot v Sloveniji večji delež žensk študira na magistrskih študijskih programih v Estoniji, na Finskem, v Gruziji, na Irskem, Islandiji in Poljskem; v drugih državah bodisi ni razlik bodisi je večji delež žensk na prvostopenjskih

³ Vir: SURS; <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/6665> in <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/7433>.

študijih. Tako prvi kot tretji vzorec razlik kaže na neenake prehode med stopnjami študija glede na spol študentov.

Zastopanost žensk v različnih študijskih programih ni bila enaka. V Sloveniji je več žensk kot moških študiralo na področjih izobraževalnih ved (88 % žensk), zdravstva (78 %), socialnega dela (77%) in humanistike (69 %) ter poslovnih ved (64 %). Manj žensk kot moških je študiralo na področjih informacijsko-komunikacijske tehnologije (17 % žensk) ter tehnike, proizvodnje in gradbeništva (21 %).

V vseh EVROŠTUDENT-državah so bile v študijske programe na področju vzgoje in izobraževanja ženske vpisane v večjem deležu (77 %) kot v povprečju na vse študijske programe (56 %), vendar je bil v Sloveniji njihov delež še večji (88 %). Večji delež od Slovenije je imela le Malta (90 %). Nasprotno pa so bile v vseh EVROŠTUDENT-državah ženske v manjšem deležu vpisane v študijske programe na področju informacijsko-komunikacijske tehnologije (19 %) kot v povprečju na vse študijske programe (56 %); v Sloveniji, Švici, Gruziji ter na Hrvaškem, Poljskem in Malti je bil njihov delež med najnižjimi (za med 40 in 44 % nižji od povprečja vseh študijskih programov).

Slika 2. Spol študentov po stopnji študija

Opomba: N = 72776

Finančni položaj študentov

Primarni vir prihodkov je za večino študentov v Sloveniji predstavljal lastni zaslužek (43 %), na drugem mestu je bila družina (34 %), za 15 % študentov so bili primarni vir drugi viri, za dvanajstino študentov pa štipendije (8 %). Študenti, ki so bili finančno odvisni od podpore družine, so bili v povprečju mlajši (22,5 let) od študentov, ki so se preživljali sami (26,4 leta). Najmlajši pa so bili študenti, ki so prejeli štipendije (stari so povprečno 21,9 let).

Študenti, ki so med študijem delali več kot 20 ur tedensko, so bili v povprečju pet let starejši (27,5 leta) kot tisti, ki niso delali (22,3 leta), in štiri leta starejši od tistih, ki so delali do 20 ur na teden (23,1 leta). Podobna starostna razlika se je pokazala tudi v mednarodnem povprečju.

Nastanitev

Največ študentov je stanovalo s starši oz. pri sorodnikih (41,4 %). Skoraj četrtnina jih je živela v študentskih domovih/sobah (23,5 %), skoraj petina s partnerjem/z otroci (18,7 %), devetina jih je živela z drugimi osebami (npr. prijatelji; 10,8 %), le 5,4 % pa jih je živelo samih. Tisti, ki niso živeli pri starših (27 let), so bili v povprečju štiri leta starejši od tistih, ki so živeli pri starših (23 let).

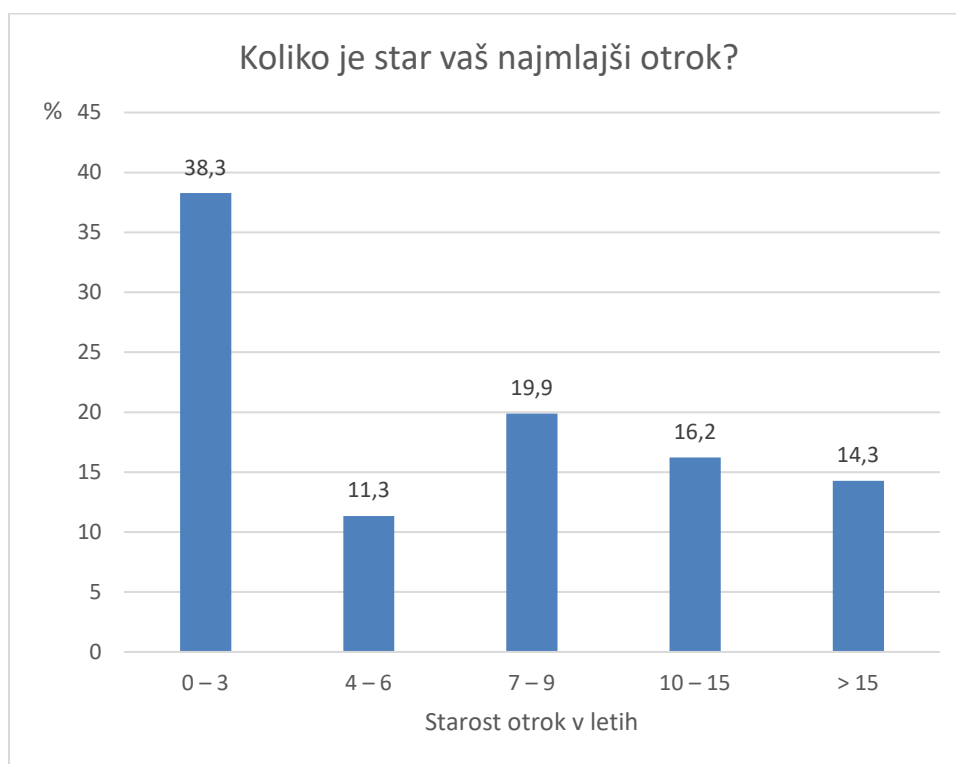
Študenti z otroki

Študenti v vseh državah večinoma še niso imeli lastnih otrok. Povprečen delež študentov z otroki je bil v EVROŠTUDENT-državah 12 %, vendar se države v tem med seboj zelo razlikujejo. Tudi v Sloveniji je bila večina študentov še brez otrok (91,3 %); ta delež je bil višji od mednarodnega povprečja držav, sodelujočih v raziskavi EVROŠTUDENT (88 %). Samo 8,7 % študentov v Sloveniji je imelo svoje otroke, kar je manj od mednarodnega povprečja. Razloge za nižji delež takšnih študentov v Sloveniji gre iskati tako v spolni vzgoji, vključeni v kurikule osnovnih in srednjih šol, kot v odloženem socio-ekonomskem osamosvajanju mladih, ki živijo v primarni družini skoraj do 30. leta (kar kažejo tako podatki pričujoče raziskave kot tudi drugih raziskav mladine v Sloveniji, tiste iz leta 2013 in predhodne) in se tudi po končanem šolanju težko redno zaposlijo (nekateri analize SURS⁴ kažejo, da je bil v letu 2013 delež brezposelnih diplomantov na različnih študijskih področjih med 4 in 39 %; 60 % diplomantov iz leta 2019 do

⁴ Vir: SURS; <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7031> in <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/9287>.

konca oktobra 2020 še ni našlo zaposlitve). Na podlagi tega lahko sklepamo, da se študenti odgovorno odločajo za odložitev vzpostavljanja lastne družine in rojstva svojih otrok na čas po zaključku študija ter pridobitvi zaposlitve.

Najmlajši otroci študentov v Sloveniji so bili večinoma mlajši od 7 let (38,3 % študentov je imelo najmlajše otroke, stare do vključno 3 leta, 11,3 % študentov pa je imelo otroke, stare od 4 do vključno 6 let). Med ostalimi študenti z otroki jih je imelo 19,9 % otroke, stare od 7 do vključno 9 let, 16,3 % otroke, stare med 10 in do manj kot 15 let, 14,3 % pa otroke, starejše od 15 let. Podatki prav tako kažejo, da so študenti z otroki večinoma mladi odrasli, stari več kot 29 let (60,2 %).

Slika 3. Starost najmlajših otrok študentov

Opomba: $N = 180$

Več študentov z otroki je študiralo na drugih višje-/visokošolskih ustanovah (20,9 %) kot na univerzi (4,5 %). Tudi v mednarodnem povprečju je, podobno kot v Sloveniji, več študentov z otroki študiralo na drugih višje-/visokošolski institucijah (15 %) kot na univerzi (10 %). Vendar jih je bilo na univerzah v Sloveniji petkrat manj kot na drugih zavodih, v drugih državah pa povprečno 1,5-krat manj.

Več študentov z otroki je bilo v Sloveniji vpisanih na drugostopenjske študijske programe (10,7 %) kot na prvostopenjske (5,1 %), največ pa na višješolske programe (19,2 %). V mednarodnem povprečju je razlika podobna (prvostopenjski programi – 10 %, drugostopenjski programi – 17 %), le da so deleži študentov z otroki v drugih državah povprečno nekoliko večji kot v Sloveniji (za 2 % več na prvostopenjskih študijih in 5 % na drugostopenjskih). Tudi ti podatki nam, tako kot podatki o starosti otrok študentov, posredno kažejo, da so študenti z otroki večinoma starejši od 25 oz. 30 let. Hkrati pa nakazujejo, da se v drugih državah tudi mlajši študenti pogosteje odločajo za otroke kot v Sloveniji.

Med študenti z otroki je v Sloveniji dvakrat več tistih, ki poročajo o finančnih težavah (12,2 %), kot tistih, ki finančnih težav nimajo (7,0 %).

Migrantsko ozadje

Med sodelujočimi študenti v Sloveniji jih je 123 navedlo drug materni jezik kot slovenski (5,9 %). Najpogostejša druga materni jezika študentov sta bila hrvaški jezik (8,2 %) in italijanski jezik (1,1 %). Ostale materne jezike je navedlo manj kot 2,2 % študentov (nemški jezik 0,7 %, ruski 0,5 %, albanski 0,4 %, angleški 0,3 %, francoski 0,1 %, poljski 0,1 % in turški 0,1 %).

Migrantsko ozadje študentov so v raziskavi EVROŠTUDENT VII določili glede na kraj rojstva študentov in njihovih staršev. Odgovore so kategorizirali skladno s tistimi, uporabljenimi v raziskavah Eurostat in Labour Force Survey. Kategorije so bile naslednje:

- »študenti brez migrantskega ozadja, izobraženi doma«,⁵
- »prva generacija migrantov, izobraženih doma«,
- »mednarodni študenti«,
- »druga generacija migrantov, izobraženih doma«,
- »drugi študenti, izobraženi doma«⁶.

V povprečju EVROŠTUDENT-držav je bilo več kot 14 % študentov z migrantskim ozadjem. Če kot indikator migrantskega ozadja upoštevamo zgolj državo rojstva staršev in študentov, je bil

⁵ »Izobraženi doma« – termin doma se nanaša na državo, ki je sodelovala v raziskavi EVROŠTUDENT VII; v primeru tega poročila je to v Sloveniji.

⁶ V to kategorijo so bili razvrščeni študenti, ki so se rodili zunaj države študija, njihovi starši pa so bili rojeni v tisti državi, kjer so se študenti izobraževali pred študijem; v primeru tega poročila je to Slovenija.

v Sloveniji delež študentov z migrantskim ozadjem nekoliko višji, 16,8 %. Študentov otrok prve generacije migrantov je bilo v Sloveniji 4,9 %, mednarodnih študentov je bilo tudi okrog 5 %. V Sloveniji je bil delež študentov otrok druge generacije migrantov (11,2 %) pričakovano podoben kot v populaciji mladih, starih med 15 in 29 let (14 %; LFS – Labour Force Survey, 2014), podobno kot še v štirih drugih sodelujočih državah (Švica, Estonija, Nizozemska, Nemčija). Če pri migrantskem ozadju poleg države rojstva staršev in študentov upoštevamo tudi državo dodiplomske izobrazbe študenta, potem je bilo v vzorcu 3,2 % študentov otrok prve generacije migrantov in 6,5 % mednarodnih študentov. V mednarodnem povprečju pa je mednarodnih študentov nekoliko več kot v Sloveniji (10 %).

Največ študentov, ki je predhodno stopnjo izobraževanja zaključilo v tujini, je bilo iz Bosne in Hercegovine (46,1 %) ter Hrvaške (36,5 %), nekoliko manj pa iz Srbije (13,5 %) in Madžarske (3,9 %).

Po podatkih SURS za študijsko leto 2018/2019⁷ je bilo mednarodnih študentov, vpisanih na študij v Sloveniji, »5.071 ali 6,7 % mobilnih študentov, tj. študentov s stalnim prebivališčem v tujini, in to iz več kot 100 različnih držav. Podobno kot v prejšnjih študijskih letih jih je polovica iz držav bivše Jugoslavije (2.643 ali 52,1 %), tretjina iz držav EU (1.755 ali 34,6 %), preostali pa iz drugih držav (673 ali 13,3 %). V primerjavi s predhodnim študijskim letom se je število mobilnih študentov povečalo za 48,3 %, njihov delež med vsemi študenti terciarnega izobraževanja pa za 2,2 odstotne točke. Najbolj se je število mobilnih študentov povečalo v programih doktorskega izobraževanja (tretja bolonjska stopnja); v študijskem letu 2018/19 se je v te programe vpisalo dvakrat toliko tujih študentov (587) kot v 2017/18 (277)«.

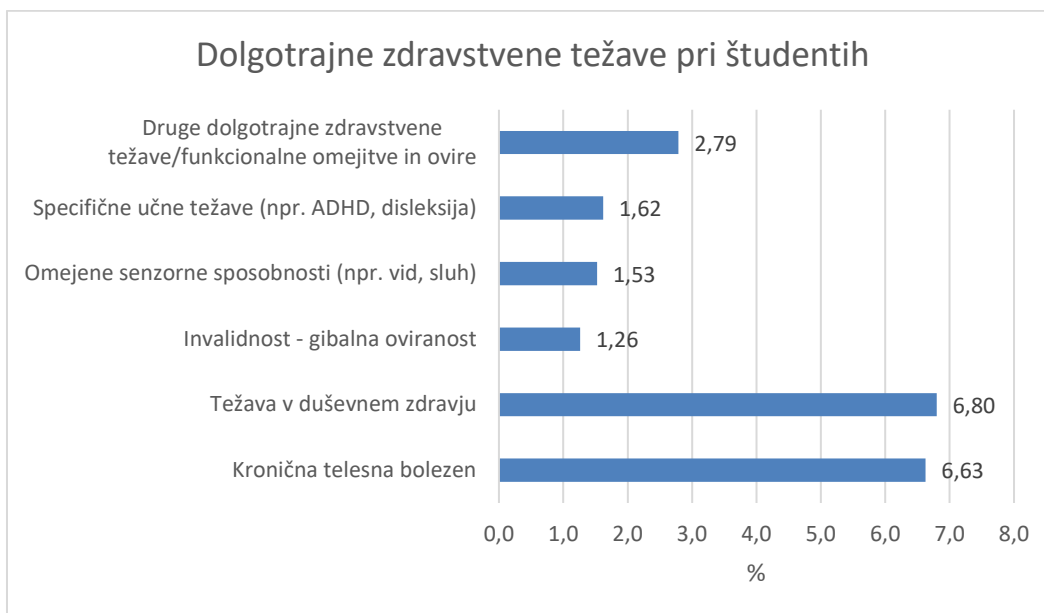
Študenti z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami

Med študente z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami je raziskava EVROŠTUDENT VII uvrstila študente, ki so poročali o kakršni koli vrsti invalidnosti (angl. *disability*), senzornega primanjkljaja (angl. *impairments*), dolgotrajnih zdravstvenih težav ali funkcionalnih omejitev. Študenti z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami so bili v študijskih programih v različnih državah zelo različno zastopani – od manj kot 10 % v Gruziji do več kot 31 % na Islandiji.

⁷ Vir: SURS; <https://www.stat.si/Statweb/News/Index/8148>.

V Sloveniji je približno osmina študentov poročala o zdravstvenih težavah in primanjkljajih (12 %). O telesnih kroničnih boleznih jih je poročalo 6,6 %, o težavah v duševnem zdravju 6,8 %, gibalni oviranosti 1,3 %, zaznavni oviranosti (vida, sluha) 1,5 %, učnih težavah (disleksija, ADHD) 1,6 % in drugih težavah (dolgotrajne zdravstvene težave, funkcionalna oviranost, drugi primanjkljaji) 2,8 % (slika 4).

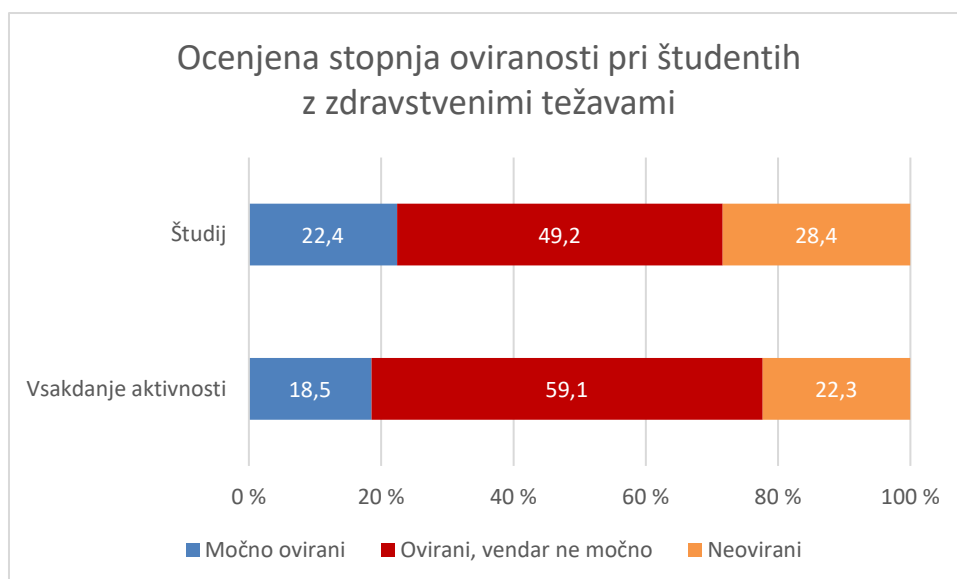
Ti študenti se lahko srečujejo z različnimi ovirami, tako v vsakdanjem življenju kot pri študiju. V Sloveniji jih je 77,7 % ocenilo, da jih te težave v vsakdanjem življenju ovirajo ali zelo močno ovirajo. Nekoliko manj jih je ocenilo, da jih lastne zdravstvene težave (močno) ovirajo pri študiju (71,6 %) (slika 5). Približno tretjina študentov z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami poroča o tem, da jih le/te ne ovirajo, tako pri študiju (28,4 %) kot tudi v vsakdanjem življenju (22,3 %).

Slika 4. Dolgotrajne zdravstvene težave študentov

Opomba: $N = 2112$; možnih je več odgovorov

Med študenti, ki so sodelovali v raziskavi EVROŠTUDENT VII, je delež študentov z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami, ki so poročali o zelo močni oviranosti pri študiju, predstavljal 3,5 %. Še 7,7 % jih je poročalo, da so ovirani pri študiju, vendar ne močno. 0,7 % študentov je poročalo, da kljub svojim zdravstvenim težavam niso ovirani pri študiju. Sklenemo lahko, da se približno 4 % študentske populacije srečuje z resnimi ovirami pri študiju zaradi lastnega neugodnega zdravstvenega stanja.

Slika 5. Zdravstvene težave kot ovire pri vsakdanjih aktivnostih in študiju

Opomba: N (v vsakdanjih aktivnostih) = 327; N (pri študiju) = 324

Nato so bili študenti naprošeni, naj ocenijo ustreznost javne/državne ali institucionalne podpore, ki jo prejemajo. V Sloveniji je 27,9 % študentov z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami poročalo, da podpore ne potrebujejo oz. ne želijo. 46 % jih je poročalo o nezadostni podpori (ali da sploh ne prejemajo pomoči), 15,3 % o delno zadovoljivi podpori in 10,9 % o (popolnoma) zadostni podpori. Slovenija je med sedmimi državami z najvišjim deležem študentov z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami, za katere ne zagotovi zadostne podpore (v povprečju 40 %). Večji delež teh kot v Sloveniji (46 %) je samo še v Avstriji (61 %) ter na Madžarskem (55 %).

Ključne ugotovitve

Malo manj kot tri četrtine študentov v Sloveniji je v času raziskave (študijsko leto 2018/2019) študiralo na univerzah. Več kot polovica jih je bila vpisana v študijske programe (strokovne in univerzitetne) prve stopnje, več kot četrtina v programe druge stopnje, manj kot dvajsetina v enovite magistrske študijske programe, približno sedmina študentov je bila vpisana v višješolske študijske programe.

Povprečna starost študentov v Sloveniji je bila 24,3 leta. Približno dve petini študentov v Sloveniji je bilo mlajših od 22 let oz. več kot tri četrtine mlajših od 25 let.

Med študenti je bilo skoraj tri petine žensk. Več žensk kot moških je študiralo na univerzah, medtem ko sta bila oba spola enako zastopana na študiju na drugih višje-/visokošolskih zavodih. Več žensk kot moških je študiralo v programih s področja izobraževalnih ved (devet žensk od desetih študentov) in tudi v programih s področja zdravstva in sociale (osem žensk od desetih študentov). Po drugi strani pa je bilo na študij informacijsko-komunikacijske tehnologije vpisanih več moških kot žensk (ena ženska od šestih študentov), enako tudi na študij tehnike, proizvodnje in gradbeništva (ena ženska od petih študentov).

8,7 % študentov v Sloveniji je imelo v času raziskave svoje otroke, v drugih državah pa povprečno 12 %. Ti študenti so pogosteje študirali na višje-/visokošolskih zavodih kot na univerzah (v Sloveniji jih je bilo na univerzah približno petkrat manj kot na drugih višje-/visokošolskih zavodih, v mednarodnem povprečju pa 1,5-krat manj). Več študentov z otroki je bilo vpisanih v študijske programe na drugi stopnji, kjer jih je bilo približno dvakrat več kot na prvi stopnji, vendar pa jih je največ vpisanih na višješolske programe (19,2 %).

V Sloveniji je bilo študentov z migrantskim ozadjem približno 16 %, kar je več od mednarodnega povprečja EVROŠTUDENT-držav (14 %)⁸. Delež študentov otrok migrantov druge generacije (11 %) je bil približno enak mednarodnemu povprečju (7 %). Med študenti z migrantskim ozadjem so bili v raziskavi zajeti tudi mednarodni študenti, ki jih je bilo v času raziskave v Sloveniji okrog 5 %, kar je manj kot v drugih državah.

Med sodelujočimi je bila osmina študentov z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami, kar je nekoliko manj, kot je povprečje EVROŠTUDENT-držav (15 %). Tri četrtine študentov z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami te težave (zelo močno) ovirajo v vsakdanjem življenju, nekoliko manj pa pri študiju (približno pet sedmin). Približno tretjina študentov z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami je menila, da javna ali institucionalna podpora za njene težave ni zadostna (ali da je sploh ni), in še približno tretjina, da je podpora delno zadovoljiva. Dvajsetina jih je menila, da je podpora popolnoma zadostna. Malo več kot četrtnina študentov z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami je menila, da podpore ne potrebuje, oz. poročala, da je ne želi.

⁸ Na podlagi podpisanih protokolov o sodelovanju na področju izobraževanja so državljani Črne gore, Kosova, Severne Makedonije, Bosne in Hercegovine ter Srbije za vpis izenačeni z državljani Slovenije in državljani držav članic Evropske unije glede plačila stroškov študija, torej so oproščeni plačila šolnine za redni študij. To je do vključitve Hrvaške v EU veljalo tudi za njihove državljane.

V primerjavi z raziskavo EVROŠTUDENT VI ni prišlo do bistvenih razlik pri podatkih o študentski populaciji v Sloveniji.⁹

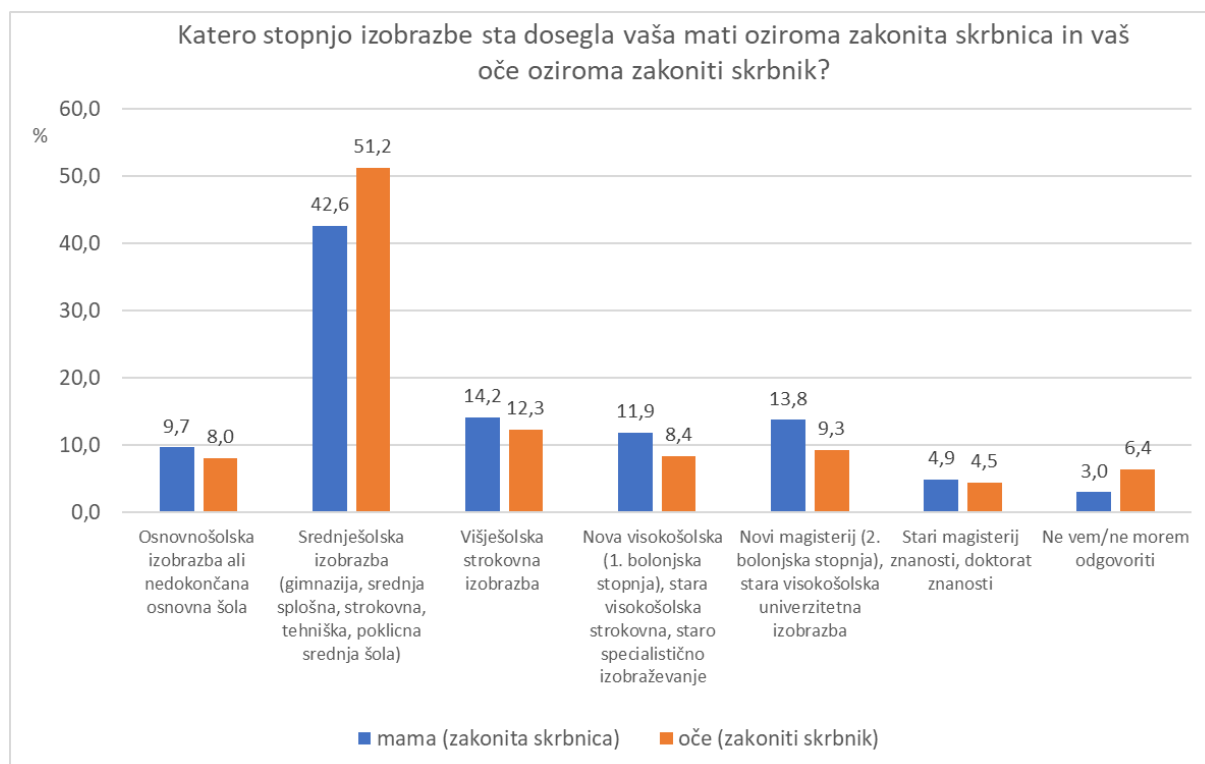
⁹ Primerjavo rezultatov raziskave EVROŠTUDENT VII z rezultati prejšnjega cikla smo vključili, v kolikor je razlika znašala vsaj 5 odstotnih točk in več.

2. Socialno-ekonomsko ozadje študentov v Sloveniji

V tem poglavju predstavljamo podatke, zbrane v raziskavi EVROŠTUDENT VII, o izobrazbi staršev študentov v povezavi z njihovim študijem ter ocene študentov o finančnem položaju njihovih družin.

Izobrazba staršev

Študentska populacija v Sloveniji je v študijskem letu 2018/2019 izhajala pretežno iz družin srednješolsko izobraženih staršev. Na sliki 6 je prikazana najvišja dosežena izobrazba mater in očetov sodelujočih študentov. Med tistimi, ki so odgovorili, je imelo 3,3 % očete ali matere, ki so končali izobraževanje v osnovni šoli, 41,1 % pa jih je imelo starša s končano srednjo poklicno, tehniško ali drugo šolo. Višješolsko strokovno izobrazbo so imele matere ali očetje 16,3 % študentov. Starše s končano visokošolsko stopnjo izobraževanja je imelo 13,5 % študentov. 16,7 % staršev študentov je zaključilo magisterij znanosti, 7,9 % pa doktorat.

Slika 6. Stopnja izobrazbe matere, očeta oz. zakonitega skrbnika

Opomba: $N_{(mati)} = 2029$; $N_{(oče)} = 2019$

V raziskavi EVROŠTUDENT VII so na podlagi teh podatkov študente razvrstili v dve skupini (2,1 % študentov v Sloveniji ni dalo podatka o izobrazbi staršev):

- študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja (nobeden od staršev nima več kot srednješolske izobrazbe, ISCED 0–4) – v Sloveniji jih je bilo 43,5 %;
- študenti s terciarnim izobrazbenim ozadjem (vsaj eden od staršev je uspešno zaključil višje- ali visokošolsko izobraževanje, ISCED 5–8) – v Sloveniji jih je bilo 54,4 %;
 - 16,3 % je imelo starše z zaključeno višješolsko stopnjo izobraževanja, ISCED 5;
 - 38,1 % je imelo starše z zaključeno visokošolsko stopnjo izobraževanja, ISCED 6–8.

V primerjavi z drugimi državami ti podatki kažejo, da je bilo izobrazbeno ozadje študentov v Sloveniji podobno mednarodnemu povprečju, povprečju sosednjih držav (predvsem Avstrija, Madžarska in Hrvaška) in drugih (jugo)vzhodnoevropskih držav (Albanija, Romunija, Češka, Poljska). Tako kot v ciklu EVROŠTUDENT VI so imeli študenti v zahodnoevropskih, predvsem pa skandinavskih državah v večjem deležu visokošolsko izobražene starše in v manjšem starše brez terciarne izobrazbe. Najvišji deleži visokošolsko izobraženih staršev študentov so bili na Norveškem, Danskem, v Nemčiji, Estoniji in na Finskem.

V Sloveniji je bilo od tistih, ki so podali podatek o izobrazbi staršev, 43,5 % študentov iz družin oz. s starši brez terciarne izobrazbe (mednarodno povprečje 42 %), tistih s starši s terciarno izobrazbo pa 54,4 % (mednarodno povprečje 51 %, ISCED 6–8). V Sloveniji so bili študenti iz družin brez terciarne izobrazbe obeh spolov v približno enakem deležu (43,9 % žensk in 44,9 % moških), več jih je bilo med starejšimi od 30 let (71,8 %) kot med mlajšimi starostnimi skupinami (43,0 % med mlajšimi od 22 let, 37,2 % starih med 22 in 25 let, 45 % starih med 25 in 30 let). Manj študentov brez terciarnega ozadja je bilo med domačimi študenti (43,8 %) kot med mednarodnimi (56,3 %). Več študentov s starši brez terciarne izobrazbe je bilo med priseljenci (54,1 %) (med priseljenci prve generacije 64,1 %, druge generacije z obema staršema s tujim državljanstvom 79,6 % in druge generacije z enim staršem s tujim in enim staršem s slovenskim državljanstvom 40 %) kot med študenti brez priseljskega ozadja (42,3 %). Tudi mednarodni študenti imajo pogosteje starše brez terciarne izobrazbe (56,3 %) kot domači študenti (43,8 %). Ti podatki nakazujejo, da se je stopnja izobrazbe v slovenski populaciji ob primerjavi s podatki iz šestega cikla EVROŠTUDENT (kjer je odstotek študentov s terciarnim izobrazbenim ozadjem znašal 51 %, pri čemer je podoben trend moč opaziti tudi v večini drugih držav) nekoliko povečala, vendar ne v enaki meri med Slovenci kot med priseljenci, ki so v tem oziru prikrajšani oz. ne enako spodbujeni k terciarnemu izobraževanju.

SURS navaja, da se je v šolskem letu 2018/2019 za študij odločilo 21 % 19- do 24-letnikov, katerih vsaj en starš je dosegel največ osnovnošolsko izobrazbo, 43 % 19- do 24-letnikov, katerih vsaj en starš je dosegel največ srednješolsko izobrazbo, 71 % 19- do 24-letnikov, katerih vsaj en starš je dosegel največ terciarno izobrazbo.¹⁰

Več študentov brez terciarnega izobrazbenega ozadja (69,1 %) je v Sloveniji v terciarno izobraževanje vstopilo po alternativni poti (kar pomeni, da so imeli (ali niso imeli) ustrezno standardno kvalifikacijo o zaključenem srednješolskem izobraževanju (tj. maturi) in so se na študij vpisali več kot 6 mesecev kasneje, po srednji šoli). Med študenti, ki so v terciarno izobraževanje vstopili po standardni poti (tj. neposredno po zaključku srednje šole z maturo, v obdobju do 6 mesecev), je takih, ki niso imeli terciarnega izobrazbenega ozadja, manj kot polovica (43,0 %). Pri študentih s terciarnim izobrazbenim ozadjem je po standardni poti na študij vstopilo 57,0 %, medtem ko se jih je 30,9 % na študij vpisalo po alternativni poti.

Več študentov brez terciarnega izobrazbenega ozadja je bilo med vpisanimi na druge višje-/visokošolske zavode, in sicer več kot polovica (58,1 %). Med študenti na univerzi pa jih je bilo nekoliko manj (39,8 %). Predstavljali so večino vključenih v višješolske študijske programe (69,9 %) in manjši delež, približno dve petini, tistih na visokošolskih programih prve (41,8 %) in druge stopnje (38,0 %). Več kot polovica izrednih študentov je bila brez terciarnega izobrazbenega ozadja (53,5 %), med rednimi študenti pa je bilo takih dve petini (41,7 %). Pogosteje kot drugi študenti so tisti brez terciarnega izobrazbenega ozadja poročali o velikih finančnih težavah (53,0 %) ter o tem, da med študijskim letom delajo več kot 20 ur tedensko (52,6 %). V nekoliko večjem deležu so prejemale štipendije (javne/državne finančne podpore) (52,4 %) in se v manjšem deležu zanašali na družinsko finančno podporo (34,3 %) kot na druge vire (48,6 %) – lastni zaslužek (49,4 %), štipendije (57,8 %) in drugo (41,4 %) – v primerjavi s študenti s terciarnim izobrazbenim ozadjem, pri katerih je 65,7 % glavni finančni vir družina, 51,3 % pa drugi viri – lastni zaslužek (50,6 %), štipendije (42,2 %) in drugo (58,6 %).

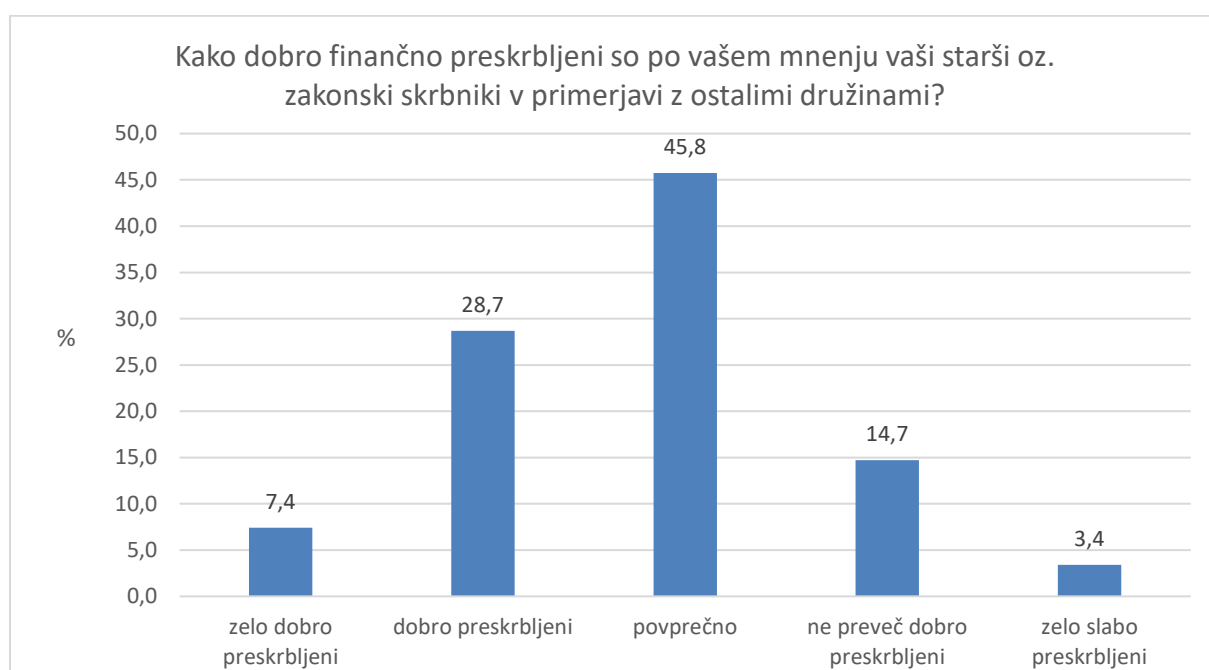
Podobna slika se je pokazala tudi v drugih EVROŠTUDENT-državah, kar kaže na to, da se študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja v povprečju starejši od svojih vrstnikov. Podobno se v vseh državah tudi kaže, da so ti študentje pogosteje vstopili v visokošolsko izobraževanje z zakasnitvijo (vsaj 24 mesecev) in po alternativni poti. V veliki večini držav so

¹⁰ Vir: SURS; <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/8494>

študentje brez terciarnega ozadja pogosteje vpisani na neuniverzitetne, dodiplomske in kratkoročne programe v primerjavi z magistrskimi programi. Verjetneje je, da bodo študirali z manjšo intenziteto in na izreden način zaradi večjega obsega zaposlitve, s pomočjo katere običajno financirajo svoj študij. Študenti brez terciarnega ozadja se v večini držav prej kot na podporo družine zanašajo na javno podporo ali lastni zaslužek. Ti podatki nakazujejo, da pogoji za študij študentov brez terciarnega izobrazbenega ozadja še vedno niso v celoti enakovredni v primerjavi z njihovimi vrstniki iz terciarno izobraženih družin.

Finančni položaj družin

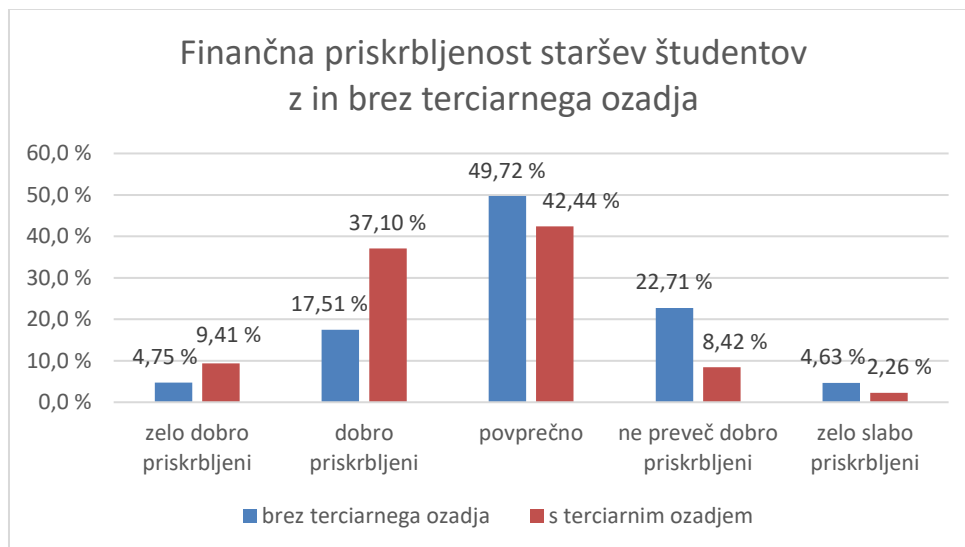
Študenti so ocenjevali finančno preskrbljenost lastne družine (staršev ali skrbnikov) v primerjavi z drugimi družinami. V Sloveniji je približno petina študentov ocenila, da so njihove družine slabše finančno preskrbljene kot druge, približno polovica, da so preskrbljene povprečno, in malo manj kot dve petini, da so preskrbljene nadpovprečno (slika 7). Ti podatki Slovenijo uvrščajo med države z nekoliko nižjim deležem študentov iz dobro finančno preskrbljenih družin in višjim deležem iz družin z neugodnim finančnim položajem. Iz tega bi lahko sklepali, da je enakost pri dostopnosti študija glede na različen socialno-ekonomski položaj družin še zagotovljena.

Slika 7. Subjektivna ocena finančne preskrbljenosti staršev oz. zakonitih skrbnikov

Opomba: N = 2021

Stopnja izobrazbe je pogosto povezana z višino plače oz. s finančnimi prihodki družine. Skupina študentov v raziskavi EVROŠTUDENT VII, ki je imela starše brez terciarne izobrazbe, je v primerjavi s študenti z višje-/visoko izobraženimi starši finančno preskrbljenost družine ocenila kot slabšo (slika 8).

Slika 8. Subjektivna ocena finančne preskrbljenost staršev študentov s terciarnim ozadjem in brez

Opomba: N = 2032

Podobno se je pokazalo v treh sosednjih državah, in sicer na Hrvaškem (27 %), Madžarskem (29 %) in v Avstriji (29 %). Večji deleži so se pokazali še na Norveškem, Danskem in Malti (povsod 31 %) ter Nemčiji in na Irskem (v obeh primerih 42 %).

Po drugi strani pa so tudi študenti z višje-/visoko izobraženimi starši ocenili, da so njihove družine slabše finančno preskrbljene, vendar v manjših deležih. V Sloveniji je odstotek teh znašal 11 %, enako kot v Avstriji, na Madžarskem in Finskem ter podobno kot na Danskem (13 %) in v Estoniji (13 %), kolikor znaša tudi povprečje. Večji deleži študentov iz finančno nepreskrbljenih in visoko izobraženih družin so se pokazali na Hrvaškem (16 %), v Gruziji (16 %), na Irskem (19 %) in v Nemčiji (18 %). Ti podatki nakazujejo novo družbeno skupino – visokoizobraženih oseb, ki tvegajo revščino. Obenem pa nakazujejo tudi večje ekonomske razlike med prebivalstvom oz. večjo družbeno razslojenost, pri čemer srednji sloj, kljub

izobrazbi, postaja vse revnejši, delež prebivalstva na socialnem robu pa narašča. SURS navaja, da je v letu 2019 delež terciarne izobrazbe narasel za 0,5 %. Med zaposlenimi je bilo takih s terciarno izobrazbo 35 %. Med brezposelnimi pa je bilo takih 19 %. Temu ustrezno je bilo med brezposelnimi precej več prebivalcev z osnovnošolsko ali nižjo izobrazbo: 22 %; med zaposlenimi je bilo takih 8 %.¹¹

Ključne ugotovitve

V Sloveniji je bila v študijskem letu 2018/2019 skoraj polovica študentov (44,4 %) brez terciarnega izobrazbenega ozadja (oba starša imata torej največ srednješolsko izobrazbo, ISCED 0–4), medtem ko je imela druga polovica (55,6 %) študentov vsaj enega starša z zaključeno terciarno izobrazbo (šestina študentov (16,7 %) je imela višješolsko izobrazbeno ozadje (ISCED 5) in približno dve petini (38,9 %) visokošolsko izobrazbeno ozadje).

Več študentov brez terciarnega izobrazbenega ozadja kot študentov z višje-/visokošolsko izobraženimi starši je na študij vstopilo po alternativni poti (dve tretjini) in po srednji šoli odložilo študij za najmanj dve leti (tri četrtine). Pogosteje so bili vpisani na izredni študij in niso študirali na univerzi. Pogosteje so bili odvisni od lastnega zaslužka in so bili v večini med tistimi, ki ob študiju delajo več kot 20 ur na teden.

V Sloveniji je približno petina vseh študentov ocenila, da so slabše finančno preskrbljeni kot drugi, približno polovica, da so preskrbljeni povprečno, in več kot tretjina, da so nadpovprečno preskrbljeni. Ti podatki Slovenijo uvrščajo med države z nižjim deležem študentov iz dobro finančno preskrbljenih družin in višjim deležem iz družin z neugodnim finančnim položajem.

Več kot četrtina študentov brez terciarnega izobrazbenega ozadja je ocenila, da so njihove družine slabše finančno preskrbljene (27,3 %). Po drugi strani pa so tudi študenti z višjim/visokim izobrazbenim ozadjem ocenili, da so njihove družine slabše finančno preskrbljene, in sicer desetina.

¹¹ Vir: SURS; <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/8552>.

3. Prehod v terciarno izobraževanje

V tem poglavju predstavljamo podatke o predhodnem izobraževanju in delovnih izkušnjah študentov ter časovnem obdobju prehoda na študij. Navajamo še podatke o prekinitvah študija in prehodu na drugostopenjski študij ter namerah študentov po nadaljevanju študija, predvsem po prvi stopnji študija.

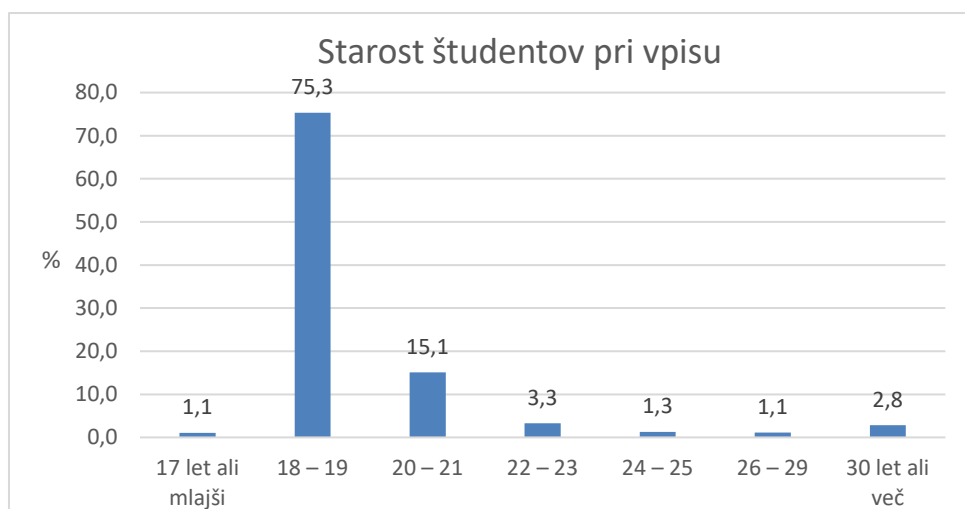
Prehod v terciarno izobraževanje

Skoraj vsi sodelujoči študenti v Sloveniji so tukaj tudi maturirali (93,0 %). Ostali so si maturo ali njen ekvivalent pridobili v tujini (4,7 %) ali so brez mature (po 2,3 %). Skoraj vsi so takoj po zaključenem zadnjem letniku srednje šole opravili splošno ali poklicno maturo ali njen ekvivalent (97 %), ostali pa kasneje (3 %), npr. v programih izobraževanja odraslih. Tisti brez opravljene mature so bili nazadnje večinoma vpisani v srednješolsko izobraževanje v Sloveniji (93,7 %).

Le 5,3 % študentov v Sloveniji se je vključilo v terciarno izobraževanje pozneje (z maturo ali brez, več kot 6 mesecev pozneje), po t. i. alternativni poti, ostali po standardni poti, neposredno po maturi. Mednarodno povprečje EVROŠTUDENT-držav kaže, da se je okrog 8 % študentov v terciarno izobraževanje vpisalo po alternativni poti.

Večina študentov (76,4 %) se je prvič vpisala na kateri koli višje-/visokošolski študijski program pri starosti do 19 let (slika 9). 93,4 % jih je pričelo s študijem manj kot dve leti po zaključku srednje šole, 6,6 % pa kasneje. Enako kažejo tudi podatki za druge države, in sicer da so se študenti v terciarno izobraževanje večinoma vpisali takoj po srednji šoli (v obdobju do dveh let). Študentje brez terciarne izobrazbe ali študentje, katerih starši finančno niso premožni, pogosteje vstopajo v visokošolsko izobraževanje z več kot dvema letoma zapustitve šolanja kot študentje s terciarnim izobrazbenim ozadjem in iz finančno premožnejših družin.

Slovenija je bila med državami z najnižjim deležem študentov, ki so pozneje nadaljevali s terciarnim izobraževanjem (podobno kot v Gruziji, Luksemburgu, Litvi, Poljski in na Češkem), medtem ko je zapozneli prehod v visokošolsko izobraževanje najpogostejši na Švedskem, Finskem, v Avstriji in Islandiji – v omenjenih državah več kot četrtnina študentov poroča, da je med zaključkom srednje šole in vstopom na visokošolske izobraževalne minilo vsaj dve leti.

Slika 9. Starost pri prvemu vpisu na kateri koli višješolski oz. visokošolski študijski program

Opomba: $N = 2099$

Študenti s poznejšim vstopom v terciarno izobraževanje so se v vseh državah pogosteje vpisali na študij v druge višje-/visokošolske zavode kot na univerzo. Tudi v Sloveniji so se ti študenti pogosteje vpisali na druge višje-/visokošolske zavode – njihov delež je 11-odstoten (le 3,3 % pa jih je študiralo na univerzah). Pogosteje so bili vpisani na višješolske študijske programe (10,5 %) kot na visokošolske študijske programe prve (8,4 %) in druge stopnje (6,4 %). Pogosteje so se vpisali v študijske programe na področju poslovnih, administrativnih in pravnih ved (11,8 %), storitev (10,0 %) ali zdravstva in sociale (4,7 %), IKT (4,2 %), inženirstva in gradbeništva (3,8 %) ter agronomije (3,2 %); na drugih študijskih področjih jih je bilo manj kot 3 %. Pogosteje so izhajali iz družin brez terciarne izobrazbe (8,6 % v Sloveniji) kot iz družin s terciarno izobrazbo (3,1 %). Več jih je poročalo o velikih finančnih težavah (8,3 %) kot o tem, da imajo blage težave (4,7 %) ali so brez težav (4,4 %). Več študentov, ki so vstopili v terciarno izobraževanje po netradicionalni poti, ima poseben status/zdravstvene težave (11,4 %). Med temi je več moških (7,1 %) kot žensk (4,0 %) in so pogosteje starejši od 30 let (30,3 %) kot mlajši (v starostni skupini med 25 in 30 let jih je 7,7 %, v drugih dveh, mlajših skupinah pa 2 oz. 1 %).

Glede tega Slovenija ne odstopa od drugih držav. V večini EVROŠTUDENT-držav velja, da je profil študentov, ki se na študij vpisujejo pozneje, podoben (in se prekriva z) profilu študentov brez terciarnega izobrazbenega ozadja (glej prejšnje poglavje o socialno-ekonomskem ozadju študentov). V povprečju je delež študentov z zapoznelim prehodom skoraj dvakrat večji med študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja (22 %) kot pri študentih s terciarnim

izobrazbenim ozadjem (13 %). Ti podatki kažejo, da imajo socialno ogroženi študenti (tj. študenti iz manj spodbudnega družinskega okolja, z nižje izobraženimi starši) drugačno študijsko pot, kjer študij kombinirajo s plačanim delom (kar velja za večinski delež te skupine študentov). V večini držav v deležu zapoznelega prehoda ni bistvene razlike med študenti in študenti s posebnimi potrebami¹², razen na Madžarskem (tisti s posebnimi potrebami 14 %, tisti brez 12 %) in zlasti v Sloveniji (tisti s posebnimi potrebami 12 %, tisti brez 6 %).

Delovne izkušnje pred študijem

Študenti v Sloveniji so pred vstopom v terciarno izobraževanje večinoma že imeli delovne izkušnje (60 %). Največji delež, 36,6 %, jih je opravljalo periodično plačano delo manj kot eno leto. Približno šestina (17,5 %) jih je bila v rednem delovnem razmerju več kot eno leto, več kot 20 ur tedensko. Sedemnajstina (5,9 %) jih je poročala o občasnem plačanem delu v obsegu manj kot 20 ur tedensko, ki je trajalo do eno leto. Dve petini študentov (40 %) pa ni imelo delovnih izkušenj.

Na ravni EVROŠTUDENT-držav o vsaj določenih delovnih izkušnjah pred začetkom študijem poroča v povprečju 62 % študentov. Delež delovnih izkušenj pred študijem je v Sloveniji tik ob povprečju, pri čemer je največji delež študentov z delovnimi izkušnjami na Islandiji (90 %), Danskem (80 %), Švedskem (79 %) in Norveškem (77 %), najmanjši pa na Hrvaškem (42 %), v Luksemburgu (40 %) in Gruziji (20 %).

Periodično plačano delo, ki je med študenti v Sloveniji najpogostejše, je v večjem deležu prisotno le še na Poljskem (41 %) in v Estoniji (37 %), medtem ko se nekoliko manjši delež pojavlja v Litvi (35 %) in na Madžarskem (32 %).

Na drugi strani pa je bilo redno plačano delo študentov v Sloveniji podobno manj prisotno kot v večini drugih držav (večji delež študentov je o rednih delovnih izkušnjah poročal le v skandinavskih državah – na Islandiji (53 %), Danskem in Švedskem (po 42 %) in Finskem (38 %)). Študenti z izkušnjami rednega plačanega dela so se tako v Sloveniji kot v drugih državah na

¹² Študenti s posebnimi potrebami so slepi in slabovidni študenti oziroma študenti z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni študenti, študenti z govornojezikovnimi motnjami, gibalno ovirani študenti, dolgotrajno bolni študenti, študenti z avtističnimi motnjami ter študenti s čustvenimi in vedenjskimi motnjami.

študij večinoma vpisali kasneje, po alternativni poti (povprečje znaša 56 %); le 23 % se jih je vpisalo po redni poti (neposredno po koncu srednje šole).

Večina študentov je ocenila, da prejšnje delovne izkušnje sploh niso bile povezane s sedanjim študijskim programom (56,5 %) ali da niso bile povezane (12,3 %). Manj kot petina pa jih je ocenila, da so bile njihove pretekle delovne izkušnje zelo povezane (11,6 %) ali povezane (6,7 %) s sedanjim študijskim programom. Študenti višješolskih in visokošolskih strokovnih študijskih programov ocenjujejo, da je povezanost med delom in študijem večja v primerjavi s študenti na drugih visokošolskih stopnjah študija. Povezanost med delom in študijem kot večjo ocenjujejo študenti na drugih zavodih v primerjavi s tistimi na univerzah. Študenti iz starejših dveh starostnih skupin, torej starejši od 25 let, ocenjujejo, da je povezanost med delovnimi izkušnjami in študijem večja v primerjavi z mlajšimi od 25 let. Tudi moški ocenjujejo, da je povezanost med delom in študijem večja v primerjavi z ženskami.

Prehod na drugostopenjski študij

Večina študentov v Sloveniji študija ni prekinila za več kot dva zaporedna semestra (92 %).

Po končani prvi stopnji študija se je večina študentov v Sloveniji vpisala na drugostopenjski študij manj kot eno leto po diplomi (82,1 %). Ostali so nadaljevali z magistrskim študijem bodisi po enem do dveh letih (9,9 %) bodisi več kot dve leti po zaključku študija (8 %). Pogosteje so takoj nadaljevali s študijem študenti na univerzah (86,2 %) kot tisti na drugih zavodih (42,5 %). Slednji so nadaljevanje pogosteje odložili za več kot leto do dve po zaključku študija (12,5 %) ali za več kot dve leti (45 %), medtem ko je bilo takih na univerzi veliko manj (9,7 % nadaljuje po enem do dveh letih in 4,1 % nadaljuje po več kot dveh letih). Daljši odlog so imeli študenti, starejši od 30 let (52,8 %), medtem ko so skoraj vsi mlajši od 25 let s študijem nadaljevali takoj oz. v roku enega leta.

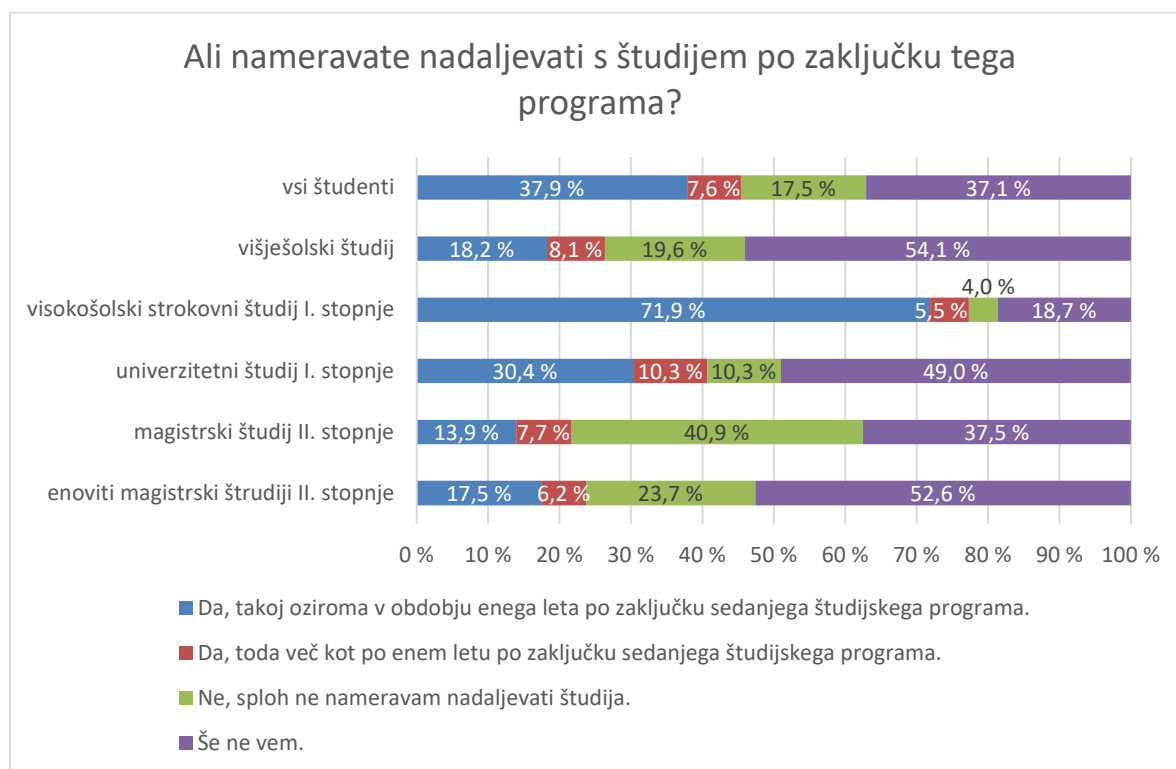
Tako je Slovenija v vrhu EVROŠTUDENT-držav z najpogostejšim neposrednim prehodom iz prve na drugo stopnjo študija. V manj kot enem letu so z magistrskim študijem nadaljevali le še v Nemčiji (87 %) in na Češkem (84 %), nekoliko pod deležem v Sloveniji pa na Danskem (79 %), Poljskem in Hrvaškem (po 75 %). To lahko pojasnimo tudi s predhodnim sistemom dodiplomskega univerzitetnega študija (najpogosteje trajanja 4 leta), katerega priznana stopnja izobrazbe – univerzitetna diploma – je izenačena s sedanjimi diplomami magistrskega

študija na drugi bolonjski stopnji. Poleg tega velja omeniti tudi potencialno manjšo zaposljivost diplomantov prve stopnje, saj v času raziskave nacionalni sistem poklicnih kvalifikacij še ni bil dovršen (vzpostavljen je bil leta 2016); ta z natančnejšimi opredelitvami poklicnih kompetenc po področjih in stopnjah izobrazbe – v primerjavi s prejšnjim sistemom terciarnega izobraževanja – omogoča zanesljivejše preverjanje poklicnih kvalifikacij prosilcev za delo in s tem potencialno večjo stopnjo zaposlovanja diplomantov z zaključeno prvo stopnjo bolonjskega študija.

Študenti, ki so bili v času raziskave vpisani na drugo bolonjsko stopnjo študija v Sloveniji, so prvo stopnjo večinoma zaključili v Sloveniji (96,6 %), v tujini pa 3,4 %, med slednjimi največ v Bosni in Hercegovini (48,7 %) in na Hrvaškem (32,9 %).

Pri prehodu na drugostopenjski študij je 10 % študentov priznalo delovne izkušnje, 4 % kompetence, pridobljene izven formalnega izobraževanja, in 11,5 % kompetence, priznane na drugih visokošolskih zavodih. Večina študentov, 78,9 % pa ni uveljavila nobenih drugih znanj, kompetenc ali izkušenj ob prehodu oz. ji le-te niso bile priznane.

Nadaljevanje študija

Slika 10. Namen nadaljevanja študija glede na raven dosežene izobrazbe ob zaključku trenutnega študija

Opomba: $N = 2105$

Med vsemi sodelujočimi študenti v Sloveniji jih je 37,9 % sporočilo, da nameravajo s študijem nadaljevati takoj oz. v obdobju enega leta po zaključku sedanjega študijskega programa. 7,5 % jih je s študijem nameravalo nadaljevati kasneje, več kot eno leto po zaključku sedanjega študijskega programa (skupaj jih je s študijem nameravalo nadaljevati 45,4 %). 17,1 % jih ni nameravalo nadaljevati študija, 37,0 % pa je bilo še neodločenih. Največ študentov prvostopenjskih programov je izrazilo namero po takojšnjem nadaljevanju študija (30,4 % v strokovnih programih in 71,9 % v univerzitetnih programih prve stopnje), manj pa tistih, vpisanih na druge stopnje programov (18,2 % v višješolskih programih, 13,9 % v magistrskih programih druge stopnje in 17,5 % v enovitih magistrskih programih). Da bodo nadaljevali s študijem kasneje, več kot eno leto po zaključku sedanjega programa, je sporočilo največ študentov strokovnih študijskih programov prve stopnje (10,3 %), študentov na ostalih stopnjah študijskih programov pa manj (5–8 %). S študijem ne namerava nadaljevati 40,9 % študentov magistrskih programov druge stopnje, 23,7 % študentov enovitih magistrskih programov in 19,6 % študentov višješolskih programov; manj pa študentov prve stopnje (10,3 % v strokovnih programih in 4 % v univerzitetnih programih). Okrog polovica študentov višješolskih programov (54,1 %), strokovnih programov prve stopnje (49,0 %) in enovitih magistrskih programov (52,6 %) še ni odločenih o nadaljevanju študija; med študenti magistrskih programov druge stopnje je neodločenih 37,5 %, med študenti univerzitetnih programov prve stopnje pa samo 18,7 %. Podatki o namerah študentov za nadaljevanje študija glede na stopnjo trenutnega študija so predstavljeni na sliki 10.

Študenti na univerzi so pogosteje izrazili namero po takojšnjem nadaljevanju študija (42,9 %) kot študenti na drugih zavodih (23,8 %). Na slednjih je več neodločenih (49,7 %) kot na univerzah, medtem ko sta deleža študentov v obeh tipih zavodov približno enaka glede namere po odlogu nadaljevanja študija (6,8 % na univerzah in 9,7 % na drugih zavodih) in odločenosti, da ne nadaljujejo študija (17,7 % na univerzah in 16,8 % na drugih zavodih).

Študenti, ki nameravajo nadaljevati s študijem neposredno po zaključku sedanjega študijskega programa (oz. v roku enega leta), so pogosteje tisti s terciarnim izobrazbenim ozadjem (43,0 %) kot tisti s starši brez terciarne izobrazbe (31,1 %; razlika med njimi je več kot 10 %). Slednji pogosteje ne nameravajo nadaljevati s študijem (19,9 %) ali še ne vedo (42,4 %) v primerjavi s

študenti s terciarnim ozadjem, med katerimi je neodločenih 33 %, 15,6 % pa jih ne namerava nadaljevati. Po spolu med njimi ni bilo razlik. Študenti z zdravstvenimi težavami pa nameravajo nekoliko pogosteje odložiti nadaljevanje študija (11,8 %) kot njihovi vrstniki (7 %), ki bodo študij na višji stopnji pogosteje nadaljevali takoj po zaključku na nižji (38,6 % brez težav in 34,1 % s posebnim statusom); tistih brez namere po nadaljevanju študija ali neodločenih pa je v obeh skupinah študentov približno enako.

Delež študentov, ki so na magistrski stopnji nadaljevali s študijem v manj kot dvanajstih mesecih po zaključku prejšnjega stopnje študija, znaša v povprečju 61 %. Najneposrednejši prehod med študijskimi stopnjami je zaznati v Nemčiji, Sloveniji, na Češkem in Danskem – v teh državah več kot 90 % vseh študentov magistrskega študija poroča o kratkem obdobju prehoda na magistrski študij, 14 % jih je vstopilo v obdobju od enega do dveh let, 25 % pa v obdobju, daljšem od dveh let. Deleži slednjih so največji na Norveškem (43 %), zlasti na Irskem (49 %) in Malti (51 %).

V večini EVROŠTUDENT-držav (izrazito na Hrvaškem, v Estoniji, na Finskem, Islandiji in Norveškem) se študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja na magistrski študij vsaj dve leti po zaključku prejšnjega programa vpisujejo pogosteje kot študenti, katerih starši imajo terciarno izobrazbo. Časovne razlike v prehodu na magistrski študij med študenti s posebnimi potrebami in tistimi brez so v približno polovici sodelujočih držav relativno majhne. Izjemi sta v določenem deležu Estonija in Madžarska, kjer je zaznati nekoliko večji delež študentov s posebnimi potrebami, ki so na magistrski študij vstopili v obdobju, daljšem od dveh let.

Raziskava *Slovenska mladina* je leta 2013 začela opazovati upad relativnega števila študentov v terciarnem izobraževanju, ki se nadaljuje do danes. SURS navaja, da se število vseh študentov višješolskega in visokošolskega izobraževanja iz leta v leto znižuje: v študijskem letu 2017/18 je bilo v terciarno izobraževanje vpisanih 76.534 študentov ali skoraj 3.000 manj kot v študijskem letu 2016/17 in 30.600 manj kot v študijskem letu 2010/11.¹³ Upad števila študentov delno pripisujejo manj številnim generacijam, delno pa tudi upadanju vpliva univerzitetne izobrazbe na zaposlenost, kot to ugotavljata tudi Klanjšek in Lavrič (2011) (vir: *Slovenska mladina*, 2013, 83).

¹³ Vir: SURS; <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7433>.

Ključne ugotovitve

Skoraj vsi sodelujoči študenti v Sloveniji so tukaj tudi maturirali (93,0 %) in se vpisali neposredno na študij.

Le 5,3 % študentov v Sloveniji se je vključilo v terciarno izobraževanje pozneje (z maturo ali brez, več kot 6 mesecev pozneje), po t. i. alternativni poti, ostali po standardni poti, neposredno po maturi.

Študenti s poznejšim vstopom v terciarno izobraževanje so se v vseh EVROŠTUDENT-državah pogosteje vpisali na študij v druge višje-/visokošolske zavode. Tudi v Sloveniji so se ti študenti pogosteje vpisali na druge višje-/visokošolske zavode – njihov delež je 11-odstoten (le 3,3 % pa jih je študiralo na univerzah). Pogosteje so se vpisali v študijske programe na področju poslovnih, administrativnih in pravnih ved (11,8 %), storitev (10,0 %) ali zdravstva in sociale (4,7 %), IKT (4,2 %), inženirstva in gradbeništva (3,8 %). Pogosteje so izhajali iz družin brez terciarne izobrazbe (8,6 % v Sloveniji) kot iz družin s terciarno izobrazbo (3,1 %).

Študenti v Sloveniji so pred vstopom v terciarno izobraževanje večinoma že imeli delovne izkušnje (60 %). Največji delež, 36,6 %, jih je opravljalo periodično plačano delo manj kot eno leto. Približno šestina (17,5 %) jih je bila v rednem delovnem razmerju več kot eno leto, več kot 20 ur tedensko. Sedemnajstina (5,9 %) jih je poročala o občasnem plačanem delu, v obsegu manj kot 20 ur tedensko, ki je trajalo do eno leto. Dve petini študentov ni imelo delovnih izkušenj.

Po končani prvi stopnji študija se je večina študentov v Sloveniji vpisala na drugostopenjski študij manj kot eno leto po diplomi (82,1 %). Ostali so z magistrskim študijem nadaljevali bodisi po enem do dveh letih (9,9 %) bodisi več kot dve leti po diplomi (8 %). S študijem so takoj pogosteje nadaljevali študenti na univerzah (86,2 %) v primerjavi s tistimi na drugih zavodih (42,5 %).

Raziskava Fakultete za management Univerze na Primorskem večinski prehod na drugo bolonjsko stopnjo pojasnjuje s tem, da se je z uvedbo večstopenjskega študijskega režima dolžina večine dodiplomskih programov skrajšala s štirih na tri leta, dodaten razlog za manj kakovosten študij v teh programih pa je tudi preusmeritev zahtevnejših študijskih vsebin z

dodiplomskih na magistrske programe (takšno prerazporeditev napovedujejo tudi teoretični modeli, npr. tisti v Meier in Schioppa, 2015).¹⁴

Največ študentov prvostopenjskih programov je izrazilo namero po takojšnjem nadaljevanju študija (30,4 % v strokovnih programih in 71,9 % v univerzitetnih programih prve stopnje), manj pa je bilo tistih, ki so bili vpisani na druge stopnje programov (18,2 % v višješolskih programih, 13,9 % v magistrskih programih druge stopnje in 17,5 % v enovitih magistrskih programih).

Študenti na univerzi so namero po takojšnjem nadaljevanju študija (42,9 %) izrazili pogosteje kot študenti na drugih zavodih (23,8 %).

Študenti, ki nameravajo nadaljevati s študijem neposredno po zaključku sedanjega študijskega programa (oz. v roku enega leta), so pogosteje tisti s terciarnim izobrazbenim ozadjem (43,0 %), kot tisti s starši brez terciarne izobrazbe (31,1 %).

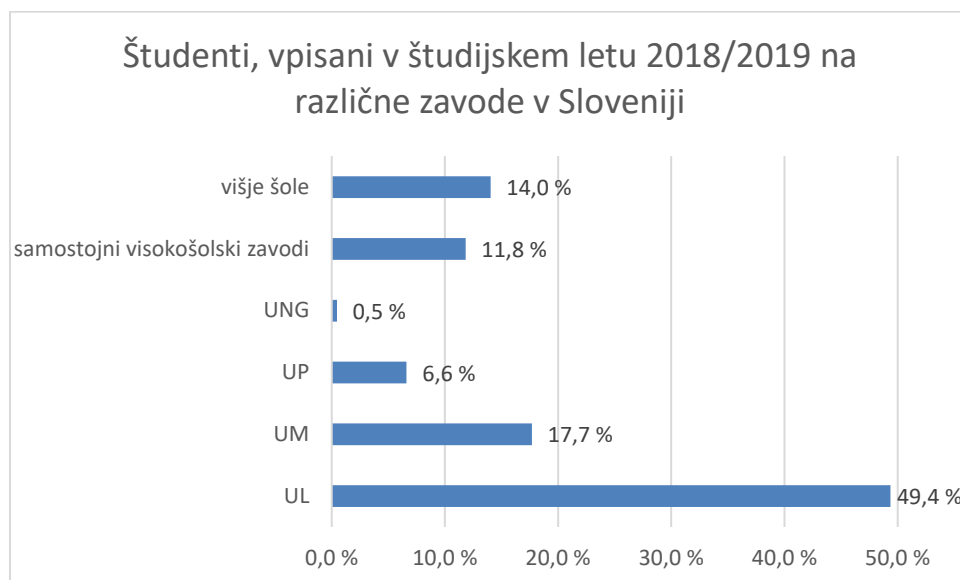
¹⁴ <https://www.delo.si/sobotna-priloga/posledice-bolonjske-reforme-slabse-placani-diplomanti/>

4. Vrste in načini študija

V tem poglavju predstavljamo značilnosti študija, in sicer glede na vrsto zavoda, stopnjo študija, študijski program in obliko študija (redni/izredni študij). Posebno pozornost namenjamo značilnostim študija študentov z migrantskim ozadjem in tistim z ali brez terciarnega ozadja. Predstavljeni so tudi podatki o daljših prekinitvah študija in razlogih zanje. V nadaljevanju predstavljamo subjektivne ocene zadovoljstva študentov s študijem, ki nakazuje pomembne indice kakovosti in pogojev študija. Poglavje zaključujemo s predstavitevjo stališč do študija v povezavi z obliko študija in študijskimi programi.

Študij na univerzi in samostojnih višje-/visokošolskih zavodih

Tri četrtine študentov v Sloveniji (74,1 %) je študiralo na univerzah, 25,9 % pa na drugih višje-/visokošolskih zavodih, kar je primerljivo z mednarodnim povprečjem (74 %). Približno polovica študentov je bila vpisanih na Univerzo v Ljubljani (49,4 %), šestina na Univerzo v Mariboru (17,7 %), 6,6 % na Univerzo na Primorskem in le 0,5 % na Univerzo v Novi Gorici. Na višjih strokovnih šolah je študiralo 14 %, na samostojnih visokošolskih zavodih pa 11,8 % študentov. Struktura vpisanih študentov v študijskem letu 2018/2019 po spolu in zavodu je prikazana na sliki 11.

Slika 11. Populacija študentov, vpisanih v študijskem letu 2018/2019, po tipu zavoda (univerze in drugi zavodi)

Dve petini študentov sta študirali v glavnem mestu (42,6 %), večina pa v drugih krajih (57,4 %).

Starostna struktura študentov po tipu zavoda razkriva, da na vseh zavodih prevladujejo študenti v prvi starostni skupini, mlajši od 21 let, starejši od 30 let pa pogosteje študirajo na drugih zavodih (7,2 % vseh) kot na univerzah (3,1 % vseh). Na univerzah so študenti iz prvih dveh starostnih skupin približno enako zastopani (41,1 % mlajših od 21 let, 38,8 % starih od 22 do 25 let), na drugih zavodih pa je največji delež najmlajših in najstarejših študentov (mlajši od 21 let – 35,6 %, starejši od 30 let – 27,9 %). Drugi zavodi se med seboj razlikujejo v deležih študentov dveh starostnih skupin, in sicer je na višješolskih zavodih večji delež študentov v prvi starostni skupini, tj. mlajših od 21 let (39,6 %), v primerjavi s samostojnimi visokošolskimi zavodi (30,8 %), v tretji skupini, tj. starih med 25 in 30 let, pa jih je večji delež vpisanih na samostojne visokošolske zavode (20 %) kot na višje šole (8,7 %).

Med vsemi študenti je večji delež žensk (57,9 %) kot moških (42,1 %). Na univerzah študira več žensk (62,9 %) kot moških (37,1 %). Na drugih zavodih pa sta oba spola približno enako zastopana (ženske – 49,5 %, moški – 50,5 %), kar je primerljivo z večino EVROŠTUDENT-držav. Drugi zavodi se med seboj razlikujejo v spolni strukturi študentov: na višjih šolah študira manj žensk kot moških (41,3 % žensk in 58,7 % moških), na samostojnih visokošolskih zavodih pa več žensk kot moških (59,2 % žensk in 40,8 % moških).

Tako na univerzah kot na drugih visokošolskih zavodih je bilo vpisanih približno enako število študentov z migrantskim ozadjem in manj kot na višješolskih zavodih:

- na univerzah: 8,5 % študentov otrok priseljencev druge generacije z mešanim ozadjem, 2,7 % študentov otrok priseljencev druge generacije in 5,1 % študentov otrok priseljencev prve generacije;
- na samostojnih drugih visokošolskih zavodih: 8,0 % študentov otrok priseljencev druge generacije z mešanim ozadjem, 2,1 % študentov otrok priseljencev druge generacije in 6,3 % študentov otrok priseljencev prve generacije;
- na višješolskih zavodih: 15,6 % študentov otrok priseljencev druge generacije z mešanim ozadjem, 11,5 % študentov otrok priseljencev druge generacije in 12,4 % študentov otrok priseljencev prve generacije).

Primerjava univerz z vsemi drugimi zavodi pa ne kaže razlik v deležih vpisanih študentov z migrantskim ozadjem (za univerze glej podatke zgoraj):

- drugi zavodi skupaj: 8,9 % študentov otrok priseljencev druge generacije z mešanim ozadjem, 2,1 % študentov otrok priseljencev druge generacije in 5,3 % študentov otrok priseljencev prve generacije.

Mednarodnih študentov je bilo na univerzah približno enako kot na drugih zavodih (4,9 oz. 4,7 %). Tudi na obeh vrstah drugih zavodov, samostojnih visokošolskih in višješolskih zavodih, je študiralo približno enako število mednarodnih študentov (5,6 oz. 4 %).

Študenti so se različno vpisovali na univerze ali druge višje-/visokošolske zavode glede na izobrazbeno ozadje. V večini držav se je pokazal vzorec, da so se študenti brez terciarnega ozadja pogosteje vpisali na druge višje-/visokošolske zavode kot na univerze. Tudi v Sloveniji so se študenti brez terciarnega ozadja pogosteje šolali na drugih zavodih (58,1 % študentov brez terciarnega ozadja in 41,9 % študentov s terciarnim ozadjem) kot na univerzi (39,8 % študentov brez terciarnega ozadja in 60,2 % študentov s terciarnim ozadjem). Razlike pa so se pokazale tudi med obema vrstama drugih zavodov, in sicer se je na višješolskih zavodih šolalo več študentov brez terciarnega izobrazbenega ozadja (69,7 % od vseh študentov višjih šol) kot na samostojnih visokošolskih zavodih (45 % od vseh študentov samostojnih visokošolskih zavodov).

Študentje z zdravstvenimi težavami (11,9 % vseh študentov) so bili približno enako pogosto vpisani na univerze kot na druge zavode (11,6 % študentov na univerzah in 12,8 % študentov na drugih zavodih). Drugi zavodi pa so se v tem razlikovali med seboj: večji delež študentov z zdravstvenimi težavami je bil vpisan na višješolske zavode (17,1 %) kot na samostojne visokošolske zavode (7,7 %).

Približno polovica vseh študentov (49 %) nima finančnih težav, več kot četrtnina ima srednje finančne težave (27,3 %), manj kot četrtnina pa velike finančne težave (23,7 %). Med študenti, vpisanimi na univerze, jih manjši delež poroča o velikih finančnih težavah (21,4 %) v primerjavi z vpisanimi na druge zavode (30,1 %). Obratno pa je nekoliko večji delež študentov brez finančnih težav med vpisanimi na univerze (51,9 %) v primerjavi z vpisanimi na druge zavode (40,5 %). Med vpisanimi na druge zavode se razlikujeta le deleža študentov z velikimi finančnimi težavami – med vpisanimi na samostojne visokošolske zavode je ta večji (33,5 %) kot med vpisanimi na višješolske zavode (27,4 %).

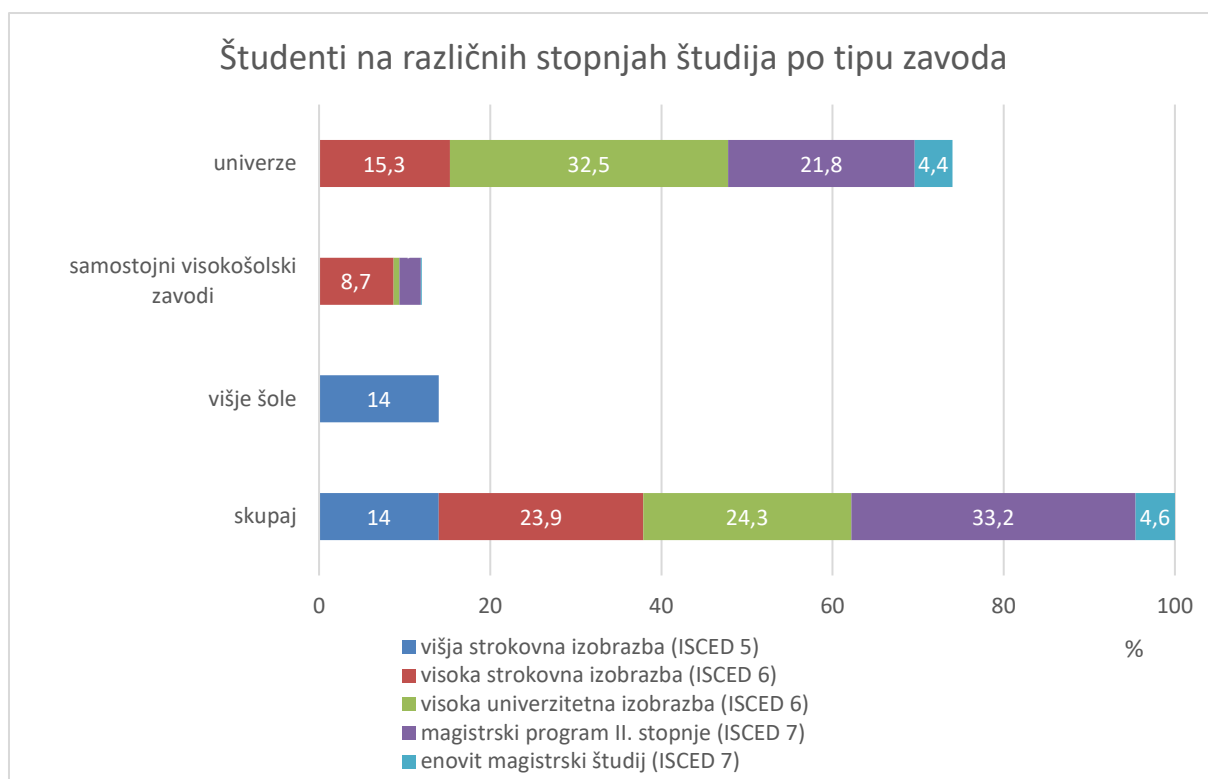
Študenti, vpisani na druge zavode, so bili pogosteje odvisni od lastnega zaslужka (68,8 %) in manj od družinske finančne podpore (18,6 %) ali štipendije (3,6 %) v primerjavi s študenti, vpisanimi na univerze (38,8 % odvisnih od financiranja družine, 34,4 % od lastnega zaslужke in 9,8 % od štipendij). Študenti drugih zavodov so se razlikovali le v deležu prejemnikov štipendij, ki jih je več na višješolskih zavodih (6,6 %) kot na samostojnih visokošolskih zavodih (0,4 %).

Študenti, ki so bili v Sloveniji vpisani v terciarno izobraževanje po alternativni poti (6,6 % vseh), so se pogosteje vpisali na druge zavode (11 % – približno enako na višjih šolah in samostojnih visokošolskih zavodih) kot na univerze (3,3 %).

Študijski programi – stopnja

V Sloveniji je bilo največ študentov vpisanih v prvostopenjske študijske programe (57,1 %), od tega 33,2 % na univerzitetne programe prve bolonjske stopnje in 23,9 % na visokošolske strokovne programe prve bolonjske stopnje (slika 12). Manj kot tretjina študentov je bila vpisana na magistrski študij (24,3 %) in na enovit magistrski študij (4,6 %). Približno sedmina študentov (14,0 %) je študirala na višješolskih strokovnih programih. Slovenija je bila med EVROŠTUDENT-državami z največjimi deleži študentov (okrog 14 %), vpisanih na kratkotrajne študijske programe, podobno kot na Malti ter v Luksemburgu. Večina teh študentov je bila brez terciarnega izobrazbenega ozadja.

Pokazale so se razlike med študenti različnih stopenj visokošolskih študijskih programov, ki so vpisani na univerze ali druge zavode. Na visokošolske strokovne študijske programe prve stopnje je bilo vpisanih več študentov na samostojnih zavodih (33,3 %) v primerjavi z univerzami (20,6 %), obratno pa na univerzitetne programe prve stopnje več na univerzah (43,9 %) kot na drugih zavodih (2,6 %). Tudi v magistrske programe druge stopnje je vpisanih več študentov na univerzah (29,5 %) kot na samostojnih zavodih (9,5 %).

Slika 12. Študenti, vpisani na različne stopnje študijskih programov, na različnih vrstah zavodov ($N = 2112$)

Starostna struktura študentov je različna na različnih stopnjah študija. Študentov, mlajših od 21 let (1. skupina), je večji delež kot študentov drugih treh starostnih skupin (2. skupina: med 22 in 25 let, 3. skupina: med 25 in 30 let; 4. skupina: več kot 30 let) vpisan v programe visokega strokovnega izobraževanja (30,9 % iz 1. skupine; 19,7 % iz 2. skupine; 17,1 % iz 3. skupine; 21,1 % iz 4. skupine) in na univerzitetne študijske programe prve stopnje (49,8 %; 30,5 %; 12,2 %; 9,2 %). Študenti iz 2. skupine, stari med 22 in 25 let, so pogosteje vpisani na enovit magistrski študij kot študenti 1. in 4. skupine, vendar enako pogosto kot študenti 3. skupine (4,4 %; 5,5 %; 5,8 %; 0,9 %). Študenti 3. skupine, stari med 25 in 30 let, so pogosteje kot študenti drugih starostnih skupin vpisani na magistrske programe druge stopnje (0,7 %; 34,8 %; 56,9 %; 30,7 %). Študenti 4. skupine, starejši od 30 let, pa so pogosteje kot študenti drugih starostnih skupin vpisani v višješolske programe (14,1 %; 9,5 %; 8,0 %, 38,1 %).

Po spolu so študenti enakomerno razporejeni v programe prve in druge stopnje, razlike med njimi pa so pri študiju na višješolskih programih in enovitem magistrskem študiju. Na višješolskih programih (ISCED 5) je bilo vpisanih več moških kot žensk (19,6 % vseh moških in

10,1 % vseh žensk). Na enovit magistrski študij pa je vpisanih več žensk kot moških (5,8 % vseh žensk in 3,0 % vseh moških).

Študenti z zdravstvenimi težavami so po programih univerzitetnega študija prve stopnje, magistrskega študija druge stopnje in enovitega magistrskega študija razpršeni enako kot študenti brez težav. V višješolskih programih jih je več kot študentov brez težav (19,9 % vseh študentov z zdravstvenimi težavami, 12,9 % vseh študentov brez zdravstvenih težav), v visokošolskih strokovnih programih pa manj (18,3 % vseh študentov z zdravstvenimi težavami, 24,8 % vseh študentov brez zdravstvenih težav).

Mednarodni študenti so po programih na vseh visokošolskih stopnjah študija (ISCED 6 in 7) razpršeni enako kot domači študenti, ki so se predhodno šolali v Sloveniji, medtem ko jih je na višješolske programe (ISCED 5) vpisanih manj kot domačih študentov (11,5 % vseh mednarodnih študentov in 14,2 % vseh domačih študentov).

Študenti z migrantskim ozadjem (otroci priseljencev prve in druge generacije) so enakomerno razpršeni po programih vseh stopenj, tako kot slovenski študenti. Nekoliko več jih je vpisanih v visokošolske strokovne programe (27,9 % vseh študentov z migrantskim ozadjem in 23,1 % vseh slovenskih študentov) in nekoliko manj na magistrske programe druge stopnje (21,2 % vseh študentov z migrantskim ozadjem in 25 % vseh slovenskih študentov).

Področje študija

Približno petina študentov v Sloveniji je bila vpisana v študijske programe tehnike, proizvodnje in gradbeništva (18,8 %), še petina na poslovne, upravne študije in pravo (19 %), osmina v programe zdravstva in sociale (13,2 %), desetina na študij izobraževalnih ved (9,7 %), približno po ena dvanajstina na študij družboslovja ali novinarstva (8,7 %) umetnosti in humanistike (8,4 %) ter storitev (8 %). Približno osemnajstina študentov je študirala naravoslovje, matematiko in statistiko (5,7 %) ter podoben delež tudi informacijsko-komunikacijske tehnologije (5,6 %). Najmanj študentov se je vpisalo v študijske programe kmetijstva, gozdarstva, ribištva in veterine (2,9 %) (slika 13). Ti podatki nakazujejo usmerjenost mladih v aplikativne študije, ki naj bi (skladno s smernicami neoliberalne politike) študentom zaposlitev zagotovile lažje in hitreje kot izobrazba s področij temeljnih študijskih ved (naravoslovnih in družboslovnih ter humanističnih).

Visok delež študentov, vpisanih v programe tehnike, proizvodnje in gradbeništva (približno petina), nekoliko odstopa od mednarodnega povprečja EVROŠTUDENT-držav (14 %), skupaj z nekaterimi drugimi državami (Nemčija, Švedska, Finska), medtem ko je delež študentov, vpisanih na poslovne in upravne študije ter pravo, primerljiv z mednarodnim povprečjem (22 %).

Razlike med deleži študentov na različnih področjih študija so se pokazale glede na tip zavoda, kamor so vpisani – univerze ali drugi zavodi. Le univerze vpisujejo študente v programe na področju izobraževanja (13,1 % vseh vpisanih študentov na univerze). Na univerzah imajo večji delež študentov vpisanih v programe na področju naravoslovja, matematike in statistike (7,8 % vseh na univerzah) kot na drugih zavodih (0,5 % vpisanih na druge zavode) in podobno je tudi v programe s področja humanistike in umetnosti več študentov vpisanih na univerzah (10,7 %) kot na drugih zavodih (1,8 %). Obratno je na drugih zavodih večji delež študentov vpisanih v programe na področju poslovnih in upravnih študij ter prava (30,9 %) kot na univerzah (14,8 %); podobno je tudi več vpisanih v programe s področja tehnike, proizvodnje in gradbeništva (22,7 %) v primerjavi z univerzami (17,4 %) ter v programe storitev (14,3 %) v primerjavi z univerzami (5,8). V programe z drugih študijskih področij (družboslovje in novinarstvo, IKT, agronomije, zdravstvo in sociala) so študentje, vpisani na univerzah in druge zavode, zastopani v približno enakih deležih.

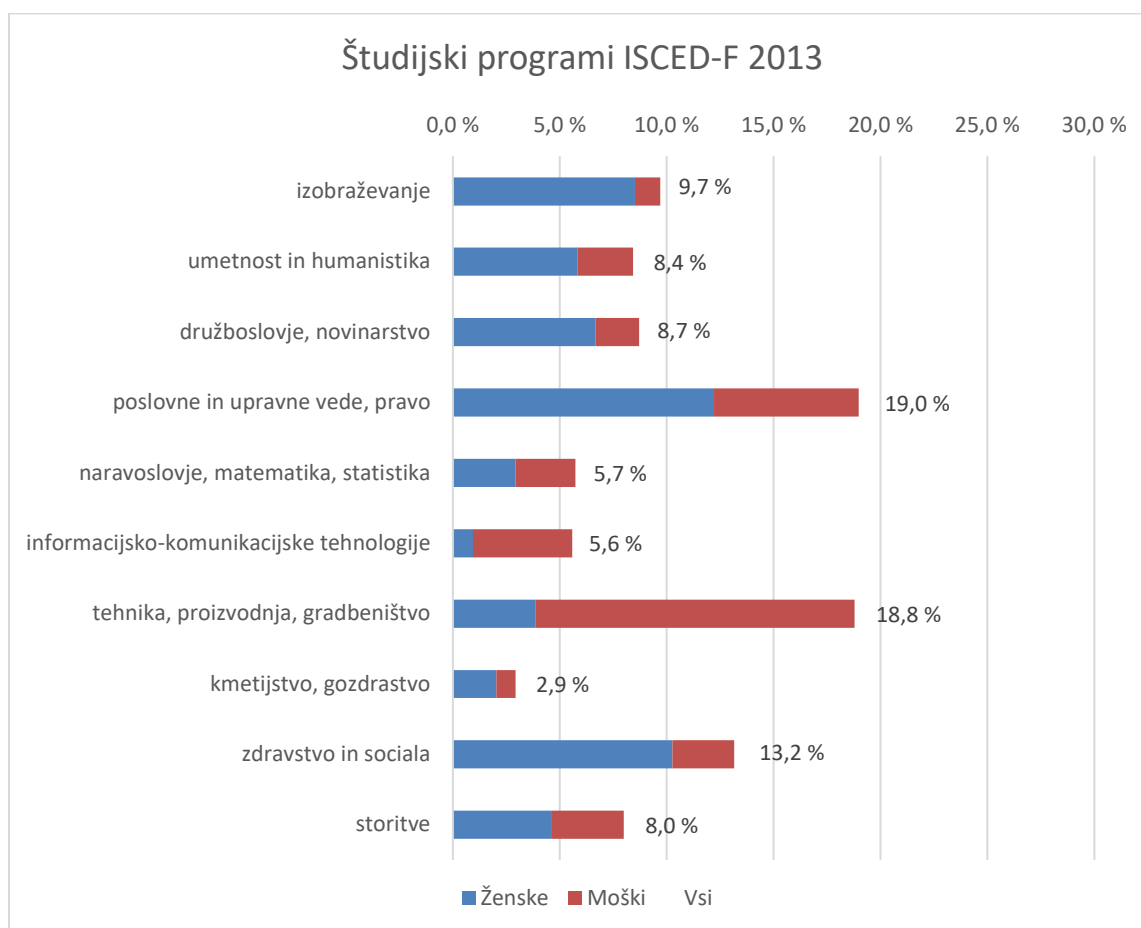
Na posameznih področjih študija so v Sloveniji razlike med študenti glede na izobrazbeno ozadje majhne, 2–3 %:

- študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja se pogosteje vpisujejo v študijske programe s področij poslovnih in upravnih ved ter prava (21,5 % študentov brez terciarnega ozadja in 17,7 % študentov z terciarnim ozadjem), tehnike, proizvodnje in gradbeništva (20,6 % študentov brez terciarnega ozadja in 17,3 % študentov z terciarnim ozadjem) in storitev (9,5 % študentov brez terciarnega ozadja in 6,9 % študentov z terciarnim ozadjem);
- študenti s terciarnim izobrazbenim ozadjem se pogosteje vpisujejo v študijske programe s področij umetnosti in humanistike (9,3 % študentov s terciarnim ozadjem in 6,4 % študentov brez terciarnega ozadja), naravoslovja, matematike in statistike (6,8 % študentov s terciarnim ozadjem in 3,8 % študentov brez terciarnega ozadja) ter

zdravstva in sociale (14,4 % študentov s terciarnim ozadjem in 12,0 % študentov brez terciarnega ozadja);

- na študijskih programih s področjih izobraževanja, družboslovja, novinarstva, IKT in agronomije med študenti glede na izobrazbeno ozadje ni bilo razlik.

V skoraj vseh EVROŠTUDENT-državah je bilo na študijskem področju izobraževalnih ved vpisanih več študentov brez terciarnega izobrazbenega ozadja, na področju naravoslovja, matematike in statistike pa več študentov s terciarnim izobrazbenega ozadjem (z izjemo Luksemburga). Tudi ta delitev podpira prej navedeno ugotovitev o usmerjenosti študentov v aplikativne študije, ki je bolj izražena med študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja in na podlagi katere lahko sklepamo, da si študij oz. poklic izbirajo glede na obete boljše zaposljivosti zaposljivosti.

Slika 13. Vpisani študenti in študentke na študijske programe po ISCED-F 2013

Opomba: $N = 2112$

Razlike med področji študija so se pokazale tudi med štirimi starostnimi skupinami študentov. V skupini mlajših od 21 let jih več kot v drugih skupinah študira naravoslovje, matematiko ali statistiko (7,4 % te starostne skupine), IKT (6,2 %), tehniko, proizvodnjo ali gradbeništvo (21,9 %) in zdravstvo ali socialo (14,7 %). V skupini starih med 22 in 25 let jih več kot v drugih skupinah študira družboslovje ali novinarstvo (9,6 %), kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in veterino (4,7 %) ter zdravstvo ali socialo (14,5 %). V skupini starih med 25 in 30 let jih več kot v drugih skupinah študira izobraževanje (14,4 %), družboslovje in umetnost (11,3 %) ter poslovne in upravne vede ali pravo (23,5 %). V skupini starejših od 30 let pa jih več kot v drugih skupinah študira družboslovje in novinarstvo (9,2 %), poslovne in upravne vede ali pravo (38,5 %), tehniko, proizvodnjo ali gradbeništvo (22 %) in storitve (8,3 %).

Ženske so pogosteje kot moški vpisane na študij izobraževanja (14,7 % vseh žensk in 2,8 % vseh moških), humanistike in umetnosti (10,1 % vseh žensk in 6,2 % vseh moških), družboslovja in novinarstva (11,5 % vseh žensk in 4,8 % vseh moških), kmetijstva, gozdarstva, ribištva in veterine (3,5 % vseh žensk in 2,1 % vseh moških) ter zdravstva ali sociale (17,7 % vseh žensk in 6,9 % vseh moških). Podobne razlike zasledimo na mednarodni ravni, zlasti na področju izobraževanja ter zdravstva in sociale. Moški pa so pogosteje kot ženske vpisani na študij IKT (1,6 % vseh žensk in 11,0 % vseh moških) in tehnike, proizvodnje ali gradbeništva (6,7 % vseh žensk in 35,4 % vseh moških). Takšno razmerje je primerljivo z razlikami med spoloma tudi na mednarodni ravni.

Študenti z zdravstvenimi težavami so na vsa področja študija vključeni enakomerno glede na študente brez zdravstvenih težav. Nekoliko večji delež jih je vpisanih v programe na področju storitev (10,5 % študentov z zdravstvenimi težavami in 7,8 % študentov brez zdravstvenih težav) in na področju IKT (9,3 % študentov z zdravstvenimi težavami in 5,0 % študentov brez zdravstvenih težav). Nekoliko manj pa jih študira na področju poslovnih in upravnih ved ter prava (14,2 % študentov z zdravstvenimi težavami in 19,7 % študentov brez zdravstvenih težav).

Podobno enakomerna kot v primeru domačih študentov je tudi razporeditev mednarodnih študentov po področjih študija. Mednarodni študenti nekoliko pogosteje študirajo na področju poslovnih in upravnih ved ter prava (24 % mednarodnih in 18,7 % domačih študentov) in na področju IKT (11,5 % mednarodnih in 5,3 % domačih študentov). Nekoliko

manj pogosto kot domači študenti se mednarodni študenti vpisujejo v programe s področja izobraževanja (3,8 % mednarodnih in 10,0 % domačih študentov), družboslovja in novinarstva (5,8 % mednarodnih in 8,9 % domačih študentov), naravoslovja in matematike (2,9 % mednarodnih in 5,9 % domačih študentov) ter zdravstva in sociale (8,7 % mednarodnih in 13,4 % domačih študentov).

Študenti s priseljskim ozadjem (otroci priseljencev prve in druge generacije) so približno enako razporejeni po področjih študija kot slovenski študenti brez priseljskega ozadja. Nekoliko več jih je vpisanih na področja IKT (7,2 % študentov s priseljskim ozadjem in 4,9 % slovenskih študentov), zdravstva in sociale (15,6 % študentov s priseljskim ozadjem in 12,8 % slovenskih študentov) ter storitev (12 % študentov s priseljskim ozadjem in 7,4 % slovenskih študentov). Nekoliko manj pa jih je vpisanih v programe na področju izobraževanja (7,2 % študentov s priseljskim ozadjem in 10,1 % slovenskih študentov), naravoslovja in matematike (3,6 % študentov s priseljskim ozadjem in 6,2 % slovenskih študentov) ter tehnike, proizvodnje ali gradbeništva (13,5 % študentov s priseljskim ozadjem in 19,9 % slovenskih študentov).

Oblike študija

V raziskavi je sodelovalo 77,3 % študentov, vpisanih na redni študij. Ostali (22,1 %) so bili vpisani na izredni študij¹⁵. V prvih treh starostnih skupinah (zajemajo starost do 30. leta) je bila večina študentov vpisanih na redni študij (iz 1. skupine 90,4 %, iz 2. skupine 84,4 %, iz 3. skupine 67,0 %), le v 4. skupini so bili pretežno študenti na izrednem študiju (78,3 %). Status izrednega študenta je imelo najmanj študentov iz prve starostne skupine (9,6 %). Po spolu se struktura rednih in izrednih študentov ni razlikovala. Prav tako je bila struktura rednih in izrednih študentov enaka glede na tiste z zdravstvenimi težavami in tiste brez njih.

Mednarodni študenti so nekoliko pogosteje kot domači vpisani na izredni študij (26,5 % vseh mednarodnih študentov in 21,9 % vseh domačih študentov). Študenti z migrantskim ozadjem so tako kot slovenski študenti večinoma vpisani na redni študij, vendar jih je na izrednega

¹⁵ Zvis izredni študij definira kot prilagoditev organizacije in časovne razporeditve predevanj, seminarjev in vaj možnostim študentov (37. člen ZVIS), v vsem drugem je le-ta enak rednemu študiju, tudi glede pravic izhajajočih iz statusa študenta.

vpisanih nekoliko večji delež (28,8 %) v primerjavi z deležem slovenskih študentov na izrednem študiju (20,6 %).

Struktura rednih in izrednih študentov se zelo razlikuje glede na tip zavoda. Na univerzah ima večina vseh študentov status rednega študenta (91,5 % rednih in 8 % izrednih študentov), medtem ko je na druge zavode večina vpisanih na izredni študij (62,4 % izrednih študentov in 36,9 % rednih)¹⁶.

Vpis na redni študij se lahko izkaže kot selekcijski glede na socialno-ekonomski status študentov. Sicer je na redni študij vpisana večina študentov z in brez terciarnega ozadja, vendar je delež študentov s terciarnim ozadjem večji (80,7 %) kot študentov brez terciarnega ozadja (72,3 %). Obratno velja za izredni študij, na katerega so v večjem deležu vpisani študenti brez terciarnega ozadja (27,7 %) v primerjavi s tistimi s terciarnim izobrazbenim ozadjem (19,3 %). Te razlike so sicer večje od 8 %, kar je malo višje kot mednarodno povprečje (7 %).

Redni in izredni študenti so se med seboj razlikovali tudi glede na čas opravljanja dela v času študija med semestrom. Medtem ko so redni študenti večinoma med študenti, ki med semestrom ne delajo (93,9 %), ali tistimi, ki delajo manj kot 20 ur tedensko (90,6 %), je bilo med študenti, ki delajo več kot 20 ur tedensko, skoraj enako število rednih (48,7 %) kot izrednih študentov (50,4 %).

V Sloveniji so bili na intenzivnejših študijih (enovit magistrski študij) vpisani večinoma redni študenti (94,1 %) in le malo izrednih (5,6 %). Po drugi strani so se krajše, manj intenzivne oblike študija (kot je npr. višješolski študij) pogosteje izvajale v obliki izrednega študija (51,3 %) kot rednega (46,8 %).

Med študenti, ki so se na študij vpisali takoj po srednji šoli, se jih je večji delež vpisal na redni študij (81,3 %), medtem ko so se študenti, ki so se na študij vpisali kasneje (več kot dve leti po srednji šoli), pogosteje vpisali na izredni študij (79,3 %). Podobna razlika se je pokazala med rednimi in izrednimi študenti tudi glede na to, ali so na študij vstopili po redni poti (z maturo) ali po alternativni. Med študenti, ki so na študij vstopili po alternativni poti, je le 33 % rednih

¹⁶ Število vpisanih na izredni študij se na javnih visokošolskih zavodih z leti znižuje. Na zasebnih visokošolskih zavodih je plačljiv tako redni kot izredni študij, prav tako veliko zasebnih visokošolskih zavodov razpisuje le izredni študij.

študentov in kar 67 % izrednih študentov. Obratno pa so študenti, ki so se na študij vpisali po redni poti, večinoma na rednem študiju (79,8 %) in redkeje na izrednem (20,2 %).

V povprečju so bili v EVROŠTUDENT-državah, kjer je formalno organizirana krajša, delna oblika študija ali izredni študij, nanj pogosteje vpisani študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja in tisti, ki v terciarno izobraževanje vstopajo po alternativni poti. Vse to nakazuje, da se mladi brez terciarnega izobrazbenega ozadja pogosteje odločajo za študij ob delu, kar jim omogoča oblika izrednega študija. To je skladno tudi z drugimi rezultati te raziskave (glej poglavje o prehodu na študij in finančnem položaju).

Leto študija

Študenti v Sloveniji, ki so odgovarjali na vprašalnik EVROŠTUDENT VII, so bili večinoma študenti 1. letnika v svojem aktualnem študijskem programu (43,2 %). Pogosto so bili tudi v 2. letu študija (24,9 %) ali 3. (17,1 %). Ostalih 15 % je bilo študentov med 4. in 9. letom študija.

Študijska praksa

Približno polovica študentov, vključenih v raziskavo, je imelo študijsko prakso v Sloveniji (46,9 %), le okoli 5 % v tujini. Študenti, ki so imeli študijsko prakso v Sloveniji, so jo imeli večinoma kot obvezen del svojega študija (85,3 %), ostali pa kot izbiro (14,7 %). Dve tretjini študentov je poročalo o tem, da njihova praksa ni bila plačana (64,1 %)¹⁷.

Študijsko prakso v Sloveniji je imelo več študentov na drugih zavodih, tri petine, kot tistih na univerzah, dve petini. Najpogosteje so imeli prakso študenti na področjih izobraževanja (79,4 %) ter zdravstva in sociale (66,3 %), najredkeje pa študenti na področju humanistike in umetnosti (26,1 %) ter naravoslovja, matematike in statistike (21,7 %). Na drugih področjih študija približno dve petini študentov poročata o študijski praksi v Sloveniji. Najpogosteje so jo imeli študenti višješolskih programov (65,1 %) in visokošolskih programov prve stopnje (58 %) pa tudi magistrskih programov druge stopnje (55,9 %), redkeje študenti enovitih magistrskih programov (36,1 %), najredkeje pa tisti na univerzitetnih programih prve stopnje (26,4 %).

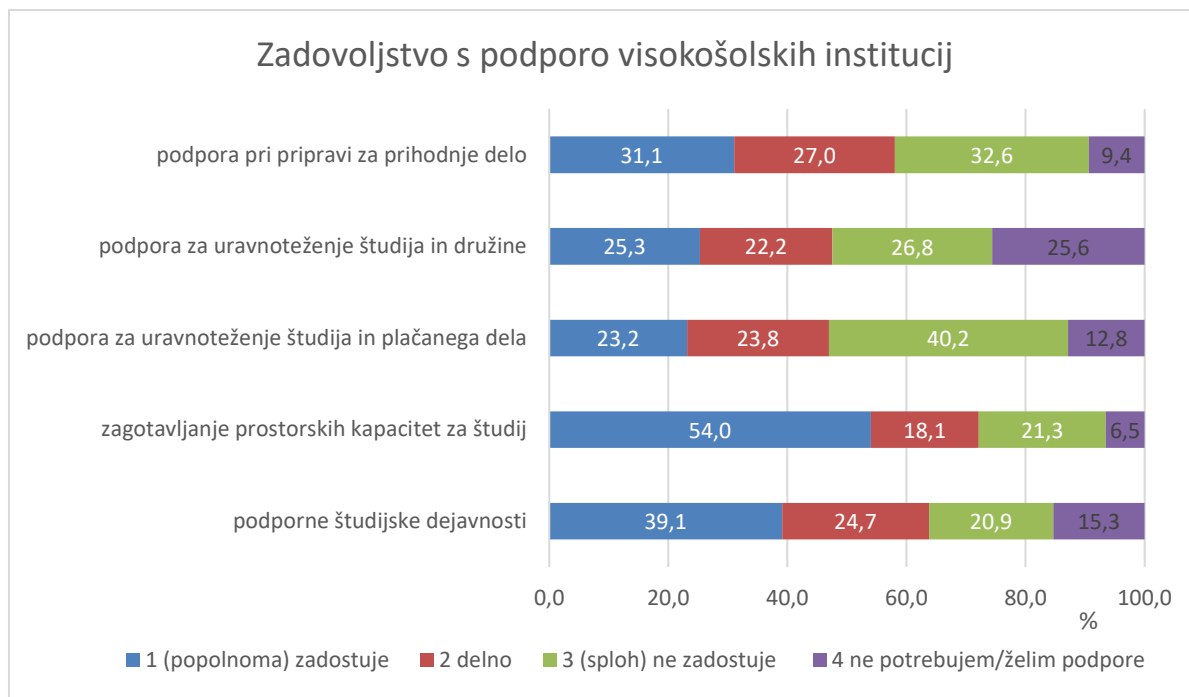
Obvezno študijsko prakso so pogosteje imeli študenti na drugih zavodih (96 %) kot študenti na univerzah (80,2 %). Najpogosteje so bili na obvezni praksi študenti s področij izobraževanja (94,4 %), storitev (95,2 %) ter kmetijstva in gozdarstva (91,2 %), najredkeje pa študenti naravoslovja, matematike in statistike (44,4 %). Obvezna praksa je bila pogostejša med študenti višješolskih (98,4 %) in visokošolskih strokovnih programov prve stopnje (92,8 %), najredkejša pa na enovitih magistrskih programih (62,9 %).

Študenti na drugih zavodih pogosteje poročajo o plačani praksi (48,1 %) kot študenti na univerzah (30 %). O plačani praksi poroča največ študentov tehnike, proizvodnje in gradbeništva (75,4 %), več kot polovica študentov s področij IKT (59,1 %), poslovnih in administrativnih ved (57,2 %) ter storitev (53,2 %), najmanj pa na področju zdravstva in sociale (4,9 %) oz. izobraževanja, kjer nihče ni imel plačane prakse. Na višješolskih programih sta imeli skoraj dve tretjini študentov plačano prakso (63,5 %), na študijih bolonjskih prve in druge stopnje okrog tretjina, na enovitih magistrskih programih pa nihče.

¹⁷ Takšen podatek sovпада s tem, da je praksa mnogokrat obvezen del študijskega programa.

Zadovoljstvo s študijem

Približno tri četrtine študentov v Sloveniji meni, da so bili popolnoma zadovoljni ali vsaj delno zadovoljni s prostorskimi kapacitetami študija (knjižnica, računalniki, zgradba, prostori, predavalnice), dve tretjini pa s podpornimi študijskimi aktivnostmi (slika 14). Štiri sedmine jih je bilo zadovoljnih ali delno zadovoljnih s pridobljenimi kompetencami za prihodnje delo. Manjše zadovoljstvo oz. večje nezadovoljstvo se kaže v zvezi s podporo za uravnoteženje študija in družine ter študija in plačanega dela, kjer je četrtnina oz. kar dve petini študentov poročalo, da trenutni pogoji ne zadostujejo. Največji delež študentov ne potrebuje ali ne želi podpore institucije pri uravnoteževanju študija in družine (četrtnina), manjši delež jih podpore ne potrebuje/želi pri podpornih študijskih dejavnostih (šestina), uravnoteževanju študija in plačanega dela (sedmina), manj kot desetina pa podpore ne potrebuje/želi pri pripravi za prihodnje delo in prostorskih kapacitetah za študij.

Slika 14. Zadovoljstvo slovenskih študentov s podporo institucij pri trenutnem študiju

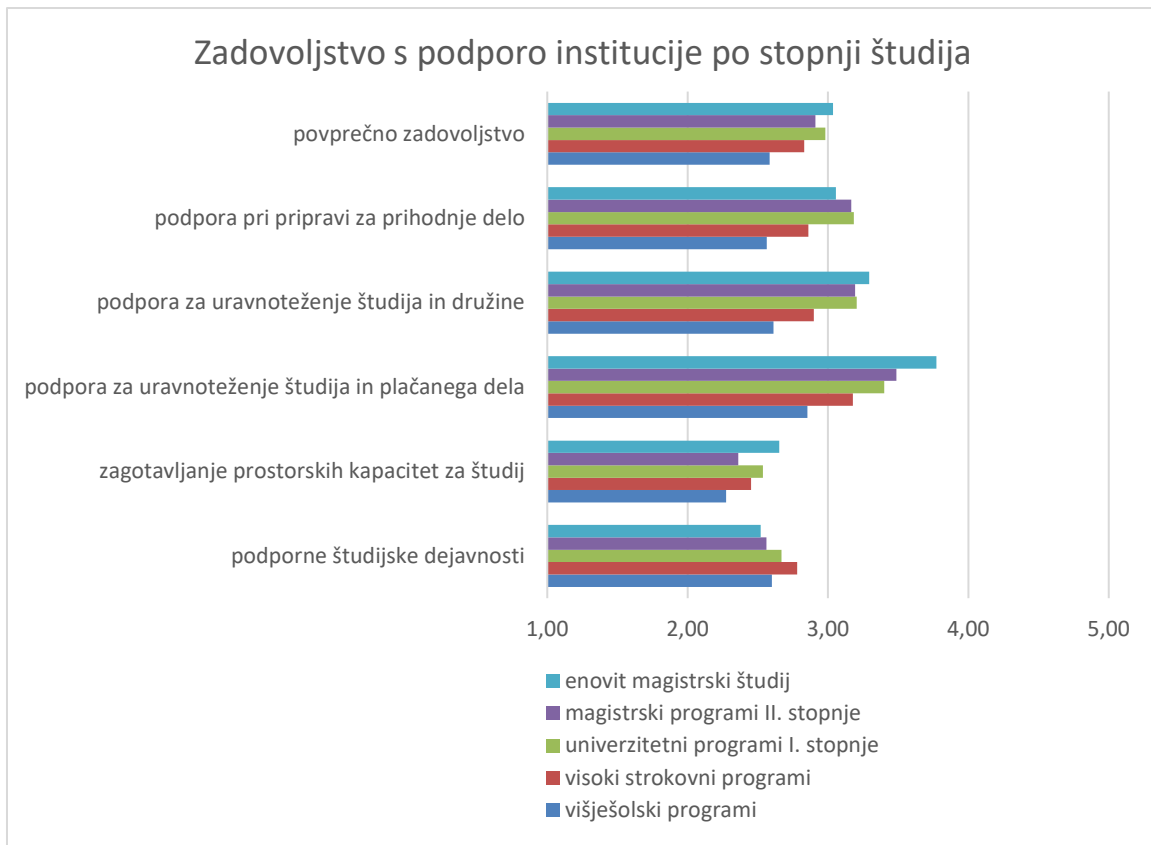
Opomba: $N = 2112$

Značilne razlike med štirimi starostnimi skupinami študentov glede zadovoljstva s podporo institucij so se pokazale pri vseh vidikih zadovoljstva razen pri podpornih študijskih dejavnostih. Starejši od 30 let in mlajši od 21 let so si bili v povprečnih ocenah podobni in so bili zadovoljnejši od študentov srednjih dveh starostnih skupin (22–24 let in 25–29 let), tako glede povprečnega zadovoljstva kot zadovoljstva z zagotavljanjem prostorskih kapacitet za študij, s pripravami za prihodnje delo in z uravnoteževanjem študija in dela ter študija in družine.

Študentke in študenti so se med seboj razlikovali v povprečnih ocenah vseh vidikov podpore institucije pri študiju. Moški so bili zadovoljnejši kot ženske.

Študenti na univerzah so bili manj zadovoljni kot študenti na drugih zavodih glede podpore institucije pri uravnoteževanju študija in dela ter študija in družine ter podpore pri pripravi za prihodnje delo in so tudi povprečno zadovoljni s študijem.

Pokazale so tudi razlike v zadovoljstvu med študenti različnih stopenj študijskih programov. Povprečna ocena zadovoljstva s podporo institucije se znižuje z naraščajočo stopnjo izobraževalnega programa tako glede uravnoteževanja študija in dela ter študija in družine kot glede priprave za prihodnje delo in povprečnega zadovoljstva. Glede vseh naštetih vidikov so najzadovoljnejši študenti višjih šol, najmanj pa študenti enovitega magistrskega študija (slika 15).

Slika 15. Povprečno zadovoljstvo študentov s podporo institucij pri trenutnem študiju glede na stopnjo izobraževalnega programa

Opomba: ocenjevalna lestvica od 1 – povsem zadostuje do 5 – sploh ne zadostuje; pri vsaki vrsti podpore so izzeti študenti, ki so odgovorili, da podpore ne potrebujejo oz. je ne želijo

Primerjava izrednih in rednih študentov kaže, da so bili redni študenti v povprečju zadovoljnejši s podpornimi študijskimi dejavnostmi, izredni študenti pa zadovoljnejši z uravnoteževanjem študija in dela ter študija in družine, s pripravo za prihodnje delo ter tudi povprečno zadovoljni z vsemi vidiki študija.

Študenti z zdravstvenimi težavami so v povprečju izrazili višje zadovoljstvo z vsemi vidiki podpore institucij pri študiju kot študenti brez zdravstvenih težav.

Mednarodni študenti so bili v primerjavi z domačimi študenti zadovoljnejši s podporo institucije pri podpornih študijskih dejavnostih, zagotavljanju prostorskih kapacitet za študij in pripravi za prihodnje delo; višje je bilo tudi njihovo povprečno zadovoljstvo z različnimi vidiki podpore lastne višje-/visokošolske institucije.

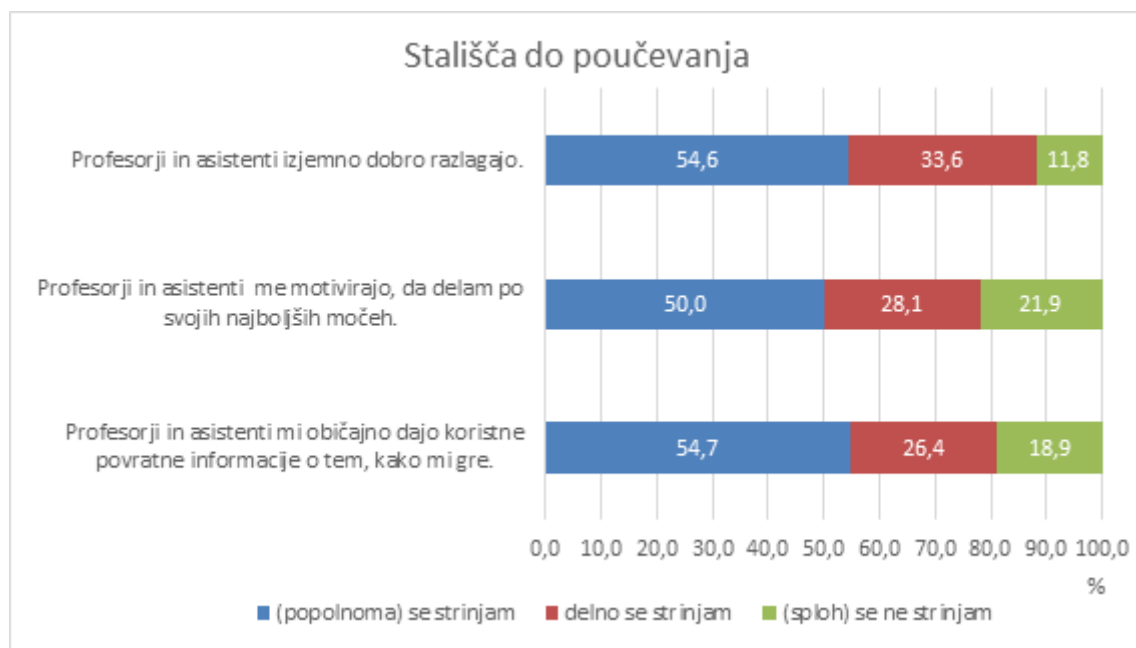
Študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja so bili zadovoljnejši s podporo svoje institucije pri študiju kot študenti s terciarnim izobrazbenim ozadjem, in sicer glede zagotavljanja prostorskih kapacitet za študij, uravnoteževanja študija in dela ter študija in družine, priprave za prihodnje delo pa tudi v povprečju so bili zadovoljnejši.

Zadovoljstvo s podporo višje-/visokošolske institucije pri študiju so študenti ocenili različno tudi glede na način prebivanja. Manj zadovoljstva kot drugi so v povprečju izrazili študenti, ki živijo z drugimi, in tisti, ki živijo v študentskih namestitvah, in sicer pri vidikih podpore pri uravnoteženju študija in plačanega dela ter študija in družine. Manj zadovoljstva kot drugi so poleg študentov, ki živijo v študentskih namestitvah, izrazili tudi študenti, ki živijo sami, in sicer pri vidikih zagotavljanja prostorskih kapacitet za študij ter priprave za prihodnje delo; z različnimi vidiki podpore so bili povprečno zadovoljni.

Stališča do poučevanja

Večina študentov je izrazila pozitivno stališče do različnih vidikov poučevanja, kot so dobra razlaga, kvalitetna povratna informacija in motiviranje (slika 16).

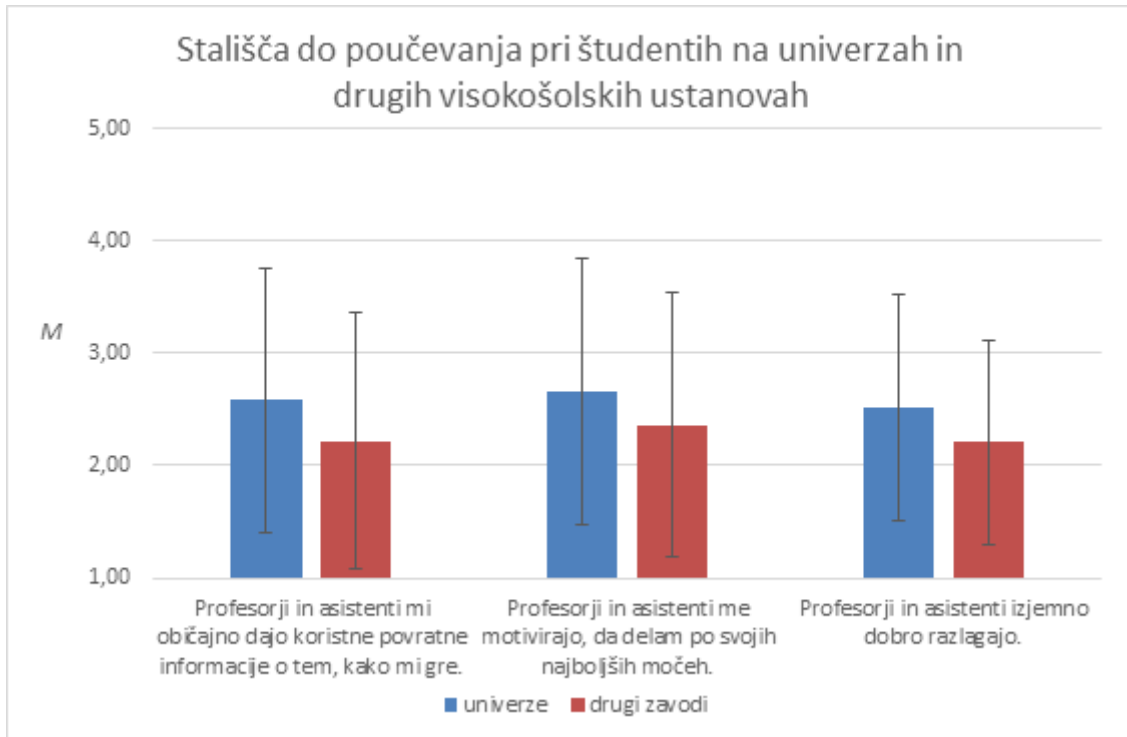
Izredni študentje so bili v poprečju zadovoljnejši z vsemi vidiki poučevanja pri študiju (profesorji podajajo koristne povratne informacije, profesorji motivirajo za boljše delo, profesorji podajajo dobre razlage) kot redni študenti.

Slika 16. Stališča študentov do različnih vidikov poučevanja

Opomba: $N = 2112$

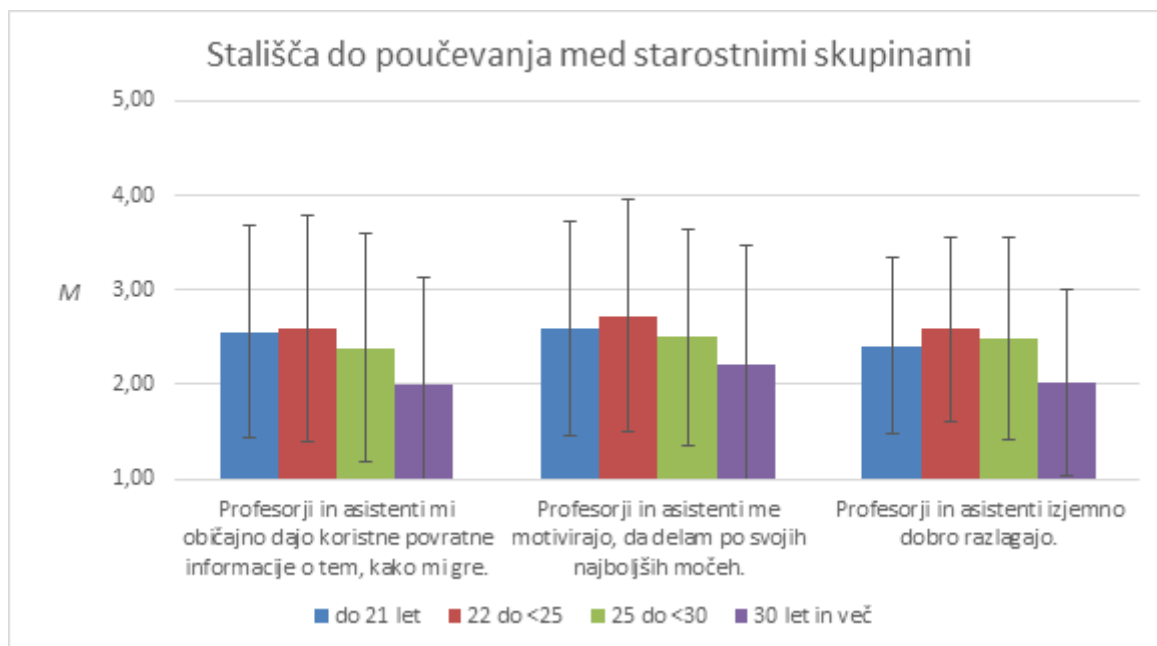
Študenti na univerzah so v povprečju manj pozitivno ocenjevali vse vidike poučevanja kot študenti na drugih višje-/visokošolskih zavodih (slika 17).

Slika 17. Stališča do poučevanja med študenti na univerzah ter drugih zavodih

Opomba: $N = 2112$; ocenjevalna lestvica od 1 – popolnoma se strinjam do 5 – sploh se ne strinjam

Glede stališč do poučevanja so se pokazale pomembne razlike med starostnimi skupinami, in sicer je skupina študentov, starejših od 30 let, v povprečju poročala o največjem zadovoljstvu z vsemi vidiki poučevanja, medtem ko je skupina študentov starosti od 22 do 25 let izražala najmanjše zadovoljstvo (slika 18).

Slika 18. Razlike v povprečnih stališčih do poučevanja med starostnimi skupinami

Opomba: $N = 2112$; ocenjevalna lestvica od 1 – popolnoma se strinjam do 5 – sploh se ne strinjam

Pokazale so se tudi razlike med spoloma glede stališč do poučevanja, in sicer so študentke poročale o nižji stopnji zadovoljstva kot študenti.

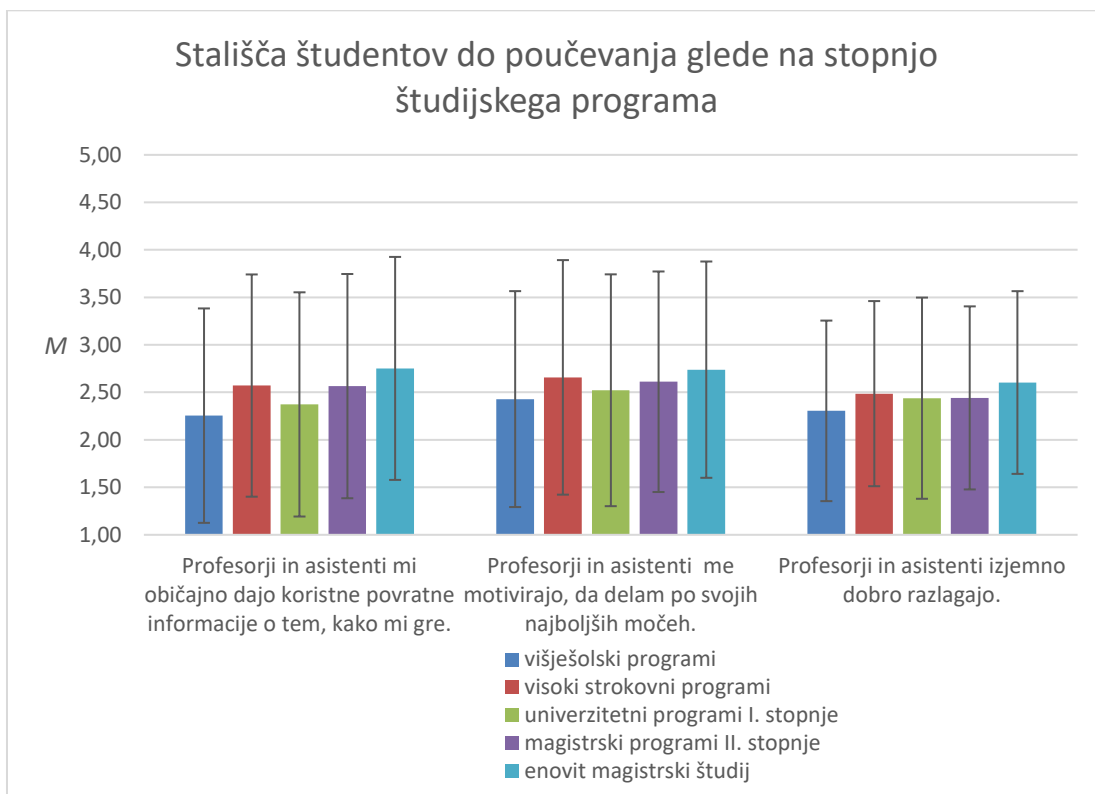
Študentje z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami kažejo manj pozitivna stališča do vseh vidikov poučevanja kot študentje brez tovrstnih težav.

Študenti s terciarnim izobrazbenim ozadjem so profesorjevo oz. asistentovo motiviranje v povprečju ocenjevali manj pozitivno kot študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja. Pri podajanju povratne informacije ter oceni kvalitete razlage pa razlike med skupinama niso bile pomembno različne.

Mednarodni študenti so v povprečju pozitivneje ocenili vse tri vidike poučevanja svojih profesorjev in asistentov.

Stališča študentov do poučevanja so se razlikovala tudi glede na stopnjo študija. Študenti višješolskih študijskih programov so v povprečju izrazili najpozitivnejša stališča do povratnih informacij in motiviranja s strani profesorjev in asistentov, medtem ko so študenti v enovitih magistrskih programih ti dve stališči ocenjevali manj pozitivno kot študenti programov prve in druge stopnje. Glede stališča o dobri razlagi profesorjev in asistentov pa se študenti različnih stopenj izobraževalnih programov niso pomembno razlikovali med seboj (slika 19).

Vsa tri stališča so bila združena v eno lestvico poučevanja. Povprečna ocena poučevanja slovenskih študentov je bila 2,5 ($SD = 0,96$), kar pove, da so poučevanje ocenili zmerno pozitivno. V primerjavi različnih skupin študentov so se pokazale nekatere razlike v splošni oceni poučevanja. Pozitivneje ali bolj naklonjeno so poučevanje ocenili študenti na drugih zavodih kot na univerzah, študenti višješolskih programov, starejši od 30 let, moški, študenti brez velikih zdravstvenih težav, mednarodni študenti, študenti brez terciarnega ozadja in izredni študenti.

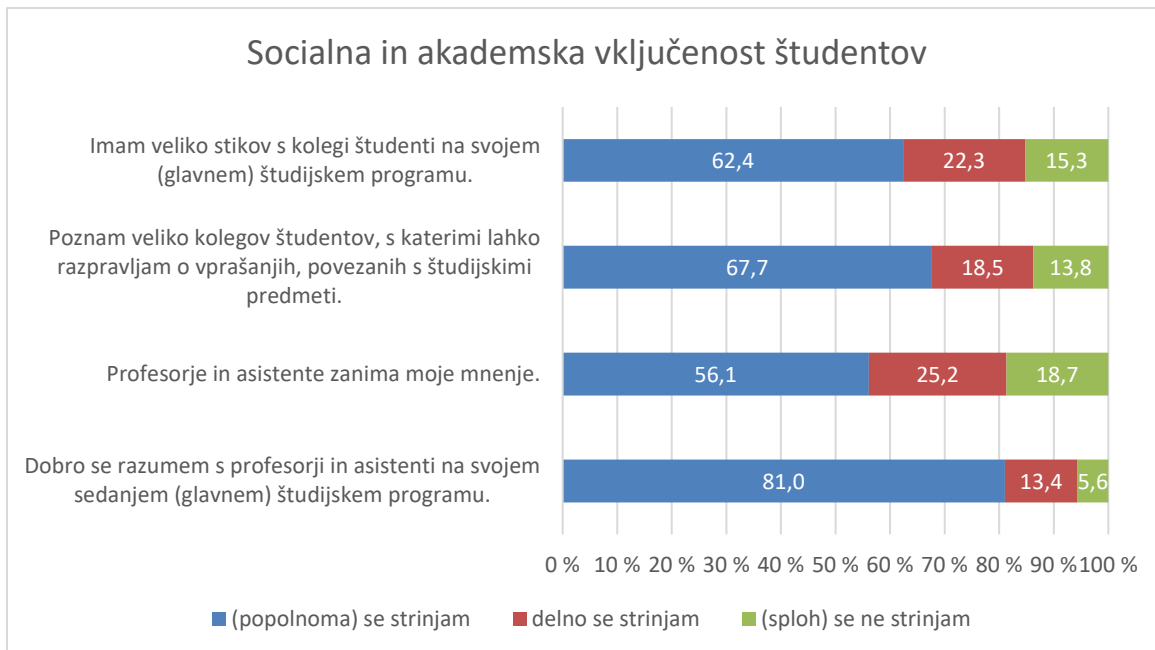

Slika 19. Razlike v povprečnih stališčih do poučevanja med študenti različnih stopenj študija

Opomba: $N = 2112$; ocenjevalna lestvica od 1 – popolnoma se strinjam do 5 – sploh se ne strinjam

Socialna in akademska vključenost študentov

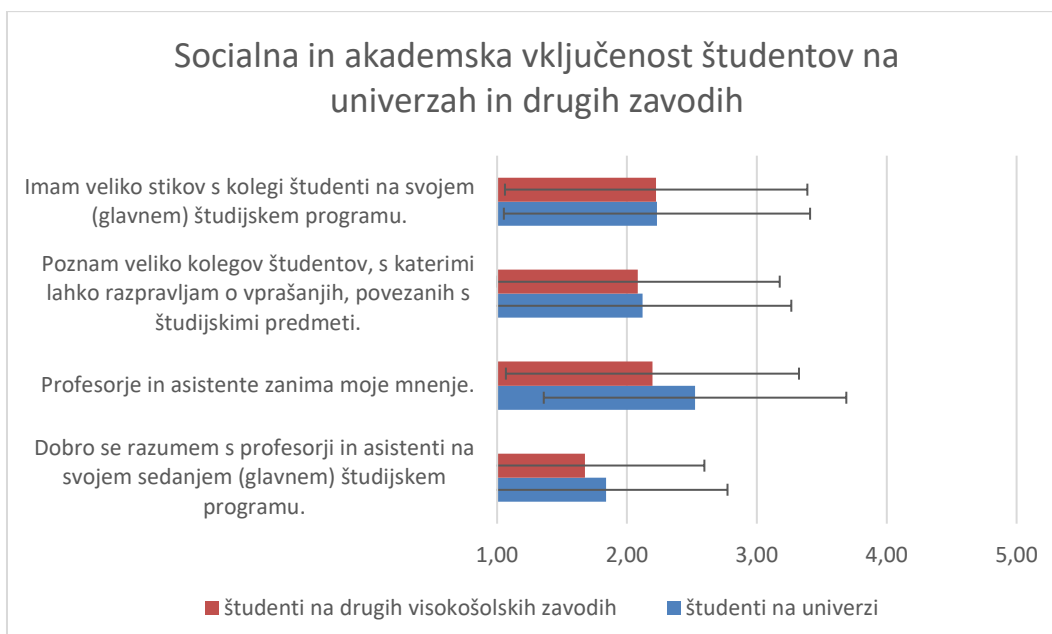
Večina študentov ima pozitivno stališče do vseh vidikov socialne vključenosti pri študiju, najpozitivneje pa ocenjujejo razumevanje s profesorji in asistenti (slika 20). Kljub temu pa skoraj petina študentov meni, da profesorjev in asistentov njihovo mnenje ne zanima.

Slika 20. Socialna in akademska vključenost študentov

Opomba: $N = 2112$

Med študenti na univerzah ter tistimi na ostalih visokošolskih zavodih so se pokazale pomembne razlike pri oceni razumevanja s profesorji in z asistenti ter pri oceni, da profesorje in asistente zanima mnenje študentov, in sicer so študenti na univerzah oba vidika vključenosti ocenili manj pozitivno kot študenti na drugih višje-/visokošolskih zavodih.

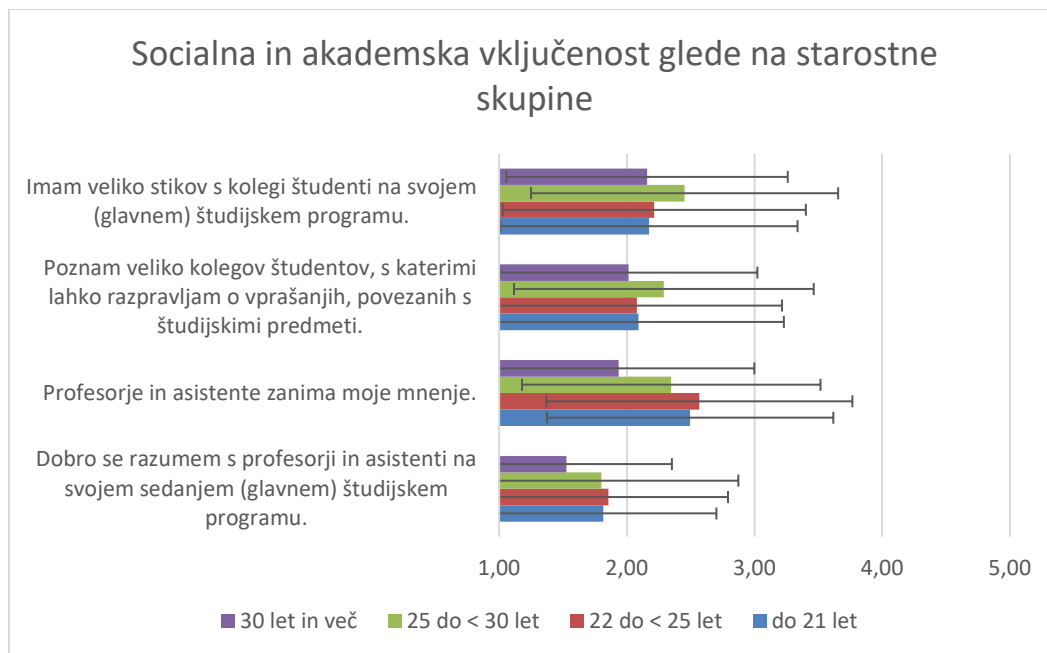
Slika 21. Povprečno zaznavanje socialne in akademske vključenosti med študenti na univerzah in študentih na drugih višje-/visokošolskih zavodih

Opomba: $N = 2112$; ocenjevalna lestvica od 1 – popolnoma se strinjam do 5 – sploh se ne strinjam

Med študenti različnih stopenj študija so se pokazale razlike v stališčih do zanimanja profesorjev za mnenje študentov in do stikov s kolegi študenti. Študenti magistrskih programov druge stopnje so svoje profesorje ocenili kot najbolj zainteresirane za mnenje študentov, medtem ko so študenti enovitih magistrskih programov imeli o tem najmanj pozitivno mnenje. So pa slednji stopnjo stikov s kolegi študenti na študijskem programu ocenili kot najvišjo, kot najnižjo pa študenti na visokošolskih strokovnih programih.

Redni študenti so razumevanje s profesorji ocenili manj pozitivno kot izredni študenti. Slednji so pozitivneje ocenili zanimanje profesorjev za študentovo mnenje kot redni študenti.

Pri starostnih skupinah se je podobno kot pri stališčih do poučevanja pokazalo, da je skupina študentov, starejših od 30 let, najpozitivneje ocenjevala posamezne vidike učenja v primerjavi s starostnimi skupinami mlajših študentov (slika 22). Starostna skupina od 25 do 30 let se je med vsemi skupinami pokazala kot najmanj zadovoljna s količino stikov s kolegi študenti in študijskih razpravah z njimi. Starostna skupina od 22 do 25 let je med vsemi skupinami najmanj pozitivno ocenjevala razumevanje s profesorji/z asistenti ter zanimanje profesorja za študentovo mnenje.

Slika 22. Povprečno zaznavanje socialne in akademske vključenosti med starostnimi skupinami

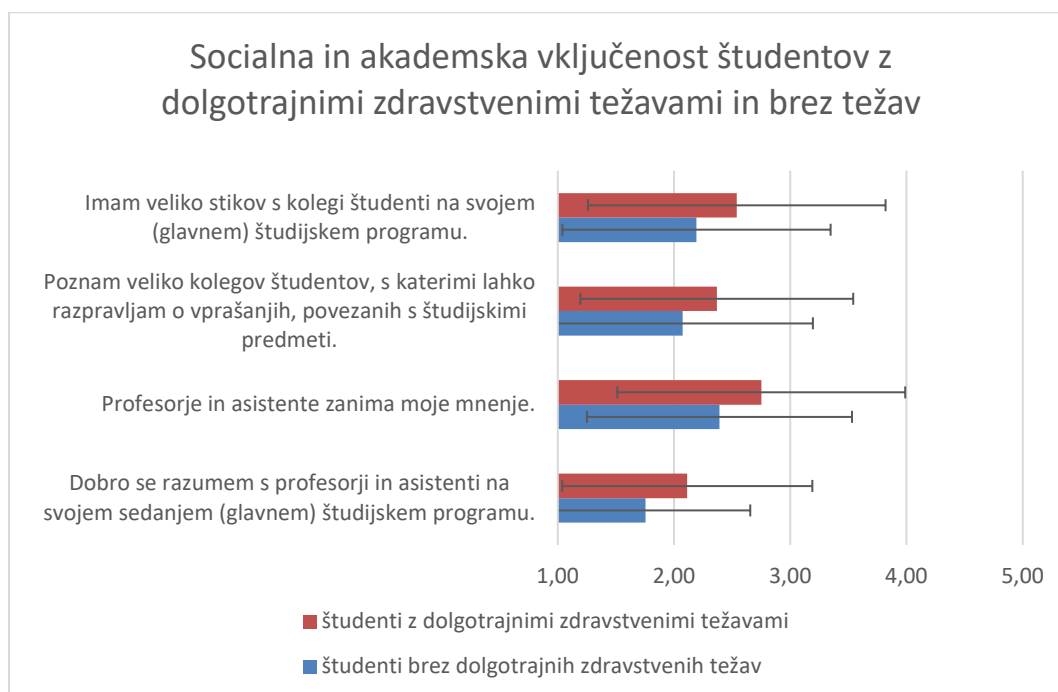
Opomba: $N = 2112$; ocenjevalna lestvica od 1 – popolnoma se strinjam do 5 – sploh se ne strinjam

Med spoloma se niso pokazale pomembne razlike v stališčih do učenja.

Podobno kot v primeru stališč do poučevanja so se tudi pri stališčih do socialne vključenosti pri študiju pokazale pomembne razlike med študenti z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami in tistimi brez tovrstnih zdravstvenih težav, in sicer so bili študenti z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami manj pozitivno naravnani do vseh vidikov socialne vključenosti pri študiju kot študenti brez zdravstvenih težav.

Med študenti s terciarnim izobrazbenim ozadjem in tistimi brez takšnega ozadja se niso pokazale pomembne razlike v stališčih do učenja. Prav tako ne med domačimi in mednarodnimi študenti.

Iz vseh štirih stališč do socialne vključenosti pri študiju je bila sestavljena lestvica povprečne ocene socialne vključenosti. Slednjo so pozitivneje kot primerljive skupine ocenili študenti na drugih zavodih, starejši od 30 let, študenti brez dolgotrajnih zdravstvenih težav in izredni študenti.

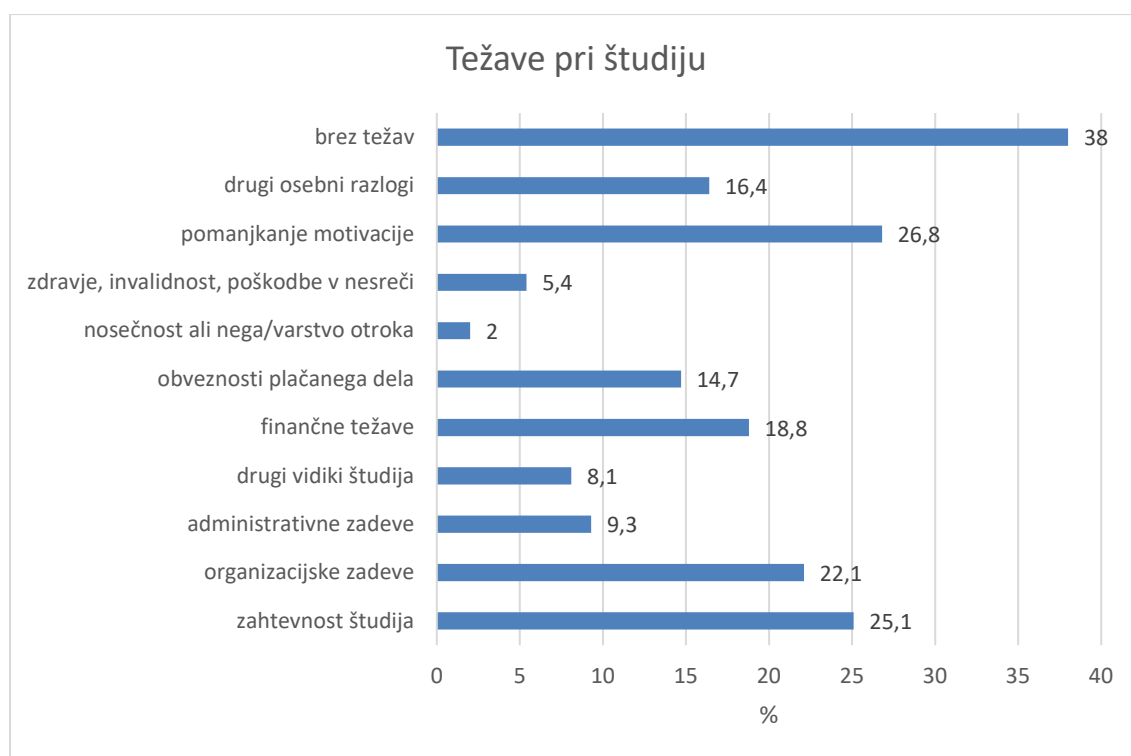

Slika 23. Razlike v povprečnih zaznavah socialne in akademske vključenosti med študenti z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami in študenti brez dolgotrajnih zdravstvenih težav

Opomba: $N = 2112$; ocenjevalna lestvica od 1 – popolnoma se strinjam do 5 – sploh se ne strinjam

Težave pri študiju

Dve petini študentov (38 %) nima težav pri študiju (slika 24). Največ težav se je pokazalo pri pomanjkanju motivacije (26,8 %), zahtevnosti študija (25,1 %) ter organizacijskih zadevah (22,1 %).

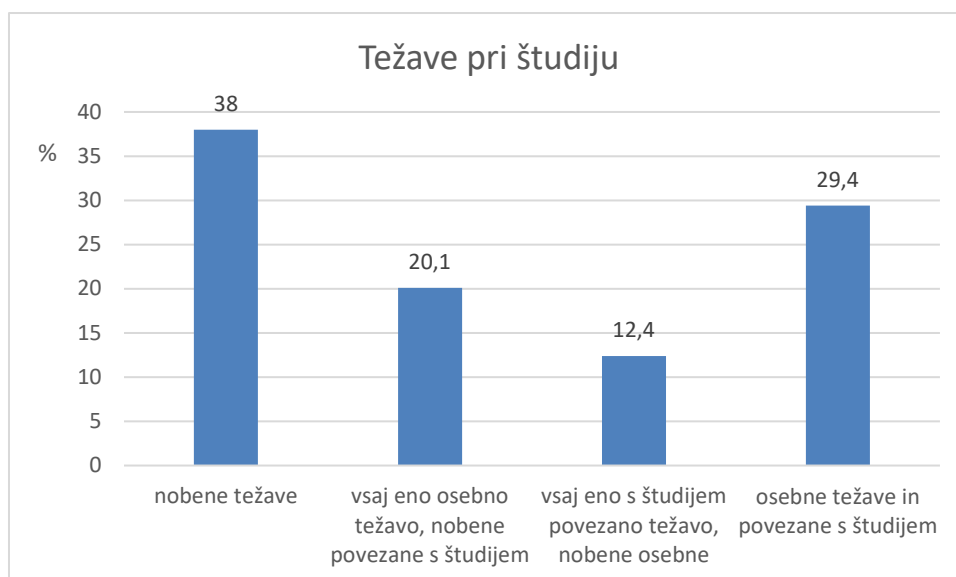

Slika 24. Izraženost posameznih težav pri študiju

Opomba: $N = 2112$

Študenti so našli do deset različnih težav, najpogosteje nobene; polovica sodelujočih nič ali eno, polovica pa več kot eno težavo. Med težavami, povezanimi s študijem, so navedli do štiri, najpogosteje nobene (polovica študentov nobene). Med težavami zaradi osebnih razlogov so navedli do šest, vendar tudi najpogosteje nobene (polovica nobene).

Za nadaljnje analize odgovorov so v raziskavi EVROŠTUDENT VII študente razvrstili v štiri skupine, in sicer glede na to, katere vrste težav so navedli (prikazane so na sliki 25). Največja skupina študentov, dve petini, nima težav pri študiju. Druga največja skupina ima tako osebne kot s študijem povezane težave, sestavlja jo dobra četrtina študentov. Okrog petina ima le osebne težave in šestina le take, povezane s študijem.

Slika 25. Skupine študentov glede na izkušnje različnih vrst težav pri študiju ($N = 2105$)

Razlike v vrsti težav so bile povezane s starostjo študentov. Največ študentov vseh starostnih skupin ni imelo težav pri študiju. Osebne težave so pogosteje navedli študenti, starejši od 25 let (in starejši od 30 let), kot mlajši od njih. Težave, povezane s študijem, so pogosteje navedli mlajši od 21 let. Obe vrsti težav pa sta bili pogostejši v srednjih starostnih skupinah, tj. med 22 in 29 let, kot v najmlajši ali najstarejši skupini študentov.

Razlike po spolu glede na vrste težav se kažejo tako, da so moški pogosteje brez težav kot ženske, slednje pa imajo obe vrsti težav pogosteje kot moški.

Študenti z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami so pogosteje kot študenti brez njih navedli osebne težave ali obe vrsti težav.

Študenti na univerzah imajo več študijskih težav ali obeh vrst težav, študenti na drugih zavodih pa več osebnih težav ali so brez težav. Študenti v prvem letniku so pogosteje navajali študijske težave, študentje višjih letnikov pa osebne težave. Študenti višješolskih programov in magistrski študenti druge stopnje so pogosteje brez težav. Osebne težave so pogosteje navedli študenti višješolskih programov kot drugih. S študijem povezane težave so pogosteje navajali študenti na novitem magistrskem študiju.

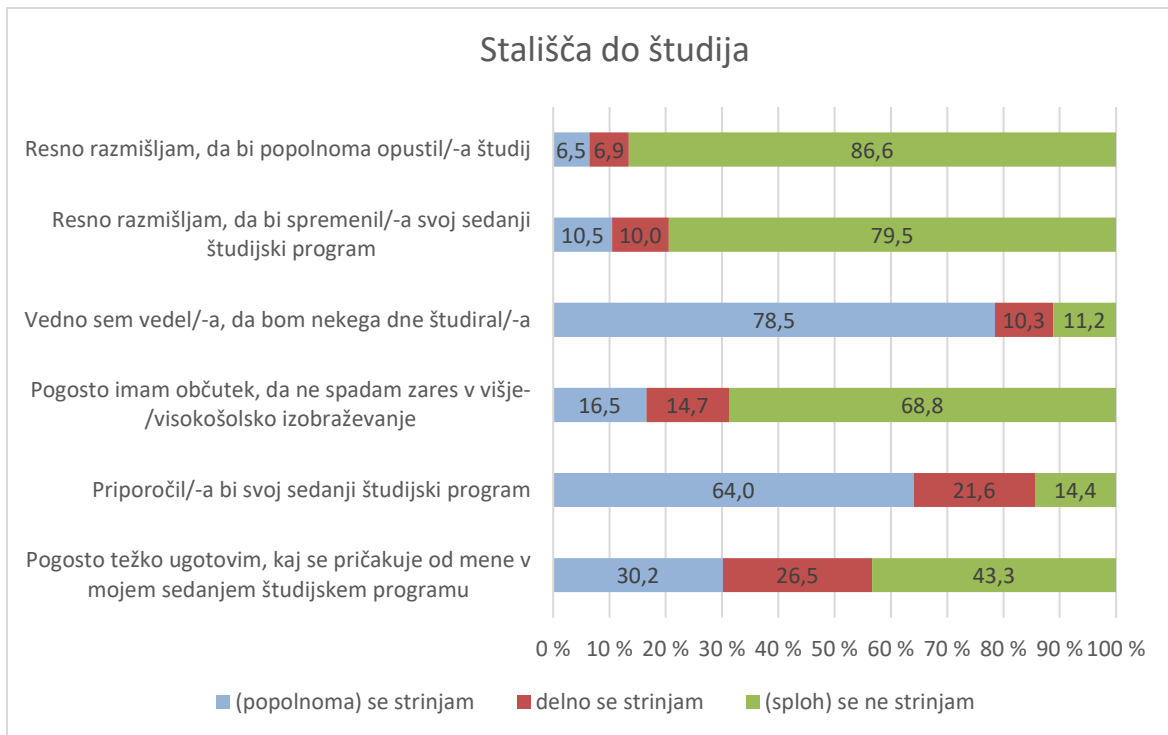
Razlike v vrsti težav so se pokazale tudi glede na področje študija. Študenti izobraževalnih ved so bili najredkeje brez težav. Osebne težave so bile redkejše med študenti matematike in naravoslovja, kmetijstva in gozdarstva ter zdravstva in sociale. S študijem povezane težave so

bile najredkejše med študenti družboslovja in novinarstva, kmetijstva in gozdarstva ter storitev. O obeh vrstah težav so najredkeje poročali študenti s področja poslovnih in upravnih ved ter prava, IKT, tehnike, proizvodnje in gradbeništva ter storitev. Redni študenti so pogosteje poročali o težavah, povezanih s študijem, izredni študenti pa o osebnih težavah.

Zaznana težavnost študija in namera za prekinitev študija

Študenti v Sloveniji so večinoma izražali pozitivna stališča do študija (slika 26). Večina sodelujočih študentov je vedno vedela, da bodo nekoč študirali (78,6 %). Večina študentov je poročala, da ima občutek, da spadajo v višje- oz. visokošolsko izobraževanje (83,5 %). Skoraj dve tretjini študentov (64 %) bi priporočilo svoj sedanji (glavni) študijski program, štiri petine (79,5 %) nima namena spreminjati svojega sedanjega študijskega programa, medtem ko šest sedmin študentov (86,6 %) zagotovo ne bo opustilo študija nasploh. Dve tretjini študentov ima vsaj delno težave z ugotavljanjem, kaj se od njih pričakuje na sedanjem (glavnem) študijskem programu (69,8 %).

Razlike v stališčih do študija so se pokazale med rednimi in izrednimi študenti. Redni študenti imajo redkeje občutek, da ne spadajo v višje-/visokošolsko izobraževanje, ter so manj nagnjeni k opuščanju trenutnega študijskega programa. Pomembnih razlik med izrednimi in rednimi študenti pri poznavanju pričakovanj o študijskih obveznostih ni bilo. Prav tako se niso pokazale pomembne razlike pri namerah, da popolnoma opustijo študij in da priporočijo svoj študijski program, ter pri prepričanju, da so vedno vedeli, da bodo študirali.

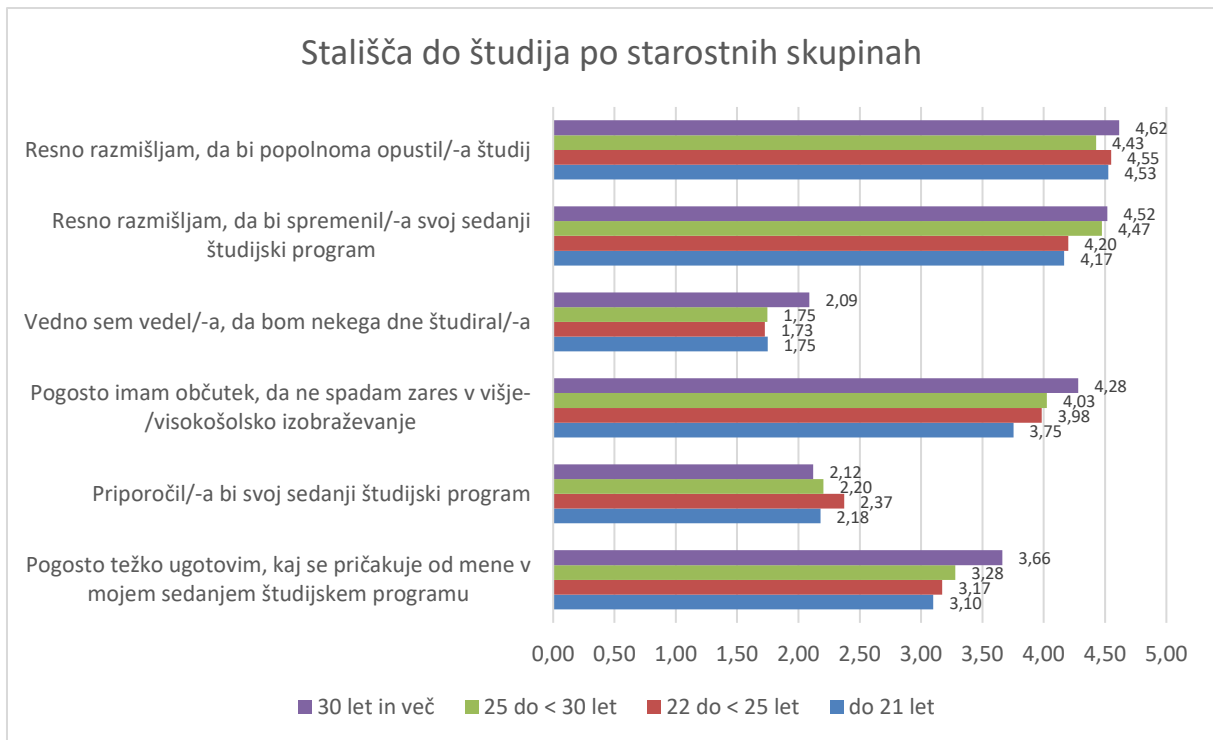
Slika 26. Stališča do študija

Opomba: $N = 2112$

Študenti na univerzah so se v primerjavi s študenti na drugih visokošolskih zavodih v povprečju bolj strinjali, da težko ugotovijo, kaj se od njih pričakuje v njihovem sedanjem študijskem programu. Prav tako so v povprečju izrazili nekoliko večje strinjanje s postavko, da so vedno vedeli, da bodo nekega dne študirali.

Prav tako so se pomembne razlike med starostnimi skupinami pokazale v stališčih do študija (slika 27), razen pri resnem razmišljanju o opustitvi študija. Skupina študentov, starejših od 30 let, manj od ostalih skupin razmišlja o opustitvi študija, hkrati pa nima občutka, da ne spada zares v višje-/visokošolsko izobraževanje. Skupaj s skupino starih od 25 do 30 let starejši od 30 let tudi manj razmišljajo, da bi spremenili svoj sedanji študijski program.

Pokazale so se tudi razlike med spoloma v stališčih do študija, in sicer so študenti v manjši meri poročali o težavah pri ugotavljanju, kaj se od njih pri študiju pričakuje, medtem ko so študentke v manjši meri poročale o resnem razmišljanju o opustitvi študija. Prav tako bi študentke v manjši meri priporočile svoj študijski program. Študenti pa v manjši meri poročajo o tem, da so vedeli, da bodo nekega dne študirali.

Slika 27. Stališča do študija po starostnih skupinah

Opomba: $N = 2112$; ocenjevalna lestvica od 1 – popolnoma se strinjam do 5 – sploh se ne strinjam

Študenti z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami so v primerjavi s študenti, ki teh težav nimajo, v povprečju bolj nagnjeni k opustitvi študija ali spremembi svojega sedanjega študijskega programa. Prav tako v večji meri poročajo o težavah pri ugotavljanju, kaj se od njih pričakuje, ter imajo pogostejše občutek, da ne spadajo zares v višje-/visokošolsko izobraževanje. Študenti brez težav so bolj nagnjeni k priporočanju svojega sedanjega študijskega programa.

Pomembnih razlik med mednarodnimi in domačimi študenti v stališčih do študija ni bilo. Določene razlike so se pokazale med različnimi stopnjami študija. Študenti na enovitem magistrskem programu v povprečju najmanj resno razmišljajo, da bi popolnoma opustili študij ali spremenili svoj sedanji študijski program. Študenti na magistrskem programu druge stopnje in tudi na enovitem magistrskem študiju imajo najmanj pogosto občutek, da ne spadajo zares v višje-/visokošolsko izobraževanje. Študenti na prvostopenjskem univerzitetnem izobraževanju in enovitem magistrskem študiju so najbolj izrazili mnenje, da so od nekdanj vedeli, da bodo študirali. Študenti na programih višje strokovne izobrazbe in na prvi stopnji univerzitetne izobrazbe bi v večji meri priporočili svoj sedanji študijski program od študentov na ostalih stopnjah. Študenti na visokošolskih strokovnih programih pogosteje od študentov

na ostalih stopnjah programov poročajo, da težko ugotovijo, kaj se od njih pričakuje v sedanjem študijskem programu.

Študenti s terciarnim izobrazbenim ozadjem v primerjavi s tistimi, ki takšnega ozadja nimajo, v povprečju v večji meri poročajo o tem, da so vedno vedeli, da bodo nekega dne študirali, ter hkrati v manjši meri razmišljajo o spreminjanju ali opuščanju svojega trenutnega študijskega programa.

Samoocena uspešnosti študija

Večina študentov meni, da so enako uspešni ali uspešnejši od svojih študijskih kolegov (89 %). Študenti na univerzitetnih programih v primerjavi s študenti na drugih visokošolskih programih v povprečju svoj uspeh ocenjujejo nekoliko višje. Študenti v višjem strokovnem oz. v višješolskem strokovnem izobraževanju se ocenjujejo kot najmanj uspešni v primerjavi s svojimi kolegi, medtem ko se študenti na magistrskem študijskem programu ocenjujejo kot najuspešnejši.

Študenti v starostni skupini do 21 let se v povprečju v večji meri vidijo kot uspešnejše od svojih kolegov, medtem ko študenti v starostni skupini starejših od 30 let svojo uspešnost ocenjujejo kot slabšo od uspešnosti svojih kolegov. Prav tako v primerjavi s študentkami študenti svoj uspeh v povprečju ocenjujejo nekoliko slabše. Študenti brez dolgotrajnih zdravstvenih težav se v primerjavi s študenti z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami zaznavajo kot manj uspešne od svojih kolegov. Med mednarodnimi in domačimi študenti ter med študenti z in brez terciarnega izobrazbenega ozadja se v zaznavanju lastne študijske uspešnosti niso pokazale pomembne razlike.

Namera za nadaljevanje študija

Skoraj dve petini študentov (37,9 %) namerava takoj oz. v obdobju enega leta po zaključku sedanjega študijskega programa nadaljevati s študijem, približno trinajstina (7,5 %) pa v obdobju več kot po enem letu po zaključku študija. Dve štirinajstini (17,5 %) jih ne namerava nadaljevati s študijem, medtem ko jih manj kot dve petini še ne ve, ali bodo s študijem nadaljevali ali ne (37 %).

Med spoloma se niso pokazale razlike v nameri za nadaljevanje študija, medtem ko so se določene razlike pokazale glede na študijska področja. Največ študentov naravoslovja, matematike in statistike (53,3 %) ter družboslovja in novinarstva (48,9 %) ima namero za nadaljevanje študija takoj. Največji delež študentov kmetijstva, gozdarstva, ribištva in veterine (22,6 %) ter s področja izobraževanja (21,4 %) nima namena nadaljevati s študijem. Najbolj neodločni glede nadaljevanja študija pa so študenti na področjih zdravstva in medicine (45,3 %), storitev (42 %) ter informacijsko-komunikacijskih tehnologij (41,2 %).

Prav tako so se pokazale razlike med različnimi stopnjami študijskih programov. Največ študentov prve univerzitetne bolonjske stopnje (71,4 %) ima namen nadaljevati s študijem takoj oz. v obdobju enega leta po zaključku sedanjega študijskega programa, medtem ko največ študentov druge univerzitetne stopnje (magistrski študij) sploh nima namena nadaljevati s študijem (40,9 %). Največ študentov višješolske (54,1 %) in visokošolske prve stopnje (49 %) še ne ve, ali bo s študijem nadaljevalo ali ne. Opisano razmerje se lahko vsaj delno razloži z zaposlitvenimi možnostmi, ki jih določeni programi omogočajo po uspešnem zaključku. Študenti prve univerzitetne bolonjske stopnje s to stopnjo izobrazbe pogosto niso kvalificirani za večino delovnih mest na svojem poklicnem področju, medtem ko imajo študenti druge (magistrske) stopnje ter študenti strokovnih visokih in višjih šol po zaključenem študijskem programu veliko več možnosti za zaposlitev.

Več kot polovica študentov ima po zaključku sedanjega študijskega programa namen s študijem nadaljevati v Sloveniji in na istem zavodu (53,4 %), sedmina v Sloveniji in na drugem zavodu, dvanajstina v tujini (8,3 %), približno četrtnina pa jih še ne ve, kje bo nadaljevala s študijem (24,2 %). Najbolj zaželena destinacija za nadaljevanje študija v tujini je pri slovenskih študentih Nemčija (24,2 %). Približno po desetina študentov pa si s študijem želi nadaljevati v Avstriji (10,4 %), v Združenem kraljestvu (10,7 %) ter na Nizozemskem (9,7 %).

Med spoloma se niso pokazale razlike glede lokacije za nadaljevanje študija. So se pa določene razlike pokazale med študenti z različnih področij. Največji delež študentov s področja izobraževanja ima namen nadaljevati s študijem v Sloveniji in na istem zavodu (73,8 %), medtem ko ima največji delež študentov s področja zdravstva oz. medicine namen nadaljevati s študijem v Sloveniji in na drugem zavodu (26,4 %). V tujini želijo v največji meri študirati študenti umetnosti in humanistike (16,3 %) ter študenti s področja storitev (10,4 %). Najbolj

neodločni glede nadaljevanja študija pa so študenti naravoslovja, matematike in statistike (38,6 %).

Pokazale so se tudi določene razlike med študenti različnih študijskih programov. Največ študentov prve univerzitetne bolonjske stopnje je poročalo, da bo s študijem nadaljevalo v Sloveniji in na istem zavodu (63,8 %). Največ študentov višje strokovne prvostopenjske izobrazbe pa je poročalo, da bo s študijem nadaljevalo v Sloveniji in na drugem zavodu (62,3 %). Največji delež študentov magistrske stopnje, tako na univerzitetnem (22,5 %) kot na enovitem programu (21,7 %), je poročal, da bo s študijem nadaljeval v tujini, medtem ko je bilo največ študentov enovitega magistrskega programa (34,8 %) neodločeno glede nadaljevanja študija.

Ključne ugotovitve

Malo manj kot tri četrtine sodelujočih študentov v Sloveniji (74,1 %) je študiralo na univerzah, več kot četrtina (25,9 %) pa na drugih višje-/visokošolskih zavodih. Med njimi je večji delež žensk (57,9 %) kot moških (42,1 %). Na univerzah študira več žensk (62,9 %) kot moških (37,1 %), na drugih zavodih pa sta oba spola približno enako zastopana (ženske – 49,5 %, moški – 50,5 %).

Študenti z migrantskim ozadjem so se v Sloveniji približno enako pogosto šolali izven univerze kot na njej. Tudi v stopnji izobraževalnega programa ni bilo bistvenih razlik med študenti z migrantskim ozadjem in tistimi brez njega. Razlike (približno 5 %) so se pokazale le na visokošolskih programih prve stopnje v prid študentom z migrantskim ozadjem ter na magistrskih programih druge stopnje v prid slovenskim študentom. Študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja so se v Sloveniji pogosteje šolali izven univerze. Za obe skupini velja podobno tudi v drugih EVROŠTUDENT-državah.

V Sloveniji je bilo več kot polovica študentov vpisanih v študijske programe prve stopnje (57,1 %). Četrtina študentov je bila vpisana v programe na drugi bolonjski stopnji (24,3 %), manj kot dvajsetina pa na enovit magistrski študij (4,6 %). Sedmina študentov (14,0 %) je študirala na višješolskih strokovnih programih. Slovenija je z okrog 22-odstotnim deležem izrednih študentov med sodelujočimi državami z največjimi deleži izrednih študentov. Na izredni študij so bili pogosteje vpisani študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja kot tisti s terciarnim

ozadjem (razlika med njimi je 8,4 % in se je povečala glede na raziskavo EVROŠTUDENT VI, kjer je znašala le 3 %).¹⁸

Največ študentov v Sloveniji je študiralo na področjih poslovnih in upravnih ved ter prava (19 %), tehnike, proizvodnje in gradbeništva (18,8 %) ter zdravstva in sociale (13,2 %). Na področjih družboslovja in novinarstva, umetnosti in humanistike ter storitev jih je študirala po ena dvanajstina, na ostalih področjih pa manj. V povprečju EVROŠTUDENT-držav je razmerje podobno. Največ študentov je študiralo na področju poslovnih in upravnih ved ter prava (22 %), na področju zdravstva in sociale (15 %), na področju tehnike, proizvodnje in gradbeništva (14 %). Približno 10 % študentov je vpisanih v programe s področij izobraževanja, umetnosti, humanistike, družbenih ved, novinarstva in informiranja. Razmeroma majhen delež jih je vpisan v programe s področij naravoslovja, matematike in statistike (6 %), IKT (6 %) ter storitev (4 %).

Študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja so bili pogosteje vpisani v študijske programe izobraževalnih ved, poslovnih in upravnih ved, prava, tehnike, proizvodnje in gradbeništva ter storitev. Študenti s terciarnim izobrazbenim ozadjem pa so bili pogosteje vpisani v študijske programe umetnosti in humanistike, naravoslovja, matematike in statistike ter zdravstva in sociale.

Dve petini študentov je poročalo, da nima težav pri študiju, medtem ko jih je po četrtnina poročala o težavah s pomanjkanjem motivacije za študij ter z zahtevnostjo študija. Okoli petina jih je poročala o težavah pri organizacijskih zadevah.

Večina študentov je s študijem z zadovoljna. Dve tretjini študentov je bilo (popolnoma) zadovoljnih z zagotavljanjem prostorskih kapacitet za študij ter s podpornimi študijskimi dejavnostmi, nekoliko manj (tri petine)s pridobljenimi kompetencami ter s podporo pri uravnoteževanju študijskih obveznosti bodisi z družinskimi ali z obveznostmi plačanega dela (malo manj kot dve petini).

Večina sodelujočih študentov v Sloveniji je izrazila pozitivna stališča do študija. Več kot tri četrtnine študentov je vedno vedelo, da bodo nekoč študirali, malo manj kot pet sedmin pa jih je imelo občutek, da spadajo v višje- oz. visokošolsko izobraževanje. Dve tretjini (EVROŠTUDENT VI: tri petine) študentov bi svoj študijski program (zelo) priporočilo tudi

¹⁸ EVROŠTUDENT VI, str. 36.

drugim. Polovica jih je menila, da jih njihovi profesorji znajo motivirati, da delajo po svojih najboljših močeh, več kot polovica pa, da profesorji in asistenti izjemno dobro razlagajo ter podajajo koristne povratne informacije o napredku študenta. Tretjina jih je menila, da so že od začetka študija vedeli, kaj se na njihovem študijskem programu od njih pričakuje. Približno ena petina (EVROŠTUDENT VI: dve petini) pa je menila, da profesorjev njihov učni napredek ne zanima. Študenti so torej bolj nagnjeni k priporočanju svojega študija kot v prejšnjem ciklu raziskave, hkrati pa jih manj kot prej meni, da profesorjev njihov napredek ne zanima, kar kaže na splošen premik stališč v pozitivnejši smeri.

V stališčih do študija so se pokazale razlike med rednimi in izrednimi študenti, pri čemer so redni študenti pogosteje imeli občutek, da spadajo v višje-/visokošolsko izobraževanje ter so bili hkrati manj nagnjeni k opuščanju trenutnega študijskega programa.

Skoraj dve petini študentov (37,9 %) namerava s študijem nadaljevati takoj oz. v obdobju enega leta po zaključku sedanjega študijskega programa, približno trinajstina (7,5 %) pa v obdobju več kot po enem letu po zaključku študija. Dve štirinajstini (17,5 %) jih ne namerava nadaljevati s študijem, medtem ko jih manj kot dve petini še ne ve, ali bodo s študijem nadaljevali ali ne (37 %).

5. Časovna obremenitev s študijem in z delom

V poglavju so predstavljeni podatki o časovni razporeditvi študijskih obveznosti, individualnega študija in dela ter zadovoljstvu študentov s porabo časa.

Delovni čas študentov, namenjen študiju in delu, je v različnih državah obsegal v povprečju 48 ur tedensko. V Sloveniji je bil obseg časa za študij in delo študentov med najvišjimi, v povprečju 51 ur na teden. Tudi študenti v Gruziji, Estoniji, Litvi, Islandiji, na Poljskem ter Malti so poročali, da za študij in delo porabijo preko 50 ur tedensko.

V Sloveniji so študenti poročali, da za obvezne študijske dejavnosti (npr. predavanja, vaje) porabijo povprečno 18,8 ure tedensko (najpogosteje 12 ur), za individualni študij povprečno 16,2 ure (najpogosteje 12 ur), skupaj povprečno 35,1 ure za študij (najpogosteje 24 ur). Za delo, ki ga opravljajo občasno ali redno tekom študijskega leta, študenti porabijo še povprečno 24,7 ure. Skupna tedenska obremenitev študentov za študij in delo znaša v povprečju 50,6 ure.

Študenti, ki med študijskim letom redno ali občasno delajo, za študij namenijo manj časa:

- študenti, ki delajo občasno, porabijo povprečno 20,2 ure za obvezne študijske aktivnosti, 17,3 ure za individualni študij (skupaj za študij 37,5 ure) in 13,8 ure za delo na teden – njihova skupna tedenska obremenitev znaša 50,7 ure;
- študenti, ki delajo redno, porabijo povprečno 14,7 ure za obvezne študijske aktivnosti, 13,2 ure za individualni študij, (skupaj za študij 27,9 ur) in 32,1 ure za delo na teden – njihova skupna tedenska obremenitev znaša 59,5 ure;
- vsi študenti, ki delajo (občasno in redno), porabijo povprečno 16,9 ure za obvezne študijske aktivnosti, 14,9 ure za individualni študij (skupaj za študij 31,8 ure), 24,8 ure za delo – njihova skupna tedenska obremenitev znaša povprečno 55,9 ure.

Razporeditev časa za študij je bila v Sloveniji (35 ur na teden) podobna povprečju v drugih EVROŠTUDENT-državah (34 ur). Slovenija je med državami (približno tretjina sodelujočih), kjer študenti več časa namenijo obveznim študijskim dejavnostim (19 ur v primerjavi z mednarodnim povprečjem 16 ur) kot individualnemu študiju (16 ur v primerjavi z mednarodnim povprečjem 18 ur) (v drugih dveh tretjinah držav je bilo obratno, več časa je namenjeno individualnemu študiju).

Največja skupina študentov (46,9 %) porabi za študij in študijske aktivnosti od 20 do 40 ur na teden (srednja intenziteta študija). Ena petina študentov (20,3 %) porabi manj kot 20 ur (nizka

intenziteta študija), medtem ko skoraj tretjina (32,8 %) porabi več kot 40 ur na teden (visoka intenziteta študija).

Več študentov (23,8 %) kot študentk (17,8 %) za študijske aktivnosti porabi manj kot 20 ur na teden, medtem ko večji delež študentk (34,9 %) kot študentov (29,9 %) za te aktivnosti porabi več kot 40 ur na teden.

V intenzivnosti študija oz. količini ur, ki jih študenti porabijo za študij v tipičnem tednu, so se pokazale tudi razlike med različnimi študijskimi programi. Največji delež študentov višješolske strokovne izobrazbe porabi za študijske aktivnosti manj kot 20 ur na teden (42,3 %). Največ študentov na prvi (50,1 %) ter drugi (49,2 %) bolonjski stopnji je porabilo od 20 do 40 ur na teden, medtem ko so študenti enovitega magistrskega študija največkrat poročali, da porabijo več kot 40 ur na teden (64,8 %).

Prav tako so se pokazale razlike med domačimi in mednarodnimi študenti, in sicer je več domačih študentov (68,1 %) kot mednarodnih (51,1 %) poročalo, da za študij porabi do 40 ur na teden. Več mednarodnih študentov (48,9 %) kot domačih (32 %) je poročalo, da za študijske aktivnosti porabi več kot 40 ur na teden.

Med starostnimi skupinami obstajajo tudi določene razlike v zaznani intenzivnosti študija. Največ starejših od 29 let je poročalo, da za študij porabijo do 20 ur (58,4 %), druge starostne skupine porabijo manj časa (od 10 do 30 %). Največ študentov iz najmlajše skupine (starosti do 21 let) je poročalo, da za študij porabi več kot 40 ur na teden (41,6 %).

Študenti na univerzah (38,3 %) so pogosteje poročali, da porabijo več kot 40 ur na teden, kot študenti na drugih visokošolskih zavodih (15,7 %), medtem ko so študenti na drugih zavodih (39,4 %) pogosteje kot univerzitetni študenti (14,2 %) poročali, da za študij porabijo manj kot 20 ur na teden. Največji delež obeh (47,5 % – študenti na univerzah, 44,9 % – študenti na drugih zavodih) pa je poročal, da na teden porabi od 20 do 40 ur. Študenti na univerzah v Sloveniji, na Madžarskem in Češkem so imeli večje povprečno število ur študijskih obveznosti kot študenti na drugih zavodih, v večini drugih držav pa je bilo obratno – več ur so za študijske obveznosti namenili študenti na drugih zavodih kot študenti na univerzi.

Študenti s terciarnim izobrazbenim ozadjem so manj pogosto poročali, da porabijo manj kot 20 ur na teden za študij (15,9 %), kot študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja (25,5 %). Nekoliko več študentov s terciarnim izobrazbenim ozadjem (34,9 %) v primerjavi s tistimi, ki

takšnega ozadja nimajo (30,4 %), pa je poročalo, da za študij porabi več kot 40 ur na teden. Pomembnih razlik v zaznani intenzivnosti študija med študenti z in tistimi brez finančnih težav ni bilo.

Razlike so se pokazale v zaznani intenzivnosti študija med rednimi in izrednimi študenti, in sicer so izredni študenti (49 %) pogosteje kot redni (12,2 %) poročali, da za študij porabijo manj kot 20 ur, medtem ko je več rednih študentov (39,5 %) kot izrednih (8,6 %) poročalo, da za študij porabijo več kot 40 ur na teden.

Študenti, ki živijo s starši, so študijskim obveznostim v povprečju namenili več ur na teden ($M = 19,3$, $SD = 10,3$) kot študenti, ki ne živijo s starši ($M = 18,5$, $SD = 10,7$), medtem ko so študenti, ki ne živijo s starši, individualnemu študijskem delu namenili več časa kot študenti ($M = 16,6$, $SD = 11,8$), ki živijo s starši ($M = 15,7$, $SD = 12,2$). Nekoliko bolj obremenjeni s študijem in plačanim delom v tipičnem tednu so študenti, ki ne živijo s starši ($M = 51,2$, $SD = 18,6$), v primerjavi s študenti, ki živijo s starši ($M = 49,5$, $SD = 19,3$).

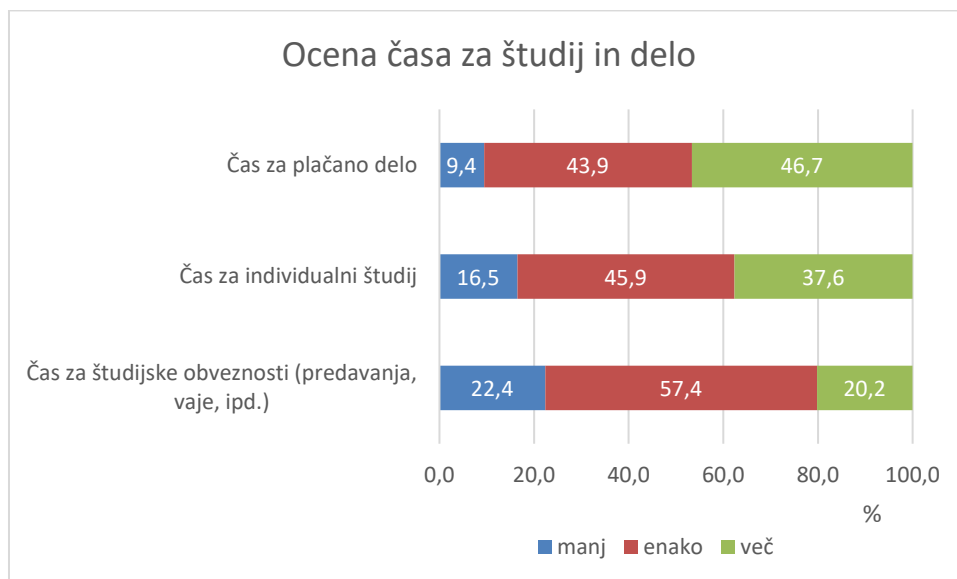
Med študenti različnih študijskih programov so se tudi pokazale določene razlike. O nižji zaznani intenzivnosti študija (do 20 ur na teden) so najpogosteje poročali študenti s področja poslovnih in upravnih študij ter prava (37 %), medtem ko je največ študentov kmetijstva, gozdarstva, ribištva in veterine (52,6 %) poročalo o visoki zaznani intenzivnosti študija (več kot 40 ur). Na mednarodni ravni o najnižji zaznani intenzivnosti študija prav tako poročajo študenti na področju poslovnih in upravnih študij ter prava (povprečno 30 ur na teden), o največji obremenjenosti pa poročajo študenti na področju zdravstva (povprečno 40 ur na teden).

Za primerjavo naj navedemo ugotovitve raziskave *Slovenska mladina* (2018/2019), ki kažejo, da velik del slovenske mladine (80,6 %) šolo vsaj do določene mere doživlja kot stresno, medtem ko doživljanje šolskega vsakdana sicer ostaja podobno ugotovitvam raziskave iz leta 2013 (vir: *Slovenska mladina*, 2018/19, 47).

Zadovoljstvo s porabo časa

V vseh EVROŠTUDENT-državah sta bili vsaj dve petini študentov, ki sta si želeli več časa nameniti študiju. V Sloveniji sta si približno dve petini študentov želeli več časa za individualni študij (38 %). Večinoma so bili zadovoljni s časom, namenjenim za redne študijske dejavnosti (57 %); več časa zanje si je želela le manj kot četrtnina študentov. Najmanj zadovoljni so bili s

časom za plačano delo, saj si je skoraj polovica študentov (47 %) želela več časa zanj (glej sliko 28), podobno kot na Češkem, Poljskem, Nizozemskem ter v Litvi.

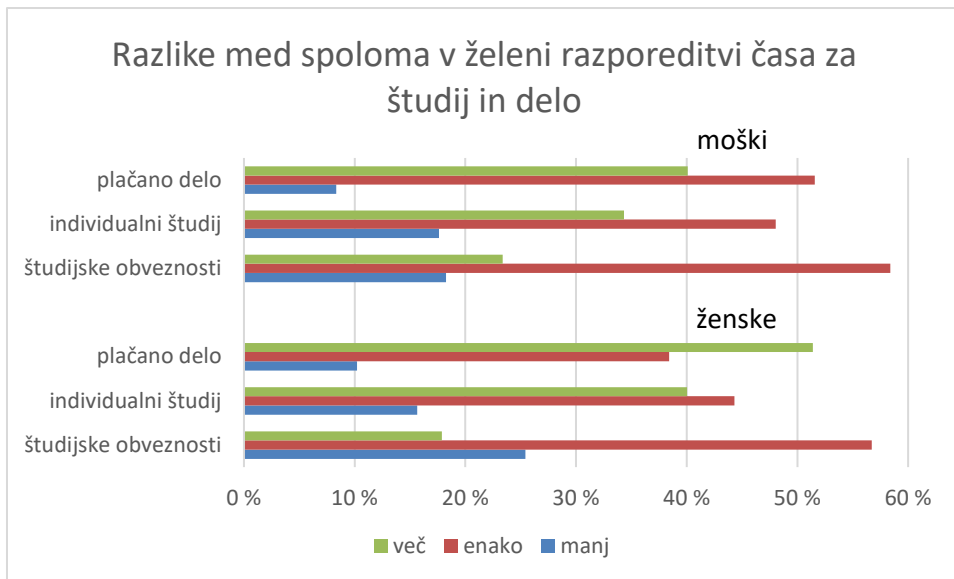

Slika 28. Dejavnosti, ki bi jim študenti želeli posvetiti manj/več časa

Opomba: N_1 (čas za študijske obveznosti) = 2069, N_2 (čas za individualni študij) = 2056, N_3 (čas za plačano delo) = 1984

Glede zelene razporeditve časa za različne študijske dejavnosti in delo so se pokazale določene razlike med spoloma (slika 29). Več študentk kot študentov si je želelo manj časa (25,4 in 18,2 %) za študijske obveznosti ter več časa za individualni študij (40 in 34,6 %) in plačano delo (54,4 in 40,1 %). Več študentov kot študentk pa je zadovoljnih s trenutno situacijo glede razporeditve časa, predvsem s časom za plačano delo (51,6 in 38,4 %).

Zanimive razlike glede zelenega časa za delo in študij so se pokazale glede na raven izobrazbe. Ena četrtnina študentov prve bolonjske stopnje visokošolske strokovne izobrazbe (24,2 %) si želi več časa za študijske obveznosti, medtem ko si največ študentov prve univerzitetne stopnje (45,3 %) ter enovitega magistrskega študija (44,2 %) želi več časa za individualni študij. Glede plačanega dela se niso pokazale pomembne razlike med skupinami.

Slika 29. Razlike med spoloma v želeni razporeditvi časa za študijske obveznosti, individualni študij in plačano delo

Opomba: $N_{\text{ženske}} = 1192$, $N_{\text{moški}} = 877$

Glede zelenega časa za delo in študij so se pokazale tudi razlike med različnimi starostnimi skupinami. Približno četrtna študentov, starejših od 25 let (25, 8 % – od 25 do 29 let, 25 % – starejši od 29 let), je izrazil željo po večjem obsegu časa za študijske obveznosti, kar je za približno 7 % več kot v primeru mlajših študentov (18, 3 % – do 21 let, 18,5 % – od 22 do 25 let). V najmlajši skupini (do 21 let) pa je približno četrtna študentov želela ravno nasprotno – manj časa za obvezne študijske dejavnosti. Pomembnih razlik med starostnimi skupinami pri oceni časa za individualno delo za študij ni bilo, medtem ko je približno polovica mlajših študentov (do 21 let – 52,6 %, med 22 in 25 let – 49 %) pokazala željo po večjem obsegu časa za plačano delo.

Študenti na univerzah (25,1 %) si v primerjavi s študenti na drugih zavodih (14, 6 %) želijo manj časa posvetiti študijskim obveznostim, čeprav si jih kar dve petini želi več časa za individualno študijsko delo. Prav tako si študenti na univerzah (49,5 %), bolj kot študenti na drugih zavodih (38,4 %) želijo več časa nameniti plačanemu delu.

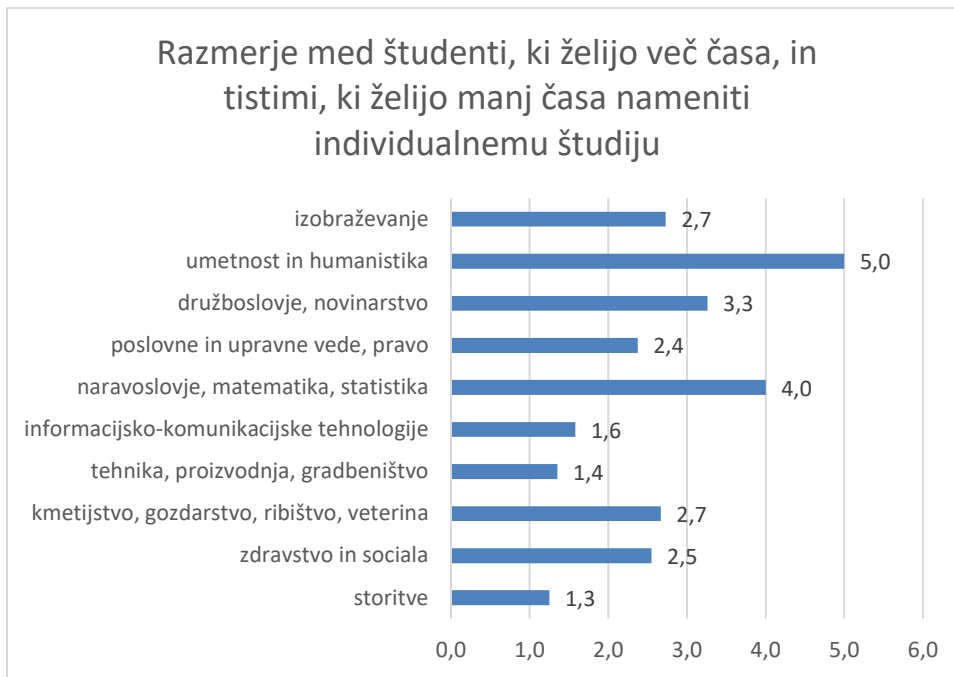
Približno četrtna študentov s finančnimi težavami (z večjimi težavami – 24 %, s srednjimi težavami – 26 %) in petina študentov brez finančnih težav (19,6 %) si želi več časa posvetiti študijskim obveznostim. Več kot dve petini študentov s finančnimi težavami (z večjimi težavami – 43,2 %, s srednjimi težavami – 38,1 %) si prav tako želi več časa za individualno

študijsko delo, več kot polovica pa tudi dodaten čas za plačano delo (z večjimi težavami – 52,1 %, s srednjimi težavami – 53,6 %), kar je za 12 % več kot pri študentih, ki finančnih težav nimajo (40,3 %).

Več rednih študentov (24,9 %) kot izrednih (13,4 %) si želi manj časa nameniti študijskim obveznostim, več izrednih (28,9 % in 17,7 %) pa si ga želi več. Glede individualnega časa za študij se niso pokazale pomembne razlike med izrednimi in rednimi študenti. Pri času za plačano delo pa se je pokazala razlika med omenjenimi skupinami, in sicer si več kot polovica (51,9 %) rednih študentov želi več časa za plačano delo, kar je skoraj dvakrat več kot pri izrednih študentih (28,7 %).

Razlike v zadovoljstvu s porabo časa za študij so se pokazale tudi glede na študijski program. Največja razlika med študenti, ki so si želeli več časa za študijske obveznosti, in tistimi, ki so si zanje želeli manj časa, se je pokazala pri študentih družboslovja in novinarstva. Med njimi je bilo skoraj 10 % več tistih, ki so želeli študiju nameniti več časa, kot tistih, ki so ga želeli manj. Po drugi strani sta bili obe skupini (tisti, ki so si želeli več časa za študijske obveznosti, in tisti, ki so si ga želeli manj) skoraj izenačeni pri študentih naravoslovja, matematike in statistike, študentih umetnosti in humanistike ter študentih na področju storitev. V nasprotju s tem je bilo več študentov, ki si niso želeli povečanja obsega študijskih obveznosti, kot tistih, ki so si to želeli, na področju kmetijstva, gozdarstva, ribištva in veterinarstva ter na področju zdravstva in sociale.

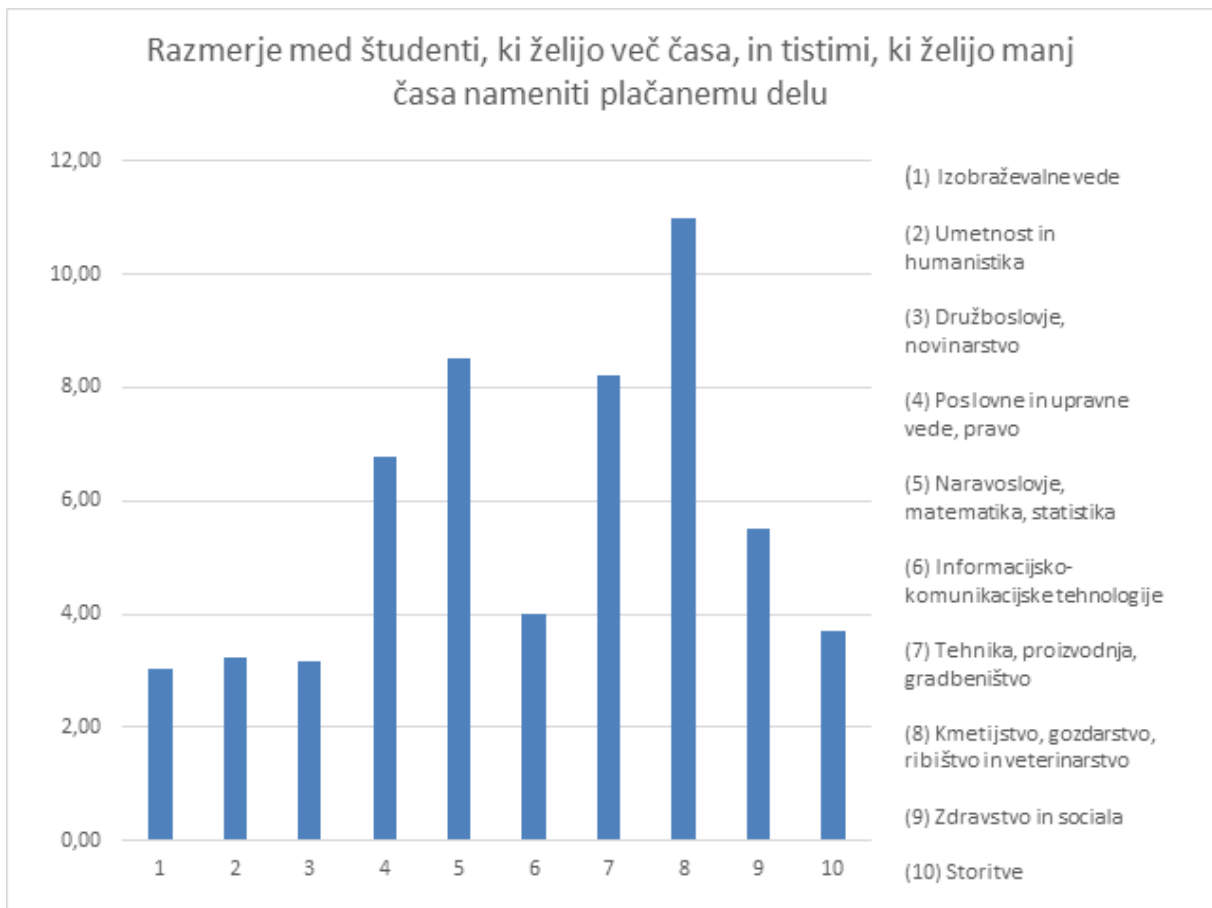
Tudi v zadovoljstvu s časom, namenjenim za individualni študij, so se pokazale razlike glede na študijski program. Največja razlika med študenti, ki so si želeli več časa za individualni študij, in tistimi, ki so si tega časa želeli manj, je bila pri študentih umetnosti in humanistike ter družboslovja in novinarstva (slika 30). Na obeh področjih študija je bilo za več kot 30 % tistih, ki so si želeli več časa za individualni študij, kot tistih, ki so si ga želeli manj. Razmerje med obema skupinama (tistih, ki si želijo več časa za individualni študij, in tistih, ki si ga želijo manj) je bilo skoraj izenačeno pri študentih informacijsko-komunikacijske tehnologije pa tudi pri študentih tehnike in proizvodnje ter na področju storitev. Na nobenem študijskem področju ni bilo večjega deleža študentov, ki si ne bi želeli povečanja obsega časa za individualni študij, kot je bil delež tistih, ki so si to želeli.

Slika 30. Razmerje med študenti, ki želijo več časa, in tistimi, ki želijo manj časa nameniti individualnemu študiju (glede na področje študija)

Opomba: $N = 1283$

Razlika med študenti, ki so si želeli več časa za plačano delo, in tistimi, ki so si zanj želeli manj časa, je bila največja pri študentih kmetijstva, gozdarstva, ribištva in veterinarstva, kjer je bilo enajstkrat več študentov, ki želijo več, kot tistih, ki želijo manj časa nameniti plačanemu delu (slika 31). Nekoliko manjša, pa še zmeraj velika razlika se je pokazala na področjih poslovnih in upravnih ved ter prava, naravoslovja, matematike in statistike ter tehnike, proizvodnje in gradbeništva, kjer je bilo od šest- do osemkrat več študentov, ki so si želeli več časa za plačano delo, kot tistih, ki si tega niso želeli. Najmanjša razlika med tema dvema skupinama je bilo pri študentih izobraževalnih ved, študentih družboslovja in novinarstva ter študentih umetnosti in humanistike. Na nobenem študijskem področju pa ni bilo večjega deleža študentov, ki si ne bi želeli povečanja obsega časa za plačano delo, kot je bil delež tistih, ki so si to želeli.

Slika 31. Razmerje med študenti, ki želijo več časa, in tistimi, ki želijo manj časa nameniti plačanemu delu (glede na področje študija)

Opomba: $N = 1113$

Iz zgoraj navedenih razmerij med ekstremnima skupinama študentov glede zadovoljstva s porabo časa za različne dejavnosti lahko sklepamo, da so razmeroma najzadovoljnejši s študijskimi obremenitvami (merjenimi v času študijskih obveznosti in individualnega študija) študenti tehnike, proizvodnje in gradbeništva ter informacijsko-komunikacijskih tehnologij. S časom, porabljenim za plačano delo med študijem, pa so razmeroma najzadovoljnejši študenti izobraževalnih ved, družboslovja in novinarstva ter umetnosti in humanistike.

Ključne ugotovitve

V Sloveniji je bil delovni čas študentov, namenjen za študij in delo, med najvišjimi, v povprečju 50,6 ur tedensko. Podobno je bilo tudi v nekaterih drugih državah. Sicer je bila Slovenija med državami (približno tretjina sodelujočih), kjer je bilo več časa namenjenega študijskim obveznostim kot individualnemu študiju (v drugih dveh tretjinah držav pa je bilo, obratno, več časa namenjenega individualnemu študiju kot študijskim obveznostim). Za individualni študij študenti porabijo v povprečju 2,6 ure manj (16,2 ure) kot za obvezne študijske dejavnosti (18,8 ure). Za delo, ki ga opravljajo občasno ali redno tekom študijskega leta, študenti povprečno porabijo 24,7 ure.

Študenti na univerzah (38,3 %) so pogosteje kot študenti na drugih visokošolskih zavodih (15,7 %) poročali, da za študijske dejavnosti porabijo več kot 40 ur na teden. Študenti s terciarnim izobrazbenim ozadjem so manj pogosto poročali, da za študij porabijo manj kot 20 ur na teden (15,9 %), kot študenti brez terciarnega ozadja (25,5 %). Študenti s področja poslovnih in upravnih študij ter prava (37 %) so najpogosteje poročali o nižji zaznani intenzivnosti študija (do 20 ur), medtem ko je največ študentov kmetijstva, gozdarstva, ribištva in veterine (52,6 %) poročalo o visoki intenziteti študija (več kot 40 ur).

V vseh državah se je pokazalo, da čas za plačano delo med študijem zmanjšuje čas, namenjen študijskim dejavnostim, in povečuje celoten časovni obseg tedenske aktivnosti študentov. V primerjavi z drugimi državami je bil čas, ki so ga za delo porabili študenti v Sloveniji, med višjimi (povprečno 24,7 ure tedensko, medtem ko je mednarodno povprečje 14 ur tedensko).

Študenti v Sloveniji so si želeli imeti več časa za individualni študij (37,6 %) pa tudi za delo (46,7 %), medtem ko so bili večinoma zadovoljni s časom za študijske obveznosti (57,4 %). Najmanj zadovoljni so bili s časom za plačano delo, saj si je približno polovica študentov zanj želela imeti več časa.

V vseh EVROŠTUDENT-državah so plačanemu delu več časa namenili študenti, starejši od 30 let, in tisti, ki niso živeli pri starših, ter študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja. Razlike v času za plačano delo so se pokazale tudi med posameznimi študijskimi programi. V Sloveniji so plačanemu delu največ časa namenili študenti poslovnih in upravnih ved ter prava, kar se verjetno povezuje z manjšo obremenitvijo s študijem na teh programih.

6. Plačano delo študentov

V EVROŠTUDENT-državah je plačano delo v času študija plačano delo opravljalo povprečno 80 % študentov, tri petine med njimi je delo opravljalo v času predavanj. V Sloveniji je večina študentov (39,6 %) redno plačano delo opravljala v času predavanj, 26,5 % jih je plačano delo opravljalo občasno, približno tretjina pa jih med študijskim letom ni delala (33,9 %). Največ študentov je kot obliko dela navedlo študentsko delo (74,4 %), medtem ko jih je malo več kot petina navedla redno zaposlitev za določen ali nedoločen čas (20,1 %). Primerjava rezultatov z raziskovalnimi cikli EVROŠTUDENT V, VI in VII kaže, da se v večini EVROŠTUDENT-držav delež zaposlenih študentov stabilno zvišuje. Slovenija je ena izmed držav (poleg Malte, Hrvaške, Irske in Litve), kjer se je ta delež zvišal v največji meri (za okrog 10 %).

V Sloveniji je ves čas (med študijskim letom in počitnicami) delalo 56,7 % študentov. Samo v času predavanj je delalo 9,3 % študentov. Samo med počitnicami jih je delalo 19,7 %. Tistih, ki sploh niso iskali plačanega dela, je bilo 14,3 %. S tem se Slovenija (86 %) v deležu študentov, ki v času študija opravljajo plačano delo, uvršča nad povprečje EVROŠTUDENT-držav (80 %), skupaj s Češko (92 %), z Islandijo (89 %), Norveško (87 %) in Nizozemsko (85 %).

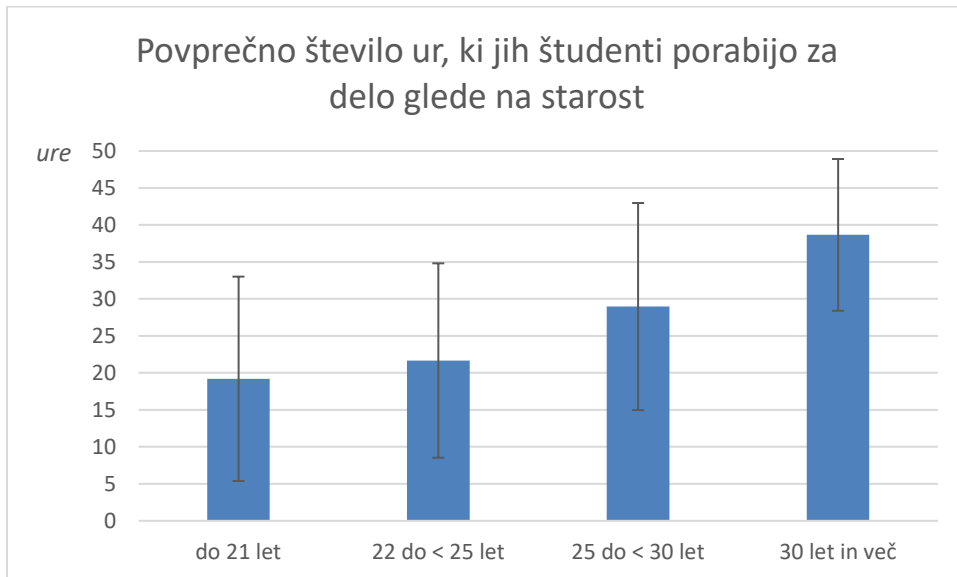
Približno tretjina študentov (31,1 %) v raziskavi EVROŠTUDENT VII je delala do 20 ur na teden, kar je približno 6 % več kot v raziskavi EVROŠTUDENT VI (24,9 %). Še tretjina študentov (34 %) je delala več kot 20 ur na teden, kar je spet za približno 6 % več kot v raziskavi EVROŠTUDENT VI (28,1 %).

S starostjo študentov pa skoraj linearno naraščajo tudi ure, ki jih študenti namenijo plačanemu delu (slika 32).

Študenti so v povprečju tedensko delali 3,5 ur več ($M = 26,84$, $SD = 15,59$) kot študentke ($M = 23,38$, $SD = 13,91$). Študenti na univerzah so v povprečju delali manj ur ($M = 20,28$, $SD = 13,31$) kot študenti na drugih visokošolskih zavodih ($M = 34,76$, $SD = 12,61$). Poleg tega pa študenti na drugih višje-/visokošolskih zavodih pogosteje delajo več kot 20 ur na teden (64,0 %) kot študenti na univerzah (23,6 %). Študenti na univerzah (39,5 %) pogosteje kot študenti na drugih zavodih (21,3 %) ne delajo.

Največ ur so delu namenili študenti poslovnih in upravnih študij ter prava ($M = 32,46$, $SD = 13,87$), storitev ($M = 28,20$, $SD = 12,75$) ter informacijsko-komunikacijskih tehnologij ($M = 27,67$, $SD = 12,69$). Glede na stopnjo študijskega programa pa so največ ur na teden delali

študenti v višješolskem strokovnem izobraževanju ($M = 33,41$, $SD = 12,68$), študenti z v visokošolskem strokovnem izobraževanju ($M = 28,69$, $SD = 15,26$) ter na drugi bolonjski univerzitetni stopnji ($M = 24,48$, $SD = 14,07$).

Slika 32. Povprečno število ur, ki jih študenti tedensko porabijo za delo, glede na starost

Opomba: $N = 1382$

Prav tako so mednarodni študenti ($M = 30,59$, $SD = 11,36$) delali več ur na teden kot domači študenti ($M = 24,53$, $SD = 14,78$). Izredni študenti pogosteje delajo več kot 20 ur na teden (77,9 %), medtem ko redni študenti večinoma ne delajo (42,2 %).

Študenti, ki so živeli s starši ($M = 23,85$, $SD = 14,50$), so delali manj ur na teden kot študenti, ki niso živeli s starši ($M = 25,39$, $SD = 14,81$). Študenti s terciarnim izobrazbenim ozadjem so delali manj ur na teden ($M = 22,90$, $SD = 14,59$) kot študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja ($M = 27,38$, $SD = 14,54$). Študenti, ki so imeli starše brez terciarne izobrazbe, so pogosteje delali več kot 20 ur na teden (40,6 %), medtem ko so študenti s terciarnim izobrazbenim ozadjem pogosteje delali do 20 ur na teden (34,5 %).

Profili študentov glede na delo med študijem:

- Največ študentov, ki med študijem niso delali, je bilo mlajših od 21 let (52,2 %); vpisani so bili na enovit magistrski študij (51,5 %) in niso imeli finančnih težav (36,4 %).

- Največ študentov, ki so delali več kot 20 ur, je bilo starih nad 29 let (84,3 %); vpisani so bili na višje strokovno oz. visokošolsko strokovno izobraževanje (60,3 %) in so imeli finančne težave (40 % – težje finančne težave, 34,4 % – srednje finančne težave).

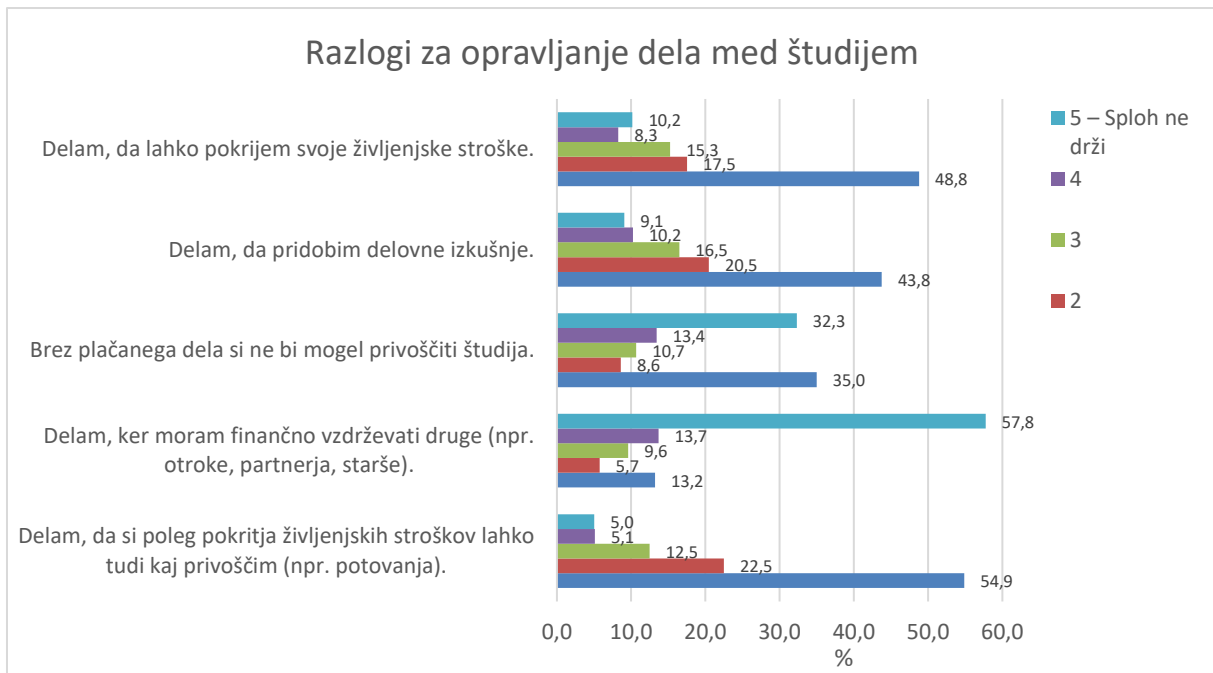
Samozaznavanje: študenti ali delavci?

Med vsemi študenti se večina primarno zaznava kot študente (42,1 %), četrtnina pa se zaznava kot zaposlene (23,8 %), medtem ko jih približno tretjina pravi (33,9 %), da ne delajo v času predavanj. Dve tretjini študentov, ki delajo, se opredeljuje kot študente, ki poleg študija tudi delajo (63,9 %), medtem jih ko približno tretjina (36,1 %) pravi, da predvsem delajo in poleg dela tudi študirajo. Takšno razmerje se ne razlikuje veliko od rezultatov v raziskavi EVROŠTUDENT VI. V EVROŠTUDENT-državah se je v povprečju petina študentov primarno zaznavala kot zaposlene.

Ti podatki kažejo na to, da družbena skupina študentov ni več homogena glede bistvenih, poudarjenih značilnosti, povezanih s študijem (kot življenjskim obdobjem izobraževanja in priprave na delo/poklic, vendar še brez zaposlitve/dela), saj se v večji ali manjši meri prekriva s skupino zaposlenih/delavcev in prevzema značilnostmi, ki izhajajo iz dela. Zato se je potrebno vprašati, kako to vpliva na študijski proces in zavzetost za študij (tistih študentov, ki so redno zaposleni, in tudi ostalih) pa tudi kakšne posledice ima na spreminjanje izobraževalnih smotrov in družbene vrednosti univerzitetne izobrazbe ter akademskih poklicev.

Razlogi za plačano delo

Študenti so delo opravljali iz različnih razlogov (slika 33). V Sloveniji je skoraj polovica študentov ocenila, da povsem drži trditev (ocena 1, na lestvici od 1 do 5), da delajo, da si lahko pokrijejo svoje življenjske stroške ($M = 2,14$; $SD = 1,37$), več kot polovica pa, da povsem drži trditev, da delajo, da si poleg pokritja življenjskih stroškov lahko tudi kaj privoščijo (npr. potovanja, materialne dobrine) ($M = 1,83$; $SD = 1,14$). Več kot dve petini sta ocenili, da povsem drži trditev, da delajo zato, da si pridobijo delovne izkušnje ($M = 2,20$; $SD = 1,34$). Več kot tretjina pa je ocenila, da povsem drži trditev, da si brez plačanega dela ne bi mogli privoščiti študija ($M = 2,99$; $SD = 1,71$). Za malo več kot osmino povsem drži trditev, da delajo, ker morajo finančno vzdrževati druge (npr. otroke, partnerja, starše) ($M = 3,97$; $SD = 1,45$).

Slika 33. Razlogi za opravljanje plačanega dela študentov

Opomba: $N = 1388$

V primerjavi z mednarodnim povprečjem EVROŠTUDENT-držav so se študenti v Sloveniji v nekoliko manjšem deležu (zelo) strinjali s tremi razlogi za delo: da si pokrijejo življenjske stroške (slovenski študenti 66,4 %, mednarodno povprečje 69 %), da si lahko privoščijo študij (slovenski študenti 43,6 %, mednarodno povprečje 50 %) ter da lahko vzdržujejo druge (slovenski študenti 18,9 %, mednarodno povprečje 22 %). Slovenski študenti so pogosteje od mednarodnega povprečja navedli dva razloga za delo, in sicer da si privoščijo še druge stvari (77,4 %; mednarodno povprečje 64 %) ter da si pridobijo delovne izkušnje (64,3 %; mednarodno povprečje 56 %).

Študenti na drugih zavodih se v primerjavi s študenti na univerzah v povprečju bolj strinjajo s trditvami, da delajo zato, da si lahko pokrijejo življenjske stroške, da si lahko privoščijo študij, in ker morajo finančno vzdrževati druge. Razlike v razlogih za delo se kažejo tudi glede na stopnjo študija. Študenti višješolskih programov se najbolj strinjajo z razlogi, da delajo, da si pokrijejo življenjske stroške, da si lahko privoščijo študij in da lahko vzdržujejo druge. Študenti magistrskih programov druge stopnje pa se najbolj strinjajo z razlogom, da delajo, da si pridobijo delovne izkušnje.

Izredni študenti so se v primerjavi z rednimi študenti bolj strinjali z naslednjimi razlogi za delo: da si pokrijejo življenjske stroške, da si lahko privoščijo študij, da vzdržujejo druge in da si pridobijo delovne izkušnje.

Razlogi za delo se razlikujejo tudi glede na starost študentov. Študenti, starejši od 29 let, se v primerjavi z drugimi skupinami mlajših študentov v povprečju najbolj strinjajo z naslednjimi razlogi za delo: da si lahko pokrijejo življenjske stroške, da si lahko privoščijo študij in da vzdržujejo druge. Študenti, mlajši od 25 let, se v povprečju bolj strinjajo z razlogom, da delajo, da si lahko privoščijo še druge stvari, kot starejši študenti. Študenti, stari med 22 in 25 let, se v primerjavi z mlajšimi in starejšimi študenti v povprečju bolj strinjajo z razlogom za delo, da si pridobijo izkušnje na trgu dela.

Študentke se bolj strinjajo z razlogom za delo, da si lahko privoščijo še druge stvari, kot študenti. Moški pa se bolj strinjajo s trditvijo, da delajo, da lahko vzdržujejo druge, kot ženske. Pri ostalih razlogih za delo ni bilo razlik po spolu.

Študenti z zdravstvenimi težavami se bolj strinjajo z razlogi za delo, da si pokrijejo življenjske stroške, da si lahko privoščijo študij in da lahko vzdržujejo druge, kot študenti brez zdravstvenih težav. Slednji pa se bolj strinjajo z razlogom za delo, da si lahko kupijo še druge stvari, kot študenti z zdravstvenimi težavami.

Mednarodni študenti se bolj kot domači študenti strinjajo z razlogom za delo, da si pokrijejo življenjske stroške, da si lahko privoščijo študij in da vzdržujejo druge. Ti pa se bolj strinjajo z razlogom za delo, da si lahko privoščijo še druge stvari.

Študenti brez terciarnega ozadja se bolj kot študenti s terciarnim ozadjem strinjajo s trditvami, da delajo, da si pokrijejo življenjske stroške, da si lahko privoščijo študij in da lahko vzdržujejo druge. Študenti s terciarnim ozadjem pa se bolj strinjajo z razlogom za delo, da si lahko privoščijo še druge stvari.

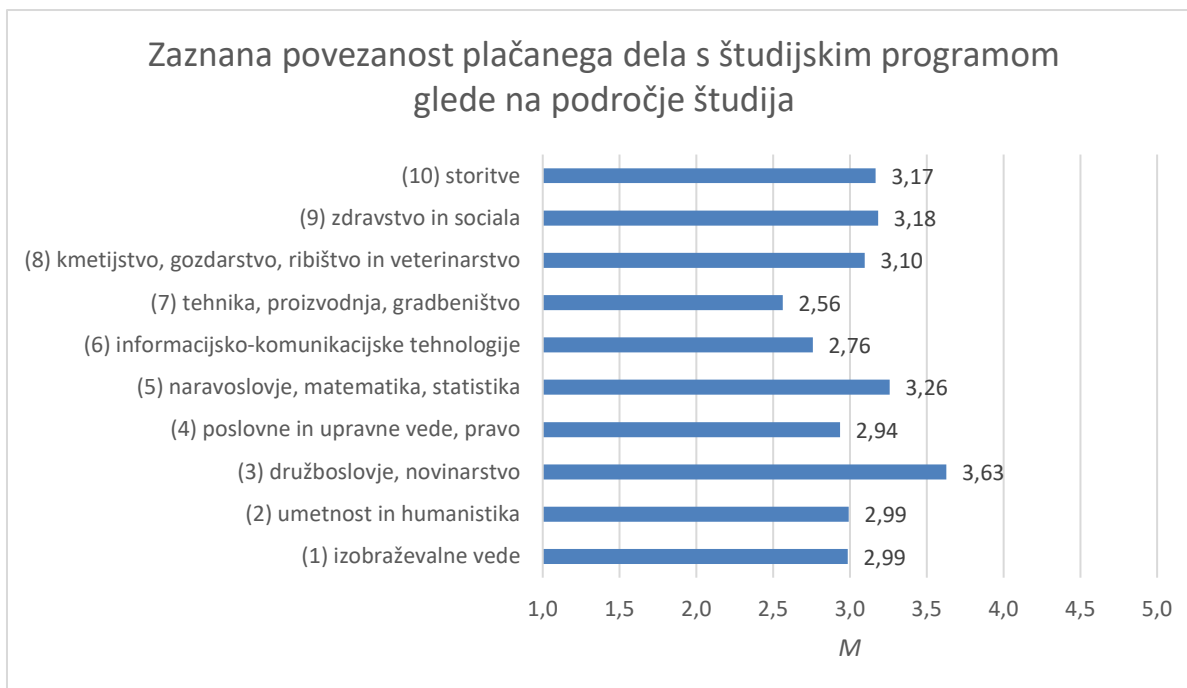
Študenti s finančnimi težavami so se v primerjavi s študenti s srednjimi finančnimi težavami ali brez njih v povprečju bolj strinjali z razlogi za delo, da si pokrijejo življenjske stroške, da si lahko privoščijo študij in da lahko vzdržujejo druge ter najmanj z razlogom, da si lahko privoščijo še druge stvari. Študenti s srednjimi finančnimi težavami ali brez njih so pogosteje delali zato, da bi si pridobili delovne izkušnje.

Zgornje razlike med skupinami študentov v razlogih za delo, ki opredeljujejo njihov socialno ekonomski položaj, se ujemajo tudi z naslednjim podatkom. Večina študentov, ki so svoje družine opredelili kot finančno šibkejše, je poročalo, da si študija brez zaslužka z lastnim delom ne bi mogli privoščiti (80 %) (v povprečju EVROŠTUDENT-držav je bilo takih okrog tri četrtine).

V Sloveniji je bil večji delež študentov, ki so živeli od svojega dela (okrog 44,1 %), kot tistih, ki so jih vzdrževale družine (okrog 36 %) (prim. poglavje 7). V povprečju EVROŠTUDENT-držav pa je približno polovica prihodkov študentov zaslužek z lastnim delom. Slovenija se uvršča med države, ki imajo velik delež zaposlenih študentov in hkrati velik delež prihodkov izhaja iz lastnega zaslužka študenta (podobno kot Malta, Estonija, Islandija in Češka).

Povezanost dela s študijem

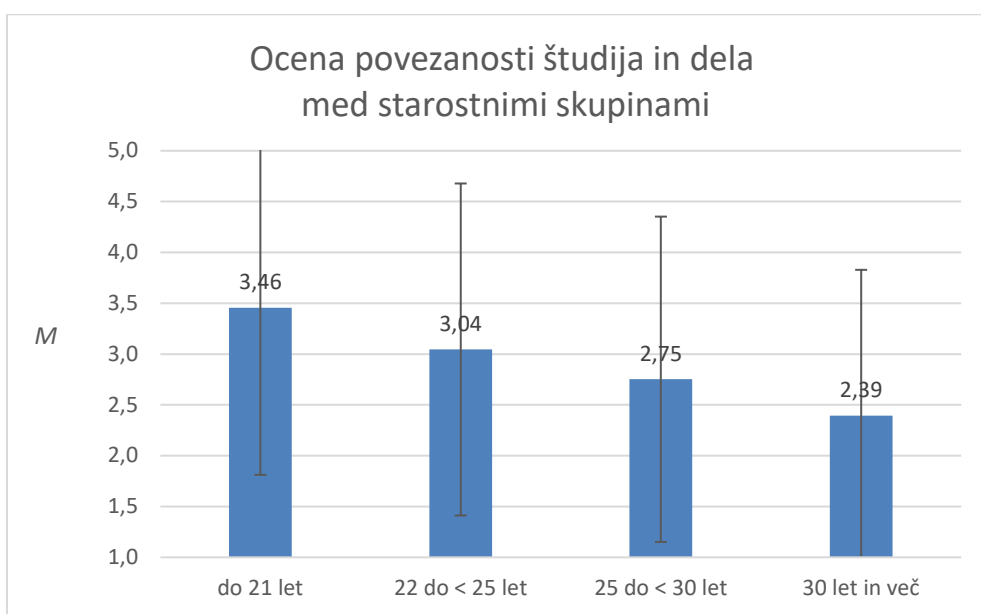
Skoraj tretjina študentov v Sloveniji (32 %) je poročala o tem, da njihovo delo ni povezano s študijskim programom, malo več kot četrtina pa, da je zelo povezano s študijskim programom (28,2 %). Študenti, ki so plačano delo ocenjevali kot s študijem povezano, in tisti, ki ga niso, se niso pomembno razlikovali glede količine časa, ki so ga porabili za delo. Povezanost plačanega dela s študijskim programom so kot najnižjo ocenjevali študenti družboslovja in novinarstva ter naravoslovja, matematike in statistike, medtem ko so ji najvišje ocene dodelili študenti s področij tehnike, proizvodnje in gradbeništva ter informacijsko-komunikacijskih tehnologij (slika 34).

Slika 34. Povprečna zaznana povezanost plačanega dela s študijskim programom glede na področje študija

Opomba: $N = 1388$, 1 – plačano delo in študij sta zelo povezana, 5 – plačano delo in študij sploh nista povezana

Glede ocene povezanosti plačanega dela s študijskim programom so se pokazale določene razlike med starostnimi skupinami, in sicer so študenti z naraščajočo starostjo omenjeno povezanost ocenjevali višje (slika 35).

Slika 35. Ocena povezanosti študija in dela glede na starostne skupine

Opomba: $N = 1386$; ocenjevalna lestvica: 1 – plačano delo in študij sta zelo povezana, 5 – plačano delo in študij sploh nista povezana

Razlike so se pokazale tudi med študenti in študentkami, in sicer so študenti kot nekoliko višjo kot študentke ocenjevali povezanost med plačanim delom in študijem. V primerjavi s študenti na univerzah so študenti na drugih zavodih povezanost plačanega dela s študijem ocenjevali kot višjo. Kot najnižjo so to povezanost ocenjevali študenti na prvi univerzitetni stopnji, kot najvišjo pa študenti na višješolskih strokovnih programih.

Največji delež študentov, ki so zaposleni skozi celotno obdobje predavanj kot tudi v času, ko predavanj ni, je bil vpisan v programe s področij storitev (67,3 %) ter družboslovja in novinarstva (66,8 %) – po dve tretjini z vsakega področja. Deleži študentov, ki med predavanji niso opravljali plačanega dela, so bili največji na področjih naravoslovja, matematike in statistike (47,5 %) ter inženirstva, proizvodnje in gradbeništva (43,1 %). Nemara so na vseh teh področjih študiju intenzivnejši, kar študentom, ki želijo napredovati in študij dokončati, ne omogoča dovolj časa za paralelno zaposlitev. Morda pa je na teh področjih manj priložnosti na trgu dela.

Na univerzah manj študentov (61,2 %) kot na drugih zavodih (79,8 %) dela v času predavanj. Pri tem je največji delež študentov, ki je zaposlen čez celotno obdobje predavanj, s študijskih programov višje strokovne izobrazbe (77,6 %) ter druge univerzitetne stopnje (75,8 %). Morebitna razlaga takšnega razmerja se nahaja v dejstvu, da so študenti v programih višje strokovne izobrazbe nekoliko manj obremenjeni, o čemer poročajo rezultati v prejšnjem poglavju – to jim pušča več časa za delo, ki pa jih pomembno ne omejuje v opravljanju študijskih obveznosti. Po drugi strani pa so študenti na drugi univerzitetni stopnji že deloma pripravljene za delo na svojem področju in pogosto paralelno s študijem iščejo priložnosti, ki jim bodo odprle vrata, ko enkrat končajo s študijem. Pogosto se po končanem študiju tudi zaposlijo v istem podjetju oz. inštituciji, kjer so opravljali delo kot študenti.

Ključne ugotovitve

V Sloveniji sta dve petini (EVROŠTUDENT VI: tretjina) študentov opravljali redno plačano delo v času predavanj, četrtnina pa občasno. Približno tretjina študentov med študijskim letom ni delala (33,9 %; EVROŠTUDENT VI: 42 %). V Sloveniji je ves čas (med študijskim letom in počitnicami) delalo 56,7 % študentov. Samo v času predavanj je delalo 9,3 % študentov. Samo

med počitnicami jih je delalo 19,7 %. Tistih, ki sploh niso iskali zaposlitve, je bilo 14,3 %. S tem se Slovenija (86 %) v deležu zaposlenih študentov uvršča nad povprečje EVROŠTUDENT-držav (80 %), skupaj s Češko (92 %), z Islandijo (89 %), Norveško (87 %) in Nizozemsko (85 %).

Dve tretjini študentov v Sloveniji, ki delajo, sta sebe istovetili s študentom oz. študentko, ki poleg študija tudi dela (63,9 %; EVROŠTUDENT VI: 68,1 %). Nasprotno velja za ostalo tretjino študentov, ki se je poistovetila z delavcem oz. delavko, ki študira ob delu. V EVROŠTUDENT-državah pa se je v povprečju petina študentov primarno zaznavala kot zaposlene.

Največji delež študentov, ki so zaposleni skozi celotno obdobje predavanj kot tudi v času, ko predavanj ni, je bilo vpisanih v programe s področij storitev (67,3 %) ter družboslovja in novinarstva (66,8 %) – po dve tretjini (EVROŠTUDENT VI: dve petini) na vsakem področju. Deleži študentov, ki med predavanji niso opravljali plačanega dela, so bili največji na področjih naravoslovja, matematike in statistike (47,5 %) ter inženirstva, proizvodnje in gradbeništva (43,1 %).

7. Prihodki in stroški študentov

V tem poglavju so predstavljeni odgovori v raziskavi sodelujočih študentov o višini in glavnih virih prihodkov, življenjskih in študijskih stroških ter subjektivni zaznavi finančnih težav.

V Sloveniji je povprečna mesečna vsota denarja, s katero so razpolagali študenti v akademskem letu 2018/2019, znašala 716,62 EUR ($SD = 550,50$), kar je za skoraj 283 EUR več kot v raziskavi EVROŠTUDENT VI. Skupni mesečni življenjski stroški (ki so jih plačevali sami ali pa jim jih je plačal kdo drug) so znašali povprečno 533,21 EUR ($SD = 408,69$). Povprečni mesečni stroški študija pa so znašali 63,72 EUR ($SD = 96,58$) (skupni stroški pa povprečno 597,94 EUR; $SD = 443,38$).

Skupni mesečni prihodki študentov, ki živijo pri starših, so v povprečju znašali 671,66 ($SD = 521,36$), medtem ko so skupni mesečni prihodki študentov, ki ne živijo pri starših, znašali 748,56 ($SD = 567,96$).

Prihodki študentov

Za mednarodno primerjavo so izračunali prihodke študentov v »novi valuti« – PPS (Purchasing Power Standard), ki izloči vpliv tečajnih razlik in različnih cen izdelkov v posameznih državah ter razlik v povprečnih prihodkih. Enota nove valute PPS je opredeljena kot ena nakupovalna košarica izdelkov, ki stanejo enako v vseh državah EU-28. Glede na to vrednost so za vsako državo izračunani povprečni prihodki študentov v vrednosti PPT (mediana). Srednja vrednost – mediana prihodkov študentov v vseh sodelujočih državah znaša 872 PPS. Za Slovenijo je povprečen prihodek študentov znašal 624 PPS, kar jo uvršča na predzadnje mesto med sodelujočimi državami, nizko pod mednarodnim povprečjem, ki znaša 726 PPS. V večini sodelujočih držav so bili študentski prihodki tistih, ki ne živijo s starši, višji kot tistih, ki živijo s starši. Najmanjša razlika med obema skupinama, manj kot 20 %, se je pokazala v Sloveniji, Gruziji, Litvi, na Norveškem in Madžarskem.

V Sloveniji je imelo 20 % študentov z najvišjimi prihodki približno 860 EUR višje prihodke od povprečja ($M = 716,62$; $SD = 550,50$), 20 % študentov z najnižjimi prihodki pa približno 550 EUR nižje prihodke od skupnega povprečja. V deležih to pomeni, da je imelo 20 % finančno najboljše priskrbljenih študentov 120 % višje prihodke od povprečja, 20 % finančno najslabše

priskrbljenih študentov pa 78 % nižje. V primerjavi z rezultati raziskave EVROŠTUDENT VI vidimo, da se razlike med »finančno najslabše priskrbljenimi študenti (41 % nižje od povprečja) in finančno najboljše priskrbljenimi študenti (80 % višje od povprečja) v višini dohodkov s časom povečujejo. Razlike med finančno najboljše in finančno najslabše priskrbljenimi študenti v Sloveniji so bile na ravni povprečja drugih EVROŠTUDENT-držav. Ta podatek pa kljub temu nakazuje relativno neenako distribucijo prihodkov študentov v Sloveniji, ki se s časom samo povečujejo. Velike razlike med obema skupinama študentov so se pokazale na Islandiji, Malti, v Litvi in Luksemburgu. Najmanjše razlike med finančno najboljše in finančno najslebše priskrbljenimi študenti so se pokazale na Nizozemskem, Švedskem, Norveškem in v Avstriji.

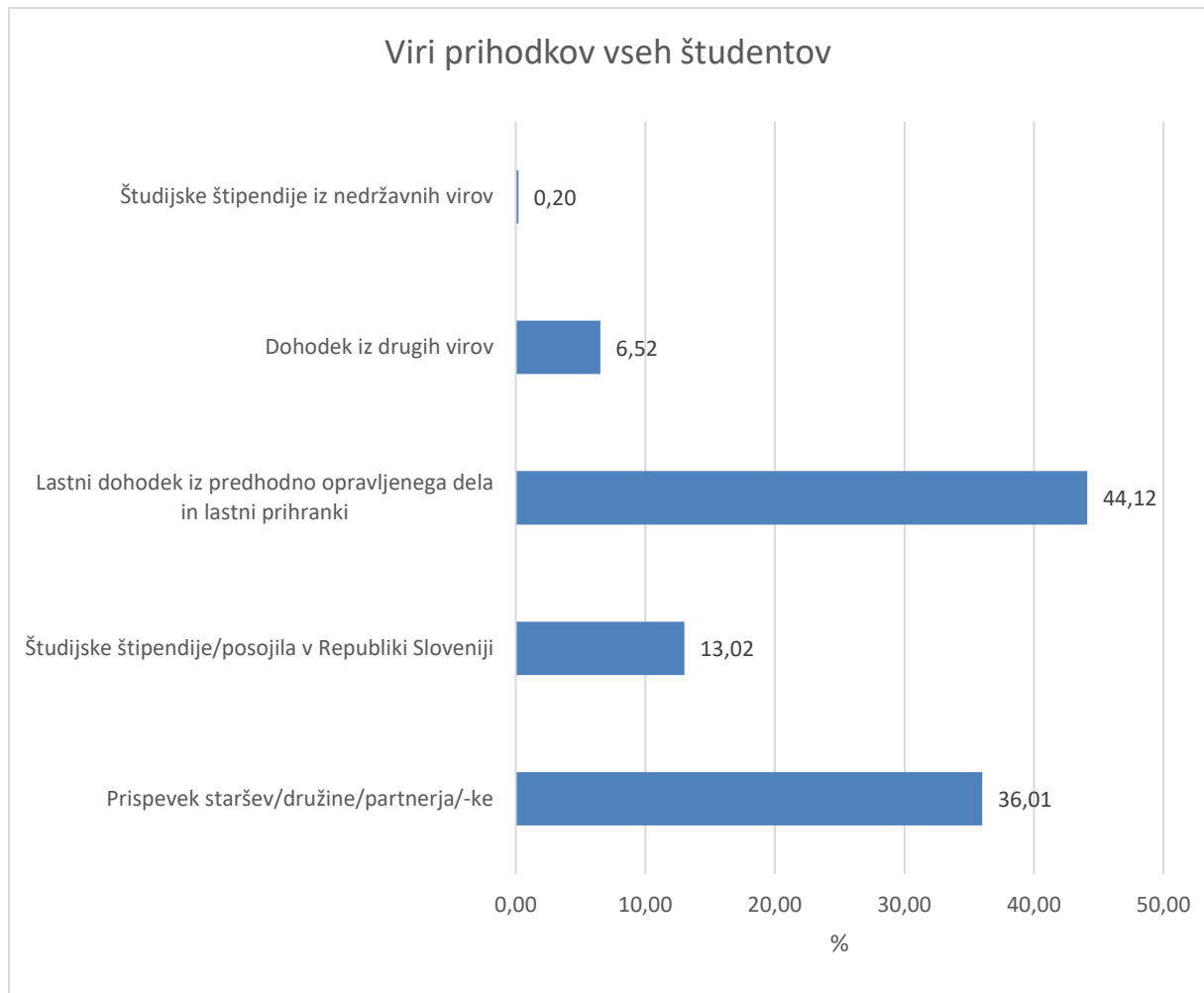
Viri prihodkov

Večina denarja, s katero so mesečno razpolagali študenti v Sloveniji v akademskem letu 2018/19, je bil njihov lastni zaslužek (slika 36) od trenutnega in preteklega dela (povprečno 387,74 EUR; *SD* = 519,82 EUR). Na drugem mestu je bil denar (in materialne dobrine), ki so ga prejeli od staršev in/ali partnerjev (*M* = 230,67 EUR; *SD* = 306,42 EUR). Na tretjem mestu pa je bil denar javnih štipendij (tj. državna, Zoisova ali štipendija AdFutura, štipendije za zamejce po svetu, občinske štipendije ali druge javne štipendije/subvencije) (*M* = 54,21 EUR; *SD* = 81,55 EUR). Sredstva iz drugih virov (tj. kadrovske štipendije, bančna posojila, otroški dodatki ali dodatki za bivanje, pokojnine, prihranki, finančne podpore visokošolske institucije ali oproščenost šolnine) so bila v povprečju še nižja (v povprečju 41,60 EUR; *SD* = 110,25 EUR).

Torej, zaposlitev oz. plačano delo je bilo v Sloveniji najpomembnejši vir za preživljanje študentov. Pri študentov, ki so delali (bodisi občasno ali pa čez celo akademsko leto), je povprečju 60 % njihovih celotnih mesečnih prihodkov predstavljal njihov lastni zaslužek. Študenti, ki so delali, so iz dela prejeli povprečno 544,72 EUR mesečno (*SD* = 550 EUR), njihov celotni mesečni prihodek pa je bil povprečno 837,26 EUR (*SD* = 578,6 EUR).

Za dve petini študentov (42,9 %) je bil lastni zaslužek tudi glavni/primarni vir prihodkov, za tretjino je bila glavni vir prihodkov družina (33,8 %) in le za manj kot desetino štipendija (8,3 %); za 15 % študentov je bil lastni zaslužek drugi glavni vir prihodkov. Pomembno je tudi vedeti, da posamezen glavni vir prihodkov za relativno velik delež študentov predstavlja tri četrtine

ali več vseh prihodkov mesečno: za 28,5 % študentov je bil to lastni zaslužek, za 19 % študentov družina, za 3,4 % študentov štipendija, za 49,1 % pa drugi viri.

Slika 36. Viri prihodkov vseh študentov

Opomba: $N = 1942$

Finančna podpora družine je v povprečju EVROŠTUDENT-držav predstavljala kar tretjino prihodkov študentov, medtem ko je 44 % predstavljal lastni zaslužek študenta. Podobno razmerje zasledimo tudi v Sloveniji.

Študenti, ki niso živeli pri starših, so imeli v povprečju nekoliko višje prihodke (748,56 EUR) kot študenti, ki so živeli pri starših (671,66 EUR). Tako za študente, ki so živeli pri starših (366,34

EUR) kot tudi za študente, ki niso živeli pri starših (426,23 EUR), velja, da je največ prihodkov prišlo iz lastnega zaslužka (skoraj 45 %).

Večina študentov prejema finančno podporo od svoje družine ali partnerja (79,8 %), le petina ne (ne v denarju ne nemonetarne podpore). Največ študentov je poročalo, da jim družina primarno pomaga v nemonetarni obliki (40,7 %) ali hkrati v monetarni in nemonetarni obliki (27,7 %), le desetina jih prejema samo denarno podporo družine (11,4 %). Pri študentih, ki jim družina pomaga denarno in nemonetarno, prispevek družine/partnerja predstavlja približno polovico (50,67 %) njihovih celotnih mesečnih prispevkov.

Nemonetarno podporo je iz virov izven družine prejemale le malo študentov (12 %). 7,6 % jih je prejemale nemonetarno podporo od drugih oseb ali institucij, 3,8 % od delodajalca in 0,6 % iz obeh navedenih virov. 87,9 % študentov pa nemonetarne podpore iz virov izven družine ni prejemale.

Približno 36 % študentov prejema javno štipendijo (tj. državna, Zoisova ali štipendija AdFutura, štipendije za zamejce po svetu, občinske štipendije ali druge javne štipendije/subvencije). Le 5 % prejema javne štipendije, ki zahtevajo povračilo, ostali pa s štipendijo prejemale nepovratna sredstva. Približno ena tretjina tako študentov, ki živijo pri starših, kot tudi tistih, ki pri starših ne živijo, prejema javno štipendijo. Povprečna višina štipendije je znašala 150,86 EUR ($SD = 62,65$ EUR), kar predstavlja 35,40 % vseh mesečnih prihodkov študentov, ki prejemale štipendije. Povprečna mesečna višina povratnih štipendij je bila 167,80 EUR ($SD = 44$ EUR), medtem ko je bila povprečna višina nepovratnih 147,66 EUR ($SD = 63,9$ EUR).

Struktura prihodkov je bila odvisna od starosti študentov. S starostjo se je nižal delež financiranja s strani družine, prav tako se je nižal tudi delež prihodkov iz štipendij, medtem ko se je delež prihodkov iz lastnega zaslužka višal. V Sloveniji je bil med študenti, mlajšimi od 21 let, delež prihodkov iz družine 45,2 %, medtem ko je bil med študenti, starejšimi od 30 let, delež teh za približno 10 % nižji, le 36 %. V skupini mlajših študentov je bil delež prihodkov iz štipendij 18,6 %, v skupini starejših pa le še 0,3 %¹⁹. Obratno je bil v skupini starejših delež prihodkov iz lastnega zaslužka 83,5 %, med mlajšimi pa 29,8 %. V deležu drugih prihodkov se skupini nista pomembno razlikovali.

¹⁹ Večina štipendij v Sloveniji ima starostno omejitvev.

V povprečju je bil za študente brez dolgoročnih zdravstvenih težav (13,6 %) delež dohodkov iz državne štipendije večji kot za študente z dolgoročnimi zdravstvenimi težavami (8,7 %). Pri slednjih zasledimo večji delež dohodkov iz drugih virov (9,6 %, v primerjavi s 6,2 % pri študentih brez težav) ter nadržavnih virov (0,7 %, v primerjavi z 0,1 % pri študentih brez težav).

Delež financiranja s strani družine/partnerja je bil večji pri mednarodnih študentih (46,8 %, v primerjavi s 35,5 % pri domačih študentih). Čeprav je šlo za precej nižje odstotke, podobno razmerje zasledimo pri nadržavnih virih (0,9 %, v primerjavi z 0,2 % pri domačih študentih). Domači študenti pa so se (13,5 %) bolj kot mednarodni študenti (1,9 %) zanašali na državne štipendije.

Študenti na enovitem magistrskem študiju (50,5 %) ter na prvi univerzitetni bolonjski stopnji (43,9 %) imajo najvišje deleže finančne podpore s strani družine/partnerja. Prav tako pri teh skupinah zasledimo večje deleže s strani državne štipendije kot pri študentih na ostalih študijskih programih (16,9 %). Največji delež dohodkov iz lastnega zaslužka so navedli študenti na višješolskem strokovnem programu (64,1 %) ter na drugi univerzitetni stopnji (magisterij) (50,3 %).

Največji deleži družinske oz. partnerjeve finančne podpore so bili pri študentih naravoslovja, matematike in statistike (43,4 %), na področju zdravstva (42,4 %) ter humanistike in umetnosti (42 %). Največji delež prihodkov iz državnih štipendij je bil pri študentih s področij kmetijstva, gozdarstva, ribištva in veterine (21,3 %) ter naravoslovja, matematike in statistike (20,5 %). Največji delež prihodkov iz lastnih zaslužkov zasledimo pri študentih poslovnih in upravnih študij ter prava (58,8 %) ter pri študentih na področju storitev (54,7 %).

Primerjava med študenti na univerzah ter študenti na ostalih visokošolskih zavodih kaže, da študenti na univerzah več dohodkov črpajo iz finančne podpore družine/partnerja (40,8 %) ter iz državnih štipendij (15,2 %) kot študenti na ostalih visokošolskih zavodih (21,1 % in 6,3 %). Študenti na slednjih pa imajo večji delež prihodkov iz lastnega zaslužka (65,6 %, v primerjavi z 37,1 % pri študentih na univerzah).

Pri rednih študentih (41,2 % in 16 %) sta bila večja deleža dohodkov iz finančne podpore družine/partnerja ter iz državnih štipendij v primerjavi z izrednimi študenti (34,9 % in 2,3 %), medtem ko je pri slednjih večji delež dohodkov iz lastnega zaslužka (74,2 %, v primerjavi s 35,8 % pri rednih študentih).

Finančno najslabše priskrbljeni študenti so navajali največje deleže prihodkov iz finančne podpore družine/partnerja (39,9 %) ter državnih štipendij (28,7 %), medtem ko so finančno najboljše priskrbljeni študenti večino svojih dohodkov (63,5 %) pripisali lastnemu zaslužku. Študenti, ki so bili med tema dvema ekstremoma, so nekoliko pogosteje kot ostali dve skupini navajali druge vire dohodkov (7,33 %).

Tudi izobrazbeno ozadje študentov je bilo povezano s strukturo prihodkov. Študenti s terciarnim izobrazbenim ozadjem so od družine dobili večji del prihodkov kot študenti brez tega ozadja. Prvi so dobili tudi manjši delež prihodkov iz štipendij in tudi manj iz lastnega zaslužka. V Sloveniji je bila struktura prihodkov med študenti s terciarnim izobrazbenim ozadjem naslednja: 41,5 % družina, 10,5 % štipendije, 41 % lastni zaslužek, 6,8 % drugi viri. Med študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja pa je bila struktura prihodkov naslednja: 28,8 % družina, 16,1 % štipendije, 48 % lastni zaslužek, 6,7 % drugi viri. Med študenti, ki so živeli pri starših, in tistimi, ki niso, ni bilo pomembnih razlik v strukturi prihodkov. Obe skupini študentov sta večino prihodkov pridobili enakomerno iz družine in lastnega zaslužka (več kot 36 % iz finančne podpore družine/partnerja, okrog 45 % iz lastnega zaslužka).

Če primerjamo strukturo prihodkov med študenti, ki so poročali o finančnih težavah, in tistimi brez finančnih težav, rezultati kažejo, da je največji delež prihodkov pri študentih z finančnimi težavami izhajal iz lastnega zaslužka (48,9 %), medtem ko pri financiranju iz štipendij ni bilo razlik. Študenti brez finančnih težav so večji delež dohodkov črpali iz finančne podpore družine/partnerja (40,3 %) kot študenti s temi težavami (30,1 %), čeprav so oboji podoben delež pripisali tudi lastnemu zaslužku (41 %).

Največji delež prihodkov za študente, ki niso delali, je izhajal iz finančne podpore družine/partnerja (55 %). Prav tako je bil pri teh študentih največji delež prihodkov iz državnih štipendij (22,1 %) ter drugih virov (9,4 %). Pri skupini študentov, ki je delala več kot 20 ur na teden, pa je bil največji delež prihodkov iz lastnega zaslužka (76,5 %). Pri skupini študentov, ki je delala do 20 ur na teden, je ta znašal 44,3 %.

Pri študentih z visoko intenziteto študija je bil največji delež prihodkov iz finančne podpore družine/partnerja (44,8 %), medtem ko je bil pri študentih z nizko intenziteto študija glavni vir prihodkov lastni zaslužek (62,7 %).

Stroški študentov

Mesečni stroški študentov v Sloveniji so v povprečju znašali skupno 597,94 EUR ($SD = 433,38$ EUR). Povprečni mesečni življenjski stroški so znašali 533,21 EUR ($SD = 408,69$ EUR), študijski stroški pa povprečno 63,72 EUR ($SD = 96,58$ EUR). Torej so življenjski stroški predstavljali 88,45 % stroškov, le 11,55 % pa stroški, povezani s študijem. Ti podatki Slovenijo uvrščajo v mednarodno povprečje, kjer so življenjski stroški predstavljali 85 % mesečnih stroškov, študijski stroški pa do 15 %.

Več kot dve tretjini življenjskih stroškov (69,2 %) študentov v Sloveniji so pokrili študenti sami, manj kot tretjino pa so jim jih pokrili starši/drugi (31,4 %). Študijske stroške so v 80 % pokrili študenti sami, 20 % pa starši/drugi. V povprečju EVROŠTUDENT-držav so več kot tri petine stroškov pokrili študenti sami (62 %), manj kot četrtno (23 %) pa starši/drugi. Slovenski študenti se v tem niso razlikovali od mednarodnega povprečja, saj so si sami pokrili nekoliko večji delež stroškov, nekoliko manjšega pa jim jih je pokrila družina.

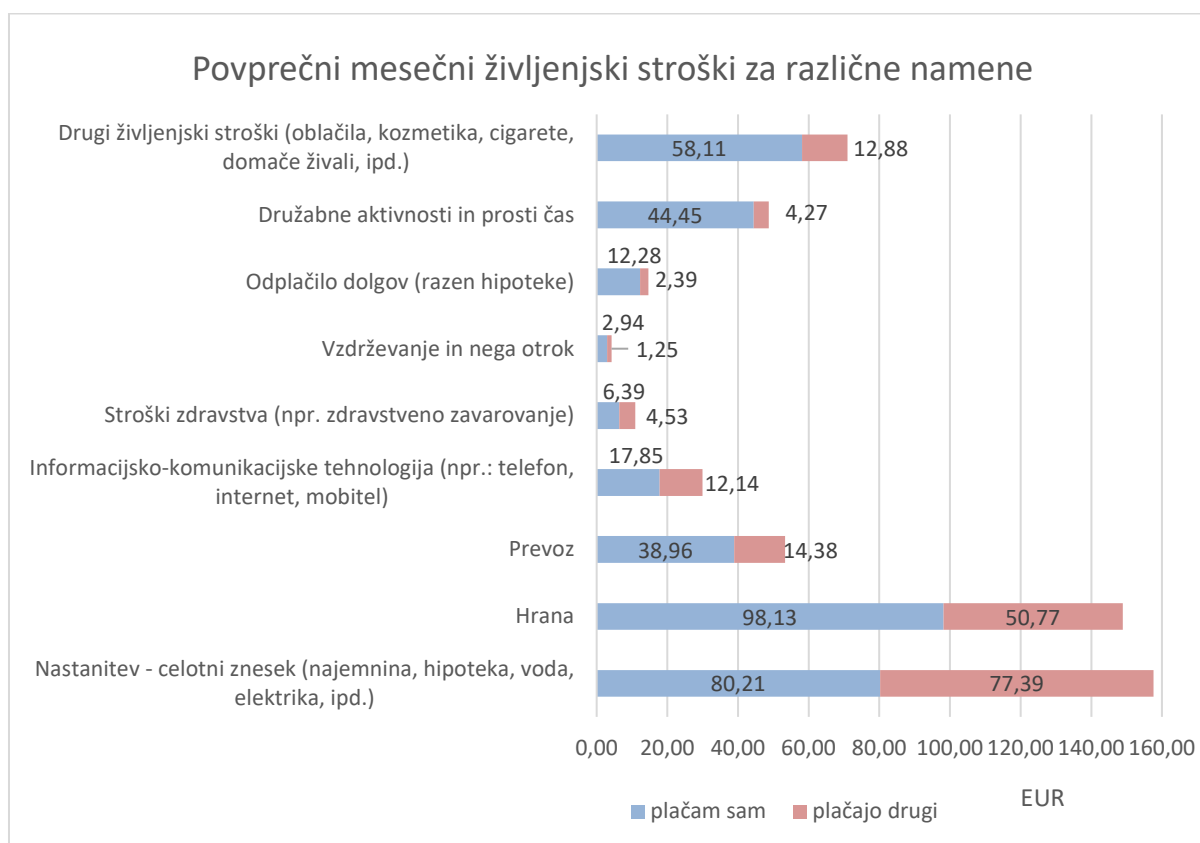
Študenti, ki so živeli s starši, so imeli v povprečju nekoliko nižje stroške ($M = 521,76$ EUR; $SD = 423,88$ EUR) od študentov, ki so živeli samostojno ($M = 649,66$ EUR; $SD = 449,37$ EUR). To se povezuje z nižjimi življenjskimi stroški študentov, ki živijo pri starših ($M = 457,39$ EUR; $SD = 390,98$ EUR), v primerjavi s študenti, ki so živeli samostojno ($M = 589,09$ EUR; $SD = 412,80$ EUR). Višina stroškov, povezanih s študijem, je bila pri obeh skupinah približno enaka (tisti, ki živijo pri starših: $M = 64,37$ EUR; $SD = 100,04$ EUR; tisti, ki ne živijo pri starših: $M = 62,89$ EUR; $SD = 94,02$ EUR).

Študenti, ki so živeli samostojno, so si sami pokrili večji delež življenjskih stroškov kot študenti, ki so živeli pri starših; razmerje med njimi je bilo v Sloveniji 73 proti 61 % (mednarodno povprečje pa je 66 proti 46 %). Študijski stroški, ki so jih pokrili študenti sami, se med dvema skupinama glede na bivališče niso pomembno razlikovali.

Največja mesečna življenjska stroška študentov v Sloveniji sta predstavljala strošek nastanitve (povprečno 157,60 EUR) in za hrano (povprečno 148,90 EUR). Sledili so drugi stroški – obleka, kozmetika, cigarete, stroški za domače živali (70,99 EUR) in stroški prevoza (53,34 EUR) ter stroški za družabne dejavnosti (48,72 EUR).

Študenti, ki so živeli samostojno, so v povprečju več denarja dali za nastanitev (204,30 EUR) in za hrano (157,73 EUR) kot študenti, ki so živeli doma (87,02 EUR in 135,76). Študenti, ki so

živeli s starši, pa so več denarja dali za prevoz (63,36 EUR v primerjavi s študenti, ki so živeli samostojno – 46,74 EUR). Obe skupini sta približno enako količino denarja porabili za socialne aktivnosti (51,76 in 46,77 EUR), za druge regularne stroške (72,03 in 70,36 EUR), za stroške, povezane s študijem (64,34 in 62,16 EUR), ter za komunikacijo (29,60 in 30,29 EUR).

Slika 37. Povprečni mesečni življenjski stroški študentov

Opomba: $N = 2112$

Študenti, ki so živeli sami, so 33,5 % vseh stroškov porabili za nastanitev ter 24 % za hrano. Stroški nastanitve so največje breme predstavljali tistim študentom v Sloveniji, ki so živeli sami oz. so si stanovanje delili z drugimi osebami (okrog 41,4 %), najmanjše breme pa tistim, ki so živeli pri starših (okrog 13 %). Razlike so se pokazale tudi pri stroških šolnin in vpisnin, ki so se pokazale kot največje breme za študente, ki živijo s partnerjem in/ali otrokom in ne s starši ali v študentskih domovih (10,2 %). Breme stroškov stanovanja za študente, ki živijo sami, je v večini držav večje kot za študente, ki živijo s starši.

Za redne študente so bili stroški za nastanitev (26,4 %) ter za hrano (25,2 %) večje breme kot za izredne (21 in 19,6 %). Zaradi visokih šolnin in vpisnin so izredni študenti te stroške najverjetne zaznavali kot bolj obremenjujoče (25,6 %, v primerjavi z 2 % pri rednih študentih).

Edina razlika med študenti z in brez terciarnega izobrazbenega ozadja se je kazala v bremenu šolnin/vpisnin, in sicer so študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja poročali o večjem bremenu vpisnin in šolnin (8,9 %) kot študenti s terciarnim izobrazbenim ozadjem (6,8 %).

Finančno najslabše preskrbljeni študenti so stroške nastanitve (27,5 %) ter vpisnin/šolnin (9,7 %) ocenjevali kot večje breme v primerjavi s finančno bolje preskrbljenimi (24,6 in 6,5 %). Študenti iz skupine finančno najslabše priskrbljenih so za nastanitev (21 %) in hrano (22 %) mesečno dali manjši delež denarja kot študenti iz srednje skupine (26,5 in 24 %) ter finančno najbolje priskrbljeni študenti (25 in 26 %), kar lahko kaže na zmanjšane možnosti finančno šibkejših študentov, da bi za hrano in nastanitev dala več denarja, kar bi verjetno pomenilo tudi kvalitetnejšo nastanitev in hrano.

Stroški, povezani s študijem, so v skoraj vseh državah (razen na Finskem, Švedskem in Norveškem) v največjem deležu odpadli na stroške šolnine (ter vpisnine, izpitov in drugih administrativnih stroškov). V Sloveniji je bil ta delež 3,5 %, kar je pod mednarodnim povprečjem (10 %), medtem ko je bil najvišji strošek šolnine na Irskem, Nizozemskem, Hrvaškem ter v Luksemburgu (vsaj 17 % od celotnih mesečnih stroškov). Drugi večji strošek, povezan s študijem, so predstavljali učni materiali. V Sloveniji so ti stroški znašali okrog 2 %, nekoliko manj kot v povprečju držav (4 %); višji so bili na Nizozemskem, Norveškem in Malti.

Šolnino je plačala malo manj kot petina študentov v Sloveniji (19 %)²⁰. Od tega jih je 29,7 % prejelo državno štipendijo. Na mednarodni ravni so šolnino najredkeje plačevali študenti, ki so prejeli državno štipendijo (41 %), potem študenti, ki so bili odvisni od družinske finančne podpore (57 %), najpogosteje pa so jo plačevali študenti, ki so bili najodvisnejši od lastnega zasluga (61 %).

Največji delež študentov, ki je plačeval šolnino, je bil v Sloveniji med študenti s področij izobraževanja (88,8 %) ter storitev (87 %). Nekoliko manjši deleži, vendar še vedno visoki, so

²⁰ V Sloveniji se šolnine večinoma ne plačujejo, razen v primeru izrednega študija in študija na nekaterih zasebnih visokošolskih zavodih.

bili med študenti s področij zdravstva (85,3 %) ter poslovnih in upravnih ved ter prava (82,9 %).

Delež študentov s šolnino je bil pozitivno povezan s starostjo. Z njo je skoraj linearno naraščal odstotek študentov, ki plačajo šolnino (do 21 leta – 76,1 %, med 22 in 25 let – 81,7 %, med 25 in 30 let – 85,1 % ter nad 29 let – 94,3 %).

Šolnino so pogosteje plačevali na neuniverzitetnih študijih, tako v Sloveniji (11,1 % več) kot tudi v mednarodnem povprečju (12 % več). Prav tako so študenti v Sloveniji pogosteje plačevali šolnino na visokošolskih (86,7 %) in višješolskih strokovnih programih (85 %) ter enovitem magistrskem študiju (82,7 %).

Manj kot tretjina študentov, ki so plačevali šolnino, je prejela štipendije (29,7 %). Sicer pa v večini držav okoli 60 % študentov s šolnino ni prejelo štipendije.

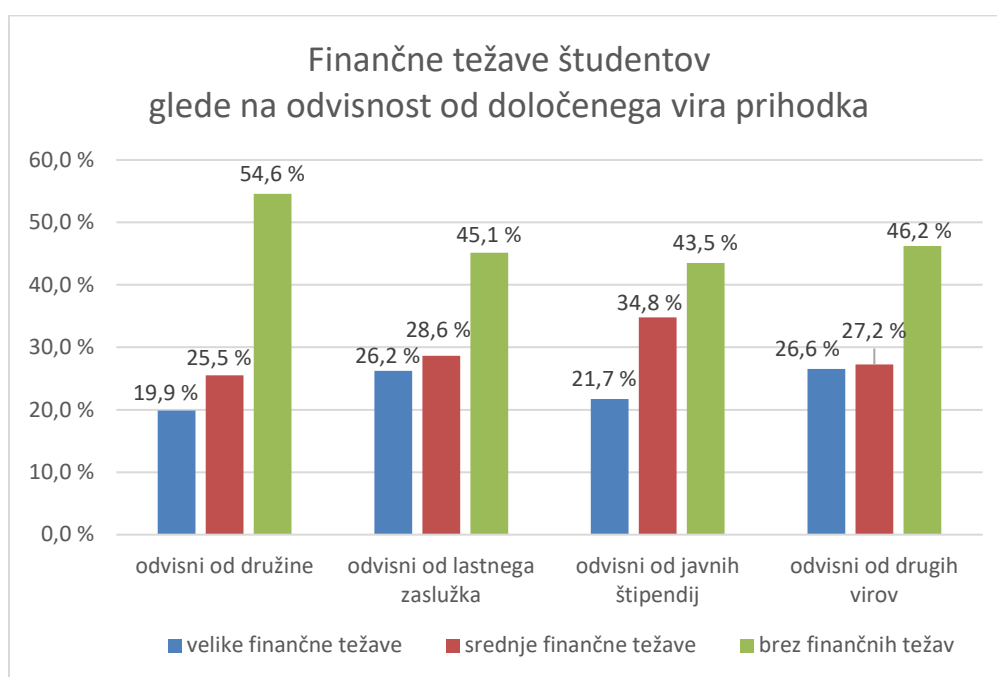
Finančne težave

V Sloveniji je (zelo) resne finančne težave občutilo 23,6 % študentov. Ta delež je skoraj enak mednarodnem povprečju (24 %). 22,4 % študentov v Sloveniji finančnih težav ni občutilo, 30,2 % pa jih sploh ni občutilo, kar je za približno 2 % nad mednarodnim povprečjem.

V Sloveniji je o velikih finančnih težavah poročalo več kot 65,2 % študentov iz finančno najšibkejših družin (kot so jih opredelili sami), tako kot v Gruziji, na Poljskem in Hrvaškem, medtem ko je o resnejših finančnih težavah poročala le desetina študentov iz zelo dobro stoječih družin. Razlika med tema dvema ekstremnima skupinama je bila več kot 30-odstotna in je bila nekoliko nižja od povprečne razlike v EVROŠTUDENT-državah, kjer je znašala okrog 34 %.

O nadpovprečno velikih finančnih težavah so poročali tudi študenti z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami. V Sloveniji je v tej skupini študentov okrog 38,2 % poročalo o resnih finančnih težavah, kar je skoraj 17 % več, kot je bilo študentov s finančnimi težavami v skupini brez dolgotrajnih zdravstvenih težav (21,4 %). Večje finančne težave študentov z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami kot ostalih študentov lahko pripišemo višjim življenjskim stroškom in nižjim prihodkom, povezanim z manj možnostmi za zaposlitev ali s pogostejšimi zaposlitvami za manj plačano delo ter tudi z manj možnostmi za štipendije (posebej če so ti študenti starejši).

Finančne težave so bile povezane tudi z virom prihodkov, na katerega so se zanašali študenti. Največji odstotek študentov, ki so imeli velike finančne težave, so predstavljali študenti, ki so bili odvisni od drugih virov ter od lastnega zaslužka (slika 38), medtem ko jih je bilo najmanj v skupini študentov, odvisnih od finančne podpore družine. V povprečju EVROŠTUDENT-držav je četrtnina študentov, ki je bila odvisna od družinske finančne podpore, poročala o velikih finančnih težavah (26 %). Podoben delež je o slednjih poročal tudi med študenti, ki so bili odvisni od lastnega zaslužka (24 %). Večji delež, skoraj tretjina, pa je bil med odvisnimi od javne/državne štipendije. V Sloveniji je bil delež študentov s finančnimi težavami višji od mednarodnega povprečja, ne glede na vir prihodkov. V primerjavi z drugimi državami sodijo študenti v Sloveniji med sedem držav z nadpovprečno visokim deležem študentov s finančnimi težavami, ki se preživljajo s štipendijo. Po drugih dveh kategorijah pa podatki iz Slovenije ne izstopajo.

Slika 38. Finančne težave študentov glede na odvisnost od določenega vira prihodka

Opomba: $N = 1936$

S finančnimi težavami je bila povezana tudi starost študentov. O njih so pogosteje poročali starejši študenti (starejši od 25 let), kar gre verjetno pripisati višjim življenjskim stroškom in osamosvajanju od staršev. To posebej velja za velike finančne težave, ki jih je imela kar ena

tretjina teh študentov. Ostali so poročali o delnih finančnih težavah. V Sloveniji je več kot polovica mlajših od 25 let poročala, da nima finančnih težav.

Naslednji dejavnik, ki se je povezoval s finančnimi težavami, je bilo izobrazbeno ozadje. V povprečju so študenti s starši, ki imajo terciarno izobrazbo (19,8 %), o resnejših finančnih težavah poročali redkeje kot tisti, katerih starši takšne izobrazbe nimajo (28,1 %). Razliko med obema skupinama študentov si lahko pojasnimo z razmeroma višjimi finančnimi prihodki staršev z visokošolsko izobrazbo, ki lahko bolje preskrbijo tudi svoje otroke študente. Vendar pa podatki kažejo, da je bilo v Sloveniji tudi med slednjimi veliko študentov s finančnimi težavami (skoraj petina), kar je manj kot v raziskavi EVROŠTUDENT VI, ko jih je bilo za skoraj desetino več (skoraj tretjina). V tem lahko prepoznamo odraz siceršnje ekonomske situacije v državi, kjer visokošolsko izobraženi odrasli ne zmorejo nujno brez finančnih težav preživljati svoje družine. To pa nakazuje novo družbeno skupino visoko izobraženih odraslih, ki tvegajo življenje na robu revščine.

Največji delež študentov, ki so živeli sami, je poročal o resnih finančnih težavah (34,5 %). O delnih finančnih težavah pa je poročalo največ študentov, ki so živeli v študentskih domovih (29,2 %) ali pri starših (28,1 %), medtem ko je največ študentov, ki so poročali, da finančnih težav nimajo, živelo pri starših (52,6 %).

Med študenti, ki so poročali o finančnih težavah, je bilo največ tistih, ki so morali plačati šolnino/vpisnino (87,7 %).

Mednarodni študenti so pogosteje poročali o resnejših finančnih težavah (36,4 %) kot domači študenti (23,6 %). Pogosteje kot študenti na univerzah (21,4 %) so o resnih finančnih težavah poročali študenti na neuniverzitetnih programih (30,1 %).

Finančne težave so se povezovale tudi z nekaterimi študijskimi programi, in sicer so študenti na višje- (27,5 %) in visokošolskih strokovnih programih (28,6 %) pogosteje poročali o resnejših oblikah finančnih težav. Več kot polovica študentov na prvi in drugi bolonjski stopnji ter enovitem magistrskem študiju je poročala, da finančnih težav sploh nima.

O resnih finančnih težavah so najpogosteje poročali študenti s področja storitev (31,5 %) ter humanistike in umetnosti (30,1 %). Brez teh težav je bilo največ študentov naravoslovja, matematike in statistike (69,4 %), informacijsko-komunikacijskih tehnologij (54,8 %) ter inženirstva, proizvodnje in gradbeništva (54,4 %).

Med drugim je na finančne težave vplivala tudi intenziteta študija. Če namreč študenti večji del dneva preživijo na fakulteti, imajo manj možnosti za opravljanje plačanega dela. V Sloveniji je bila razlika v deležu študentov, ki so poročali o finančnih težavah, med skupinama z nizko- in visokointenzivnim študijem skoraj 20 % (17,6 oz. 36,3 %).

Med študenti, ki so poročali o finančnih težavah, se je večja razlika pokazala tudi med skupinama tistih, ki so terciarno izobrazbo nadaljevali po netradicionalni poti, in tistih, ki so je nadaljevali po tradicionalni poti. Od študentov, ki so terciarno izobrazbo nadaljevali po netradicionalni poti, je bil delež tistih, ki so poročali o finančnih težavah (8,3 %), dvakrat večji kot delež tistih, ki so poročali, da teh težav nimajo (4,4 %). Podobno se je pokazalo pri skupini, ki je kasneje nadaljevala s terciarnim izobraževanjem – največ teh študentov (9,3 %) je imelo finančne težave, manj (6,2 %) pa teh težav ni imelo ali so jih imeli v milejši obliki (5,2 %).

Razlika pri finančnih težavah je bila tudi med študenti, ki so živeli s starši, in tistimi, ki so živeli samostojno. V Sloveniji je o finančnih težavah poročalo 47,4 % študentov, ki so živeli s starši, in 53,6 % tistih, ki so živeli samostojno.

S finančnimi težavami se je v EVROŠTUDENT-državah srečevalo več študentov, ki so plačevali šolnino (mednarodno povprečje je bilo 27 %), kot tistih, ki je niso (22 %). V Sloveniji je o resnejših finančnih težavah poročal večji delež študentov s šolnino (26,4 %) kot tistih, ki je niso plačevali (15,6 %).

Ključne ugotovitve

V Sloveniji je povprečna mesečna vsota denarja, s katero so razpolagali študenti v akademskem letu 2018/2019, znašala 716,62 EUR (EVROŠTUDENT VI: 433,90 EUR). Skupni mesečni življenjski stroški so znašali povprečno 533,21 EUR (EVROŠTUDENT VI: 468,40 EUR), mesečni stroški študija pa so znašali 63,72 EUR (EVROŠTUDENT VI: 43,30 EUR).

V Sloveniji je imelo 20 % študentov z najvišjimi prihodki približno 860 EUR višje prihodke od povprečja ($M = 716,62$; $SD = 550,50$), 20 % študentov z najnižjimi prihodki pa približno 550 EUR nižje prihodke od skupnega povprečja. V deležih to pomeni, da je imelo 20 % finančno najbolj priskrbljenih študentov 120 % višje prihodke od povprečja, 20 % finančno najšibkejših študentov pa 78 % nižje.

Najpomembnejši vir za preživljanje študentov v Sloveniji je bila zaposlitev (44,1 %), na drugem mestu je bila finančna podpora družine (36 %) in na tretjem štipendije (13 %); druge vire je imela manj kot desetina študentov. Struktura prihodkov je bila odvisna od starosti študentov in njihovega izobrazbenega ozadja. S starostjo se je nižal delež financiranja s strani družine, prav tako tudi delež prihodkov iz štipendij, medtem ko se je delež prihodkov iz lastnega zaslužka zviševal. Takšen trend zviševanja prihodkov s starostjo je prisoten v skoraj vseh EVROŠTUDENT-državah. Študenti s terciarnim izobrazbenim ozadjem so večji del prihodkov dobili iz družine ter manj iz štipendij in iz lastnega zaslužka kot študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja.

V Sloveniji so 88,5 % stroškov predstavljali življenjski stroški, med njimi so največji delež zajemali stanarina ter stroški za hrano; le 11,6 % pa so predstavljali stroški, povezani s študijem. Stroški, povezani s študijem, so v največjem deležu v skoraj vseh državah odpadli na stroške šolnine (ter vpisnine, izpitov in drugih administrativnih stroškov). V Sloveniji je bil ta delež 3,5 %, kar je pod mednarodnim povprečjem (10 %).

V Sloveniji je finančne težave močno ali zelo močno občutilo 23,6 % študentov. Ta delež je skoraj enak mednarodnem povprečju (24 %). Več kot 65 % študentov iz finančno šibkih družin je poročalo o velikih finančnih težavah. O nadpovprečno velikih finančnih težavah so poročali tudi študenti z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami. V Sloveniji je bil delež študentov s finančnimi težavami višji od mednarodnega povprečja, ne glede na vir prihodkov.

O finančnih težavah so pogosteje poročali starejši študenti (starejši od 25 let). S finančnimi težavami je bilo povezano tudi izobrazbeno ozadje študentov, in sicer so študenti s terciarnim ozadjem (19,8 %) redkeje poročali o resnejših finančnih težavah kot študenti, katerih starši takšne izobrazbe nimajo (28,1 %). Med drugim je na finančne težave vplivala tudi intenziteta študija; razlika v deležu študentov, ki so poročali o finančnih težavah, je bila med skupinama z nizko- in visokointenzivnim študijem skoraj 20 %. Največ študentov, ki ni imelo finančnih težav, so bili študenti, ki so živeli pri starših (52,6 %; EVROŠTUDENT VI 36 %).

8. Nastanitev

V tem poglavju predstavljamo podatke o načinih bivanja med študijem in zadovoljstvu z nastanitvijo.

Več kot polovica študentov, ki so sodelovali v raziskavi EVROŠTUDENT VII, je študirala v Ljubljani (57,5 %), šestina v Mariboru (18,8 %), četrtnina pa v drugih krajih po Sloveniji (23,7 %). Dve tretjini študentov, ki niso študirali v glavnem mestu oz. v Ljubljani, ni študiralo na univerzi, temveč v drugih zavodih (65,9 %). Nasprotno pa velja za študente, ki so študirali v Ljubljani, saj jih je večina študirala na univerzi (65,6 %). Največji delež študentov, ki niso študirali v Ljubljani, je študiral na višješolskih strokovnih programih (78,5 %), medtem ko so bili študenti v Ljubljani v največjem deležu vpisani na enovit magistrski študij (78,6 %), prvo stopnjo (67,6 %) ter drugo stopnjo univerzitetnega programa (63,5 %). Največ študentov, ki so študirali v Ljubljani, je bilo vpisano na področji naravoslovja, matematike in statistike (83,5 %) ter humanistike in umetnosti (81,5 %). Študenti, ki niso študirali v Ljubljani, so se najpogosteje vpisali na fakultete s področij storitev (72 %), poslovnih in upravnih ved ter prava (62,3 %) in informacijsko-komunikacijskih tehnologij (61,5 %).

Malo več kot dve petini študentov je stanovalo s starši oz. pri sorodnikih (41,5 %). Malo manj kot četrtnina jih je živela v študentskih domovih/sobah (23,5 %), približno petina s partnerjem/z otroci (18,7 %), desetina pa jih je živela z drugimi osebami (npr. prijatelji – 10,8 %); le 5,4 % jih je živelo samih. Od mednarodnega povprečja držav, sodelujočih v raziskavi EVROŠTUDENT, so se študenti v Sloveniji razlikovali v večjih deležih tistih, ki so živeli pri starših (mednarodno povprečje se giblje okoli tretjine), in tistih, ki so živeli v študentskih domovih (mednarodno povprečje: 17 %). Slovenija se je od mednarodnega povprečja razlikovala tudi v manjših deležih tistih, ki so živeli s partnerjem/z otroci (mednarodno povprečje: okoli 25 %), z drugimi osebami (npr. prijatelj – mednarodno povprečje: 13 %) ali sami (mednarodno povprečje: 10 %).

Za primerjavo: raziskava *Slovenska mladina* (2018/19) ugotavlja, da je delež vseh mladih (starih od 18 do 29 let), ki živijo pri starših, 77,9 %, in da se ta niža z naraščanjem starosti (19–24 let: 79,6 %; 25–29 let: 46,1 %) (vir: *Slovenska mladina*, 2018/19, 31)

Od vseh študentov, ki so živeli v študentskih nastanitvah (23,5 %), jih je 85,3 % živelo v študentskih domovih, približno desetina v subvencioniranih sobah/stanovanjih (9,2 %) ter približno dvajsetina v dijaških domovih (5,5 %). Od vseh študentov, ki niso živeli ne pri starših

ne v študentskih nastanitvah (34,9 %), jih je dve približno dve petini živelo v lastniških stanovanjih (42,6 %), več kot polovica pa v najemniški sobi/stanovanju pri zasebniku (57,4 %).

Študenti, ki so prebivali v študentskih domovih, so bili pogosteje mlajši. V Sloveniji je bilo v študentskih domovih 31 % študentov, mlajših od 22 let, in 25,6 %, starih med 22 in 25 let; starejših je bilo do 15 % (starih med 25 in 30 let je bilo 14,5 %, starih nad 29 let pa 0,5 %). Podobna povezanost bivanja s starostjo se je pokazala tudi v drugih državah.

Študenti, ki so prebivali v študentskih domovih, so pogosteje študirali na univerzah (29,5 %) kot na drugih ustanovah (6,4 %). Podoben vzorec se je pokazal tudi v drugih državah (mednarodno povprečje: 20 % na univerzah in 12 % na drugih zavodih), vendar je v Sloveniji razlika v deležih med obema skupinama večja.

Študenti, ki so prebivali v študentskih domovih, so pogosteje kot ostali prejeli štipendijo (51,2 %) in so bili redkeje odvisni od lastnega zaslužka (25,6 %) ter pogosteje prejeli finančno podporo družine (40,6 %). Razlik v finančnih težavah med študenti, ki so prebivali v študentskih domovih, in tistimi, ki niso, ni bilo. Večji delež študentov, ki niso prebivali v študentskih domovih, je bil vpisan na višješolski strokovni program (17,4 %), medtem ko je bil večji delež tistih, ki so prebivali v študentskih domovih, vpisan na prvo stopnjo univerzitetnega izobraževanja (43,6 %). Več študentov v prvem letniku študija je prebivalo v študentskih domovih (26,7 %, v primerjavi z 20,8 % tistih, ki niso nastanjeni v študentskih domovih), medtem ko več študentov v višjih letnikih tam ni prebivalo (79,2 %, v primerjavi s 73,3 % študentov v študentskih domovih).

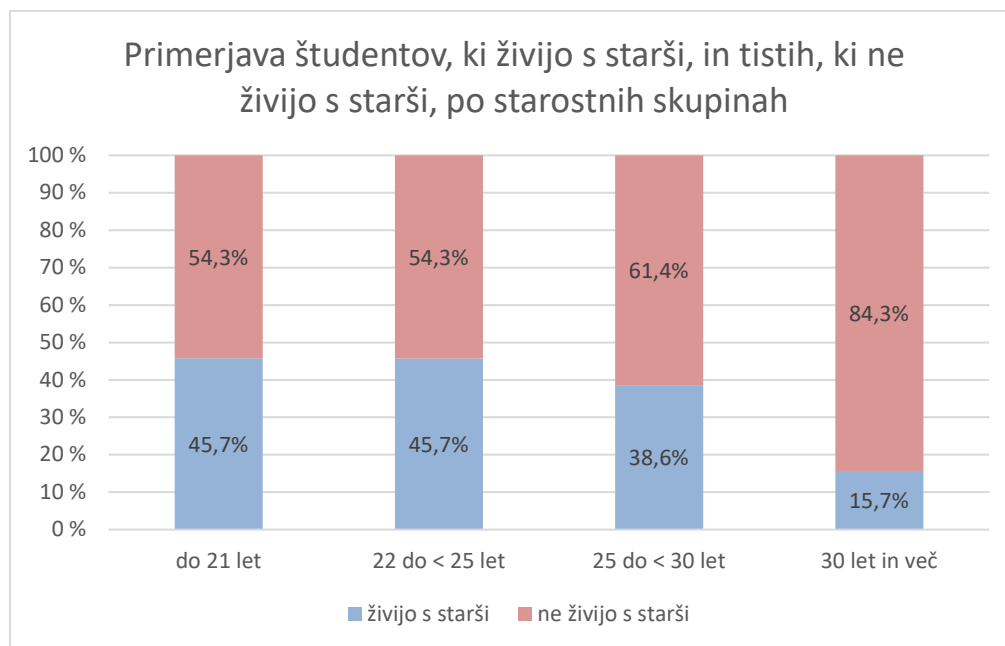
Največ študentov, ki so prebivali v študentskih domovih, ni delalo (48,3 %), medtem ko je več študentov, ki niso prebivali v študentskih domovih, delalo več kot 20 ur tedensko (40,2 %). To se povezuje z zaznano stopnjo obremenjenosti: študijsko bolj obremenjeni študenti imajo verjetno manj časa za delo, medtem ko imajo manj obremenjeni za delo več časa. Na mednarodni ravni pa se kaže jasn vzorec, da v študentskih domovih delež študentov raste skupaj z zaznano stopnjo intenzivnosti študija.

V mednarodnem povprečju so bili mednarodni študenti (32 %) dvakrat pogosteje nastanjeni v študentskih domovih kot domači študenti (16 %). V Sloveniji je v študentskih domovih prebivalo okrog 23 % mednarodnih študentov, domačih pa okrog 26 %. Razliko lahko pojasnimo tudi z večjimi deleži mednarodnih študentov v drugih državah.

Glede na izobrazbeno ozadje študentov se v mednarodnem kontekstu ni pokazal noben prevladujoč vzorec. V Sloveniji je v študentskih domovih prebivalo približno 3 % več študentov brez terciarnega izobrazbenega ozadja kot tistih s terciarnim izobrazbenim ozadjem. 6 % več študentov s terciarnim izobrazbenim ozadjem je živelo s starši.

Med študenti, ki so živeli v študentskih domovih, je bilo več rednih (29 %) kot izrednih študentov (5,1 %), medtem ko več izrednih (58 %) kot rednih (28,1 %) ni živelo niti s starši niti v študentskih nastanitvah.

Največ študentov, ki niso živeli s starši, je bilo na drugi bolonjski oz. magistrski stopnji (65,5 %), medtem ko je bilo največ študentov, ki so živeli s starši, vpisanih v višje-/visokošolsko strokovno izobraževanje (55,1 %), kar se povezuje s rezultatom, da se s starostjo povečuje število študentov, ki ne živijo več s starši (slika 39).

Slika 39. Primerjava študentov, ki živijo s starši, in tistih, ki ne živijo s starši po starostnih skupinah

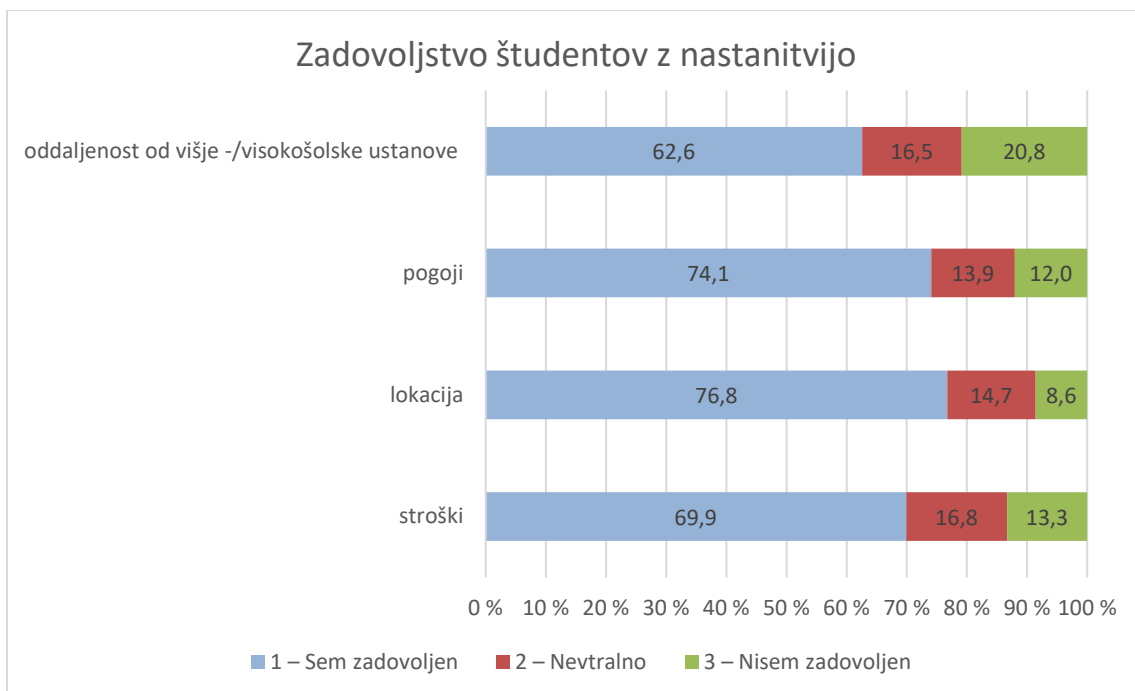
Opomba: $N_{starši} = 874$, $N_{ne-starši} = 1231$

Večji delež študentov, ki niso bili nastanjeni v študentskih domovih, je terciarno izobraževanje nadaljeval po netradicionalni poti (6,5 %, v primerjavi z 1,2 % študentov v študentskih domovih). Prav tako je večji odstotek študentov, ki niso bili nastanjeni v domovih, s študijem nadaljeval z zamikom (8,4 %, v primerjavi z 1 % študentov v študentskih domovih). Med študenti v študentskih domovih v Sloveniji ni bilo veliko več tistih s finančnimi težavami (23,3

%) kot tistih brez finančnih težav (22,8 %). V mednarodnem povprečju pa sta se ti dve skupini nekoliko bolj razlikovali (2 %).

Zadovoljstvo z nastanitvijo

Študenti v Sloveniji so bili z nastanitvijo večinoma zadovoljni. Najbolj so bili zadovoljni s pogoji bivanja in z lokacijo ter s stroški. Petina je bila nezadovoljna s časom, ki ga dnevno porabijo za pot do višje-/visokošolske ustanove (slika 40).

Slika 40. Zadovoljstvo študentov z nastanitvijo

Opomba: $N = 2096$

Povprečen čas potovanja od doma do fakultete v eno smer je namreč za vse študente v raziskavi znašal 33 minut ($SD = 29,59$). Študenti, ki so živeli s starši, so za potovanje od doma do fakultete potrebovali dvakrat več časa ($M = 46,73$, $SD = 34,23$) kot študenti, ki niso živeli pri starših ($M = 23,32$, $SD = 21,09$). Študenti v študentskih domovih so porabili manj časa za potovanje od doma do fakultete ($M = 15,78$, $SD = 15,62$) kot študenti, ki niso živeli v študentskih domovih ($M = 38,25$, $SD = 30,77$). Izredni študenti ($M = 37,55$, $SD = 32,25$) so v povprečju porabili več časa za potovanje od doma do fakultete kot redni študenti ($M = 31,59$, $SD = 28,37$).

V Sloveniji so bili študenti na univerzah zadovoljnejši s splošnimi pogoji bivanja kot študenti na drugih zavodih. Prav tako so bili s splošnimi pogoji študenti zadovoljnejši kot študentke. Študenti z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami so bili z vsemi vidiki bivanja (stroški, lokacija, splošni pogoji, oddaljenost) zadovoljnejši kot študenti brez tovrstnih težav. Domači študenti so v primerjavi z mednarodnimi študenti izrazili večje nezadovoljstvo pri stroških in splošnih pogojih, medtem ko so bili zadovoljnejši z oddaljenostjo visokošolske ustanove od mesta bivanja. Pri lokaciji nastanitve ni bilo pomembnih razlik med skupinama.

Edina razlika med študenti z in brez terciarnega izobrazbenega ozadja se je pokazala pri stroških bivanja, in sicer so bili študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja s slednjimi zadovoljnejši kot njihovi kolegi s terciarnim izobrazbenim ozadjem. Med rednimi in izrednimi študenti se niso pokazale pomembne razlike glede zadovoljstva z nastanitvijo.

Študenti v študentskih domovih so bili manj zadovoljni s stroški kot študenti, ki niso prebivali v študentskih domovih. Študenti, ki niso prebivali v študentskih domovih, so bili manj zadovoljni z lokacijo in s splošnimi pogoji kot študenti v študentskih domovih.

Študenti, ki so živeli pri starših, so poročali o večjem zadovoljstvu s stroški ter splošnimi pogoji nastanitve, medtem ko so bili študenti, ki niso živeli pri starših, zadovoljnejši z lokacijo.

V skoraj vseh državah, sodelujočih v raziskavi EVROŠTUDENT, so bili s stroški nastanitve zadovoljnejši študenti, ki so prebivali s starši, in tisti, ki so prebivali v študentskih domovih. Najbolj nezadovoljni s stroški bivanja so bili študenti, ki so živeli skupaj z drugimi osebami (izven družine in izven študentskega doma).

Ključne ugotovitve

Malo več kot dve petini študentov je stanovalo s starši oz. pri sorodnikih (41,5 %; EVROŠTUDENT VI: 48 %). Manj kot četrtina jih je živela v študentskih domovih/sobah (23,5 %), petina s partnerjem/z otroci (18,7 %), desetina z drugimi osebami (npr. prijatelji – 10,8 %); le 5,4 % jih je živelo samih. V dveh tretjinah EVROŠTUDENT-držav je bivanje s starši najpogostejša oblika nastanitve (Luksemburg, Romunija, Portugalska – več kot polovica; v največjem deležu to velja še v Švici, Sloveniji, Franciji, Poljski, Nemčiji, Hrvaški, Madžarski, na Irskem in Nizozemskem, kjer delež znaša od 29 do 45 %). V skoraj tretjini držav je najbolj razširjeno

bivanje s partnerji/z otroki. V skupnosti z drugimi osebami biva po državah v povprečju 13 % študentov.

Študenti, ki so bivali v študentskih domovih, so bili pogosteje mlajši, pogosteje so študirali na univerzah, pogosteje so tudi prejeli štipendijo. V skoraj vseh državah, ki so sodelovale v raziskavi EVROŠTUDENT, so bili s stroški nastanitve zadovoljnejši študenti, ki so prebivali s starši, in tisti, ki so prebivali v študentskih domovih.

Študenti v Sloveniji so bili z nastanitvijo večinoma zadovoljni. Najzadovoljnejši so bili s pogoji bivanja, z lokacijo ter s stroški. Petina je bila nezadovoljna s časom, ki ga dnevno porabijo za pot do višje-/visokošolske ustanove. Povprečen čas potovanja od doma do fakultete (v eno smer) je znašal 33 minut.

9. Mobilnost in internacionalizacija

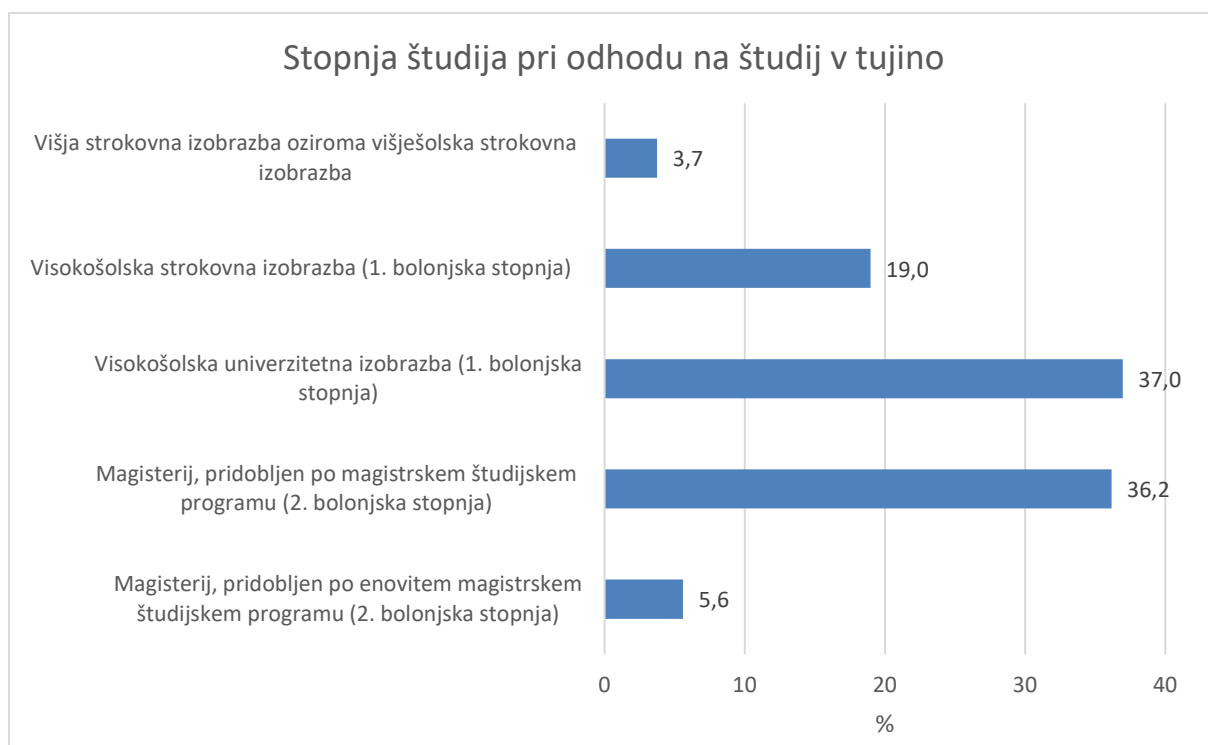
V poglavju predstavljamo podatke o izkušnjah in načrtih glede študija in s študijem povezanih dejavnostih v tujini glede na vrsto višje-/visokošolskega zavoda, spol in izobrazbeno ozadje študentov. Poročamo tudi o organizaciji in virih financiranja mednarodne mobilnosti študentov ter priznavanju študija v tujini na naših višje-/visokošolskih zavodih. V nadaljevanju sledi predstavitev izsledkov o ovirah za mobilnost, kot jih zaznavajo študenti v povezavi s svojimi izkušnjami s tujino in programom študija.

Študijske izkušnje v tujini

Manj kot sedmina v raziskavi sodelujočih študentov iz Slovenije je v času raziskave poročala, da je že študirala v tujini (14 %). Od tega jih je bilo 5,3 % le vpisanih (brez prakse) na visokošolske inštitucije v tujini, 3,9 % je izvajalo druge aktivnosti, povezane s študijem v tujini (npr. raziskovalno delo, terensko delo, poletne/zimske šole, jezikovni tečaji ipd.), 3,5 % je opravljalo le pripravništvo oz. delovno prakso (niso bili vpisani na fakultete), 1 % pa jih je bilo hkrati vpisanih na fakultete in tujini in tam opravljalo tudi prakso. Skupno je imelo tako izkušnje z mednarodno študijsko mobilnostjo 14 % študentov iz Slovenije, kar je nekoliko nižje od mednarodnega povprečja (19 %).

Tisti, ki so bili na študiju v tujini, so najpogosteje navedli, da so študirali na Portugalskem (13,1 %), v Nemčiji (12,2 %) ter na Finskem (10,3 %). Nekoliko manj študentov je študiralo v Avstriji (6,8 %), na Poljskem (6,2 %), Češkem (5,7 %), v Španiji (5,6 %) ter na Slovaškem (5,2 %). Iz tega je razvidno, da študenti iz Slovenije za študij v tujini primarno izbirajo evropske destinacije. Največkrat so navajali zahodno- (30,5 %), centralno- in vzhodno- (24,4 %) ter južnoevropske države (23,4 %), nekoliko manj pa severnoevropske oz. nordijske (12,4 %).

Med tistimi, ki so že študirali v tujini, je v tujino v času študija več kot tretjina (37 %) odšla v času študija na prvi bolonjski stopnji, več kot tretjina pa v času študija na drugi (36,2 %) (slika 41). V tujino je večina študentov odšla študirat za obdobje 3 do 6 mesecev (76,4 %), devetina za obdobje več kot 6 mesecev (11,5 %) in osmina za manj kot 3 mesece (12,1 %). Povprečno pa so slovenski študenti v tujini študirali 5,1 meseca.

Slika 41. Mobilnost v tujino glede na stopnjo študija

Opomba: $N = 127$; možnih je več odgovorov

Največ izkušenj z mobilnostjo oz. študijem v tujini so imeli študenti v starostnih skupinah med 22 in 25 let (20,1 %) ter med 25 in 30 let (23,8 %). To se verjetno povezuje s pridobljenimi izkušnjami v visokošolskem kontekstu. Po eni strani skupino študentov, starih do 21 let, večinoma predstavljajo študenti, ki so v začetnih fazah študiranja (pogosto na prvi stopnji). Verjetno že prehod na terciarno stopnjo vsebuje dovolj novih izkušenj, zato zelo redki iščejo dodatne novosti v obliki študija v tujini. Po drugi strani pa starejši od 29 let verjetno že aktivno iščejo redno zaposlitev, jo že imajo ali imajo druge obveznosti ter prioritete (partnerji, otroci), ki se pogosto ne skladajo z odhodom na študij v tujino. Skupini med 22 in 25 ter med 25 in 30 let pa sta že prilagojeni na visokošolski kontekst in mogoče študenti pri tej starosti iščejo dodatne izkušnje ali pa v kontekstu študija že vedo, katero področje jih specifičneje zanima. Tako lahko zasledijo določene inštitucije v tujini, ki imajo morda znotraj svojih programov predmete, ki jih v Sloveniji sploh ni, ali ki se enostavno v večji meri ukvarjajo z določenim področjem, ki študenta zanima. To se sklada tudi z rezultati, ki kažejo, da je se za študij v tujini odloča velik delež študentov na drugi bolonjski stopnji (magisterij).

Manj izkušenj z mobilnostjo oz. študijem v tujini so imeli študenti, ki niso študirali na univerzah. Na študijske programe v tujini je bilo vpisanih le 2,8 % študentov iz drugih višje-/visokošolskih institucij, medtem ko je bilo študentov z univerz na študiju v tujini 7,6 %. Na druge s študijem povezane dejavnosti v tujini je odšlo nekaj več študentov iz drugih višje-/visokošolskih institucij (2,6 %), a še vedno manj kot študentov z univerz (4,3 %).

Študij v tujini je opravil približno enak delež študentov ženskega (13,7 %) in moškega spola (14,2 %), medtem ko med spoloma ni bilo pomembnih razlik pri drugih dejavnostih v tujini, povezanih s študijem (3,2 % ženskih in 4,8 % moških študentov).

Največji delež študentov, ki so študirali v tujini, je s področij kmetijstva, gozdarstva, ribištva in veterine (24,6 %), humanistike in umetnosti (21 %) ter zdravstva (18,5 %).

Nekoliko višji odstotek študentov s terciarnim izobrazbenim ozadjem (15,4 %) kot tistih brez njega (12,4 %) je študiral v tujini, kar se sklada z mednarodnimi rezultati EVROŠTUDENT-držav.

V tujini je študiral nekoliko večji delež študentov z dolgoročnimi zdravstvenimi težavami kot delež tistih brez teh težav (18,3 v primerjavi s 13,4 %).

Če za primerjavo navedemo podatke iz raziskave *Slovenska mladina* (2018/2019), so ti pokazali, da se je delež mladih z vsaj nekaj želje po zapustitvi države od leta 2013 močno povečal. Mladi z višjim ekonomskim statusom so znatno bolj nagnjeni k migracijam, kar kaže na to, da so dejavniki nujnosti manj pomembni od dejavnikov priložnosti. Prav tako so previdnejši in se v primerjavi z mladimi iz drugih držav jugovzhodne Evrope bolje pripravljajo na migracije ter se pogosteje nameravajo vrniti domov. (Vir: *Slovenska mladina*, 2018/2019, str. 41)

Praksa v tujini

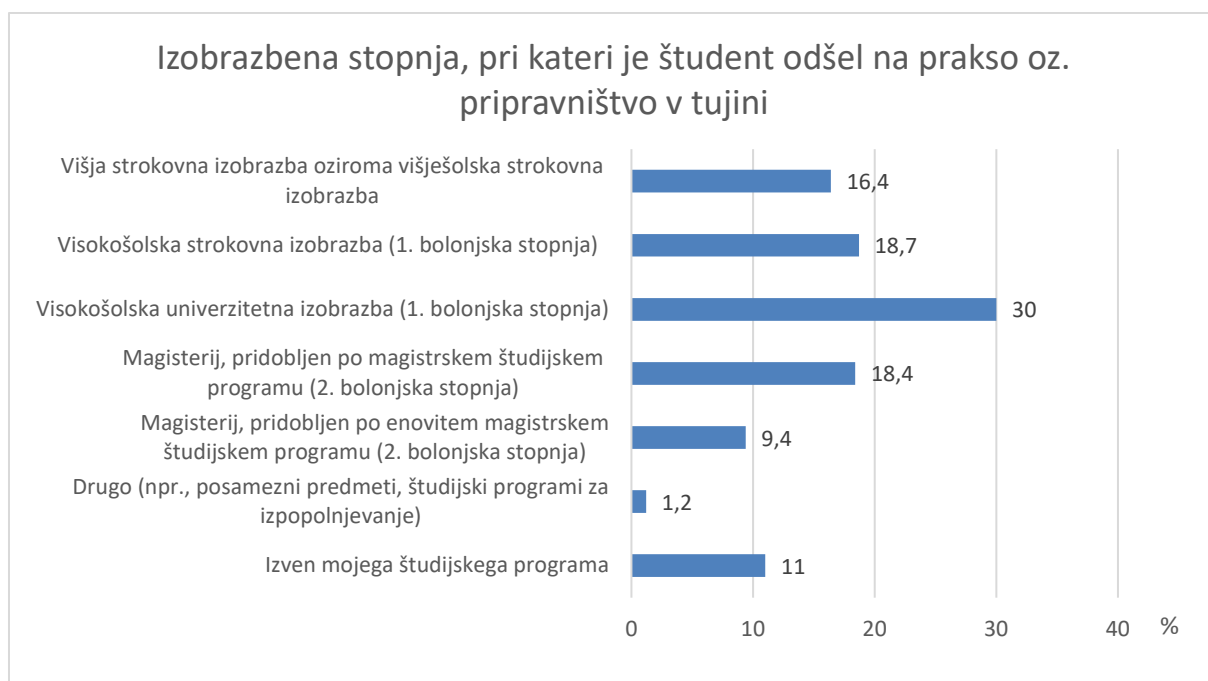
Približno ena dvajsetina (4,8 %) študentov, ki so sodelovali v raziskavi EVROŠTUDENT VII, je delovno prakso oz. pripravništvo opravila v tujini. Študenti so prakso večinoma opravili prostovoljno (70,4 %) ter je bila ta neplačana (59,4 %).

Največji deleži študentov, ki so delovno prakso opravljali v tujini, so izbirali Nemčijo (16,4 %), Avstrijo (11,2 %), Hrvaško (5,8 %) in Španijo (5,8 %). Po regijah pa so najpogosteje izbirali

zahodno- (38 %) in južnoevropske države (18,7 %) ter države centralne in vzhodne Evrope (15,6 %). Prav tako so najpogosteje izbirali tiste države, katerih BDP *per capita* je bil v zgornjih 25 % v svetu (četrti kvartil).

V povprečju je praksa v tujini trajala približno tri mesece (2,82). 23 % študentov, ki so študijsko prakso opravili v tujini, je imelo prakso tri mesece, 21,9 % dva meseca in 23,7 % en mesec.

Največ študentov, ki so odšli na prakso v tujino, je bilo na prvi univerzitetni bolonjski stopnji (30 %, glej sliko 42). Približno polovici študentov ECTS-točke, ki so jih za delovno prakso pridobili v tujini, niso bile priznane (53,4 %).

Slika 42. Izobrazbena stopnja, pri kateri je študent odšel na prakso oz. pripravništvo v tujini

Opomba: $N = 91$

Organizacija mobilnosti študentov

V večini držav so se študenti na študij v tujini vpisali preko programov EU (65 %). Na študij v tujino so študenti odšli tudi v organizaciji različnih nacionalnih/regionalnih programov (17 %). Ostalih 14 % (v povprečju) pa si jih je študij v tujini organiziralo samih, neodvisno od programov sofinanciranja mobilnosti.

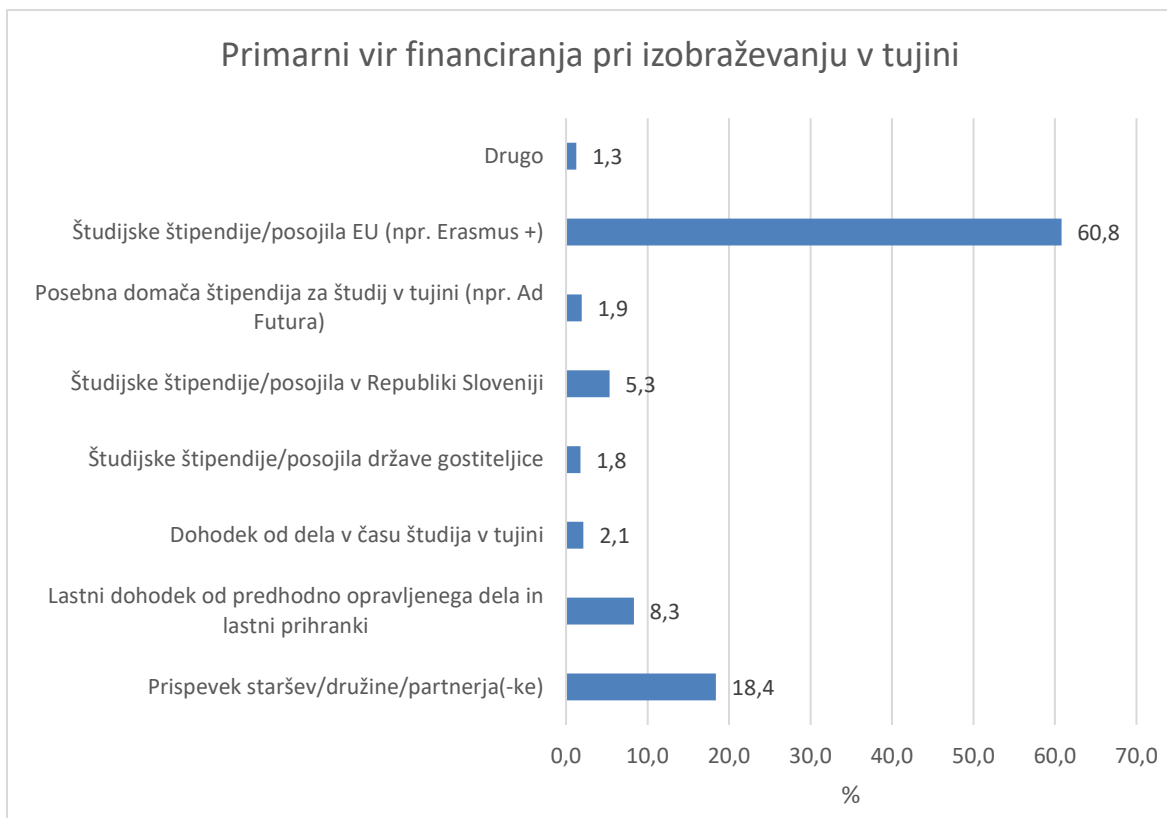
Več kot polovica študentov iz Slovenije je v tujino odšla večinoma preko programov EU (Erasmus+ in predhodni programi mobilnosti – 55,2 %) in približno devetina preko drugih

programov (npr. CEEPUS, bilaterale, NMF – 11,6 %). Skoraj tretjina študentov se je za izobraževanje v tujini odločila neodvisno oz. v lastni organizaciji (31,6 %).

Financiranje mobilnosti

Študenti iz Slovenije so za študij in bivanje v tujini najpogosteje koristili naslednje vire: sredstva EU (81,5 %), lastni dohodek od predhodno opravljenega dela in lastne prihranke (73,4 %) ter prispevek staršev oz. partnerja (71,4 %). Na četrtem mestu po pogostosti uporabljenih virov financiranja študija v tujini so študijske štipendije oz. posojila v Republiki Sloveniji (43,8 %), v nekaj odstotkih pa še drugi viri.

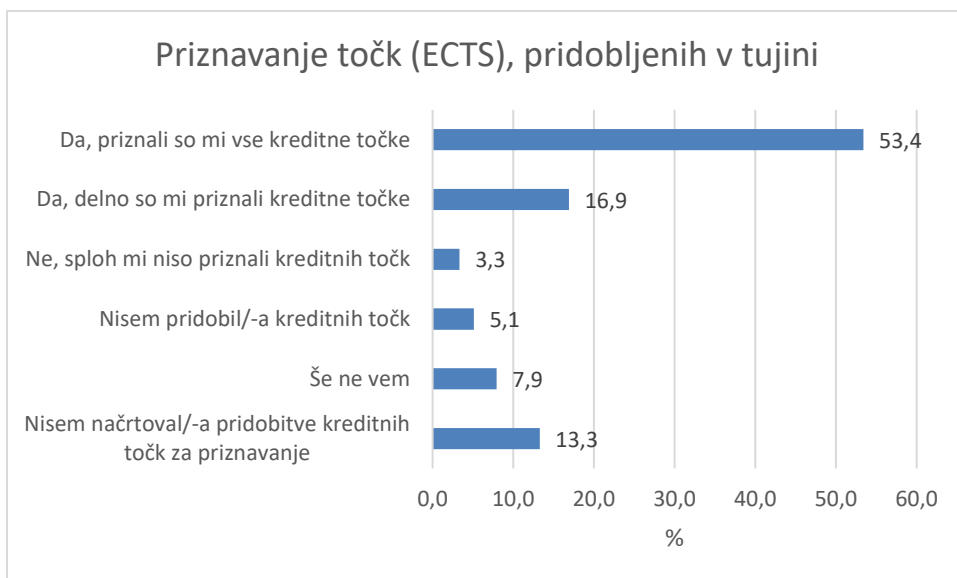
Kot primarni vir financiranja študija v tujini je več kot polovica študentov v Sloveniji navedla sredstva EU, npr. Erasmus+ (60,8 %). Skoraj petina jih za primarni vir navedla prispevek staršev (18,4 %), dvanajstina pa lastni dohodek/prihranke (8,3 %) (slika 43). Na mednarodni ravni pa se glede glavnih virov financiranja študija v tujini med državami kažejo razlike. V Sloveniji je bil študij v tujini najpogosteje financiran iz EU-sredstev, podobno kot na Malti, Poljskem, Madžarskem, Hrvaškem ter v Litvi in Estoniji. Na Švedskem, Norveškem, Finskem in Danskem je največ študentov študij v tujini financiralo iz državnih štipendij, medtem ko so bili v Švici, Avstriji, Gruziji ter na Irskem najpomembnejši vir financiranja starši/partnerji.

Slika 43. Primarni viri financiranja pri izobraževanju v tujini

Opomba: $N = 147$; možnih je več odgovorov

Priznavanje študija v tujini

Slika 44. Priznanje v tujini pridobljenih kreditnih točk

Opomba: $N = 150$

Nekaj več kot polovici študentov (53,4 %) so pri študiju v Sloveniji priznali vse v tujini pridobljene kreditne točke (ECTS), več kot šestini pa so le-te delno priznali (16,9 %) (slika 44). Podobno je bilo v mednarodnem povprečju EVROŠTUDENT-držav, kjer so bile kreditne točke, pridobljene na študiju v tujini, večini študentov priznane popolnoma (69 %) ali vsaj delno (13 %).

Največ študentom na prvi univerzitetni stopnji (67,6 %) ter na prvi visokošolski strokovni stopnji (61,5 %) so priznali vse točke, najmanj pa so jih priznali študentom na prvem višješolskem strokovnem programu (15,4 %). Največji delež študentov, ki jim sploh niso bile priznane točke iz tujine, so predstavljali študenti višješolskega strokovnega programa (23,1 %). Največ študentom na drugi stopnji so bile točke priznane delno (26,6 %). V večji meri so bili torej priznanja točk za študij v tujini, tako vseh (58 %) kot tudi delno, deležni študenti, vpisani na univerze (19,1 %), v primerjavi s študenti na drugih višje/-visokošolskih zavodih (21,1 in 5,3 %). 42,1 % študentov iz drugih višje/-visokošolskih zavodov ni pričakovalo priznanja kreditnih točk.

Popolnega priznanja kreditnih točk so bili največkrat deležni študenti poslovnih in upravnih študij ter prava in informacijsko-komunikacijskih tehnologij. Delnega priznanja točk pa so bili najpogosteje deležni študenti na področjih izobraževanja ter informacijsko-komunikacijskih tehnologij. Študenti naravoslovja, matematike in statistike pa kreditnih točk najpogosteje sploh niso dobili. Navajanje posameznih odstotnih deležev ni smiselno, saj je šlo za zelo majhno število oz. numerus študentov.

Načrtovanje študija v tujini

V Sloveniji je imela namen študirati v tujini manj kot tretjina študentov (31,8 %), med njimi jih je bilo 5,3 % v postopku pripravljanja za tak študij. Več kot dve petini jih v času raziskave o odhodu ni razmišljalo (69,2 %).

Načrtovanje študija v tujini se je v večini držav povezovalo z izobrazbenim ozadjem študentov. V Sloveniji je odhod v tujino načrtovalo ali pa se nanj pripravljalo 15,1 % več študentov s terciarnim izobrazbenim ozadjem kot študentov brez tega ozadja (37,7 oz. 22,6 %).

V postopku pripravljanja na odhod na študij v tujino je bil večji delež študentov brez finančnih težav (6,5 %) kot tistih z finančnimi težavami (3,4 %). Študenti z finančnimi težavami (71 %)

pogosteje kot študenti brez finančnih težav (68,1 %) sploh nimajo namena iti študirat v tujino. V državah, kot so Luksemburg, Švica, Gruzija, Hrvaška in Danska, se je pokazal podoben vzorec kot v Sloveniji, medtem ko se je obraten vzorec pokazal npr. na Malti, Norveškem ter v Estoniji. Največji delež študentov v starostnih skupinah do 21 let (5,7 %) ter med 22 in 25 let (6,9 %) je v procesu pripravljanja na študij v tujini. Podobno je tudi glede namena za študiranje v tujini (35,7 in 23,7 %). Največji delež tistih, ki nimajo namena študirati v tujini, je študentov v starostnih skupinah med 25 in 30 (85,3 %) ter čez 29 let (86,7 %). Razlike so se pokazale tudi med posameznimi študijskimi programi, in sicer so v procesu pripravljanja na študij v tujini najpogosteje študenti enovitega magistrskega študija (15,4 %). Najpogosteje pa imajo namen za študij v tujini študenti prve univerzitetne bolonjske stopnje (36,9 %) ter enovitega magistrskega študija (36,3 %).

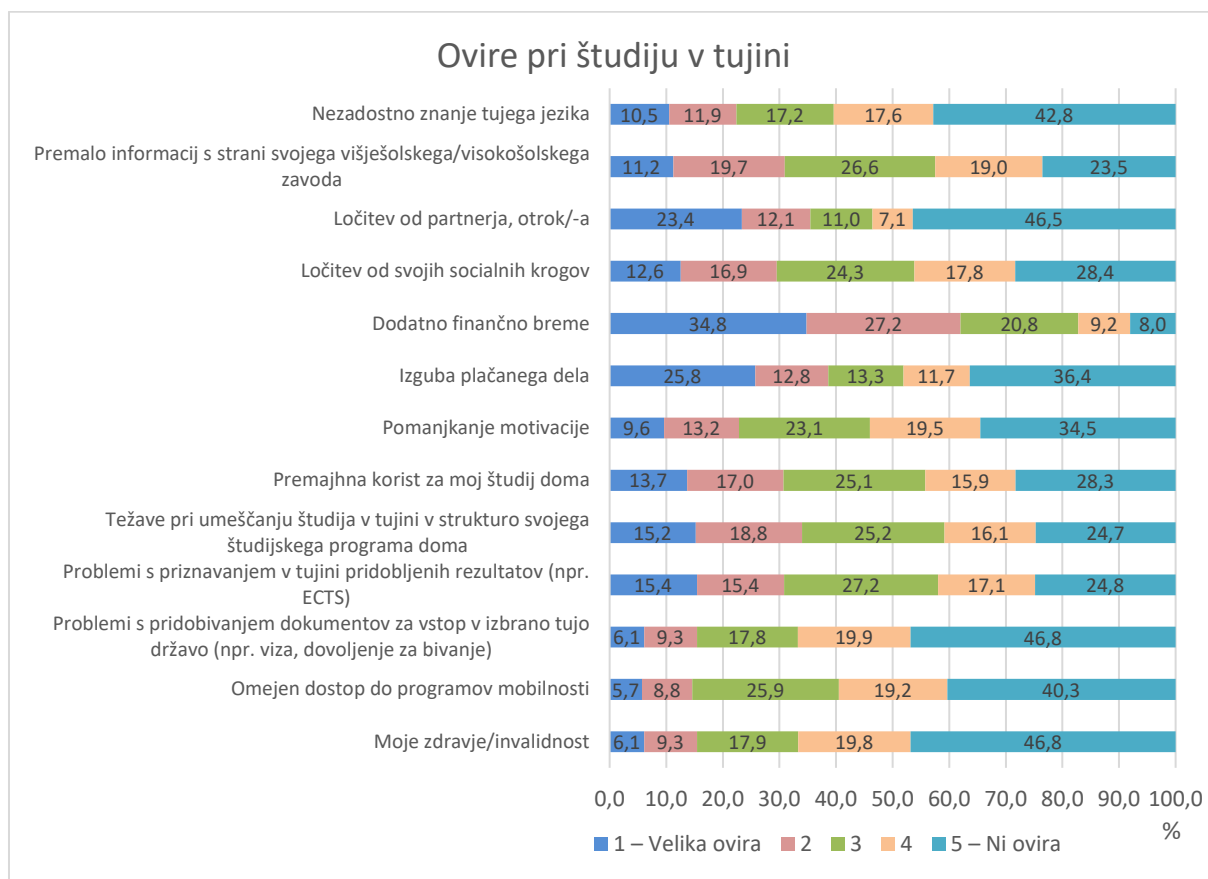
Študenti na univerzah (6,4 %) so v postopku pripravljanja na študij v tujini pogosteje kot študenti na drugih visokošolskih zavodih (2,5 %). Prav tako jih ima več namen študirati v tujini (28,9 % oz. 16 %). Precej visok delež študentov na drugih visokošolskih zavodih pa sploh tega nima namena (81,5 %).

V postopku pripravljanja na študij v tujini je največ študentov naravoslovja, matematike in statistike (10,4 %) ter kmetijstva, gozdarstva, ribištva in veterine (10,3 %). Študirati v tujini je imelo namen največ študentov informacijsko-komunikacijskih tehnologij (38,1 %), humanistike in umetnosti (36,2 %) ter naravoslovja, matematike in statistike (33,9 %). V tujini sploh ni imelo namena študirati največ študentov s področij izobraževanja (80 %), poslovnih in upravnih študij in prava (76,5 %), storitev (73,5 %) ter inženirstva, proizvodnje in gradbeništva (71,5 %).

Zaznane ovire za mobilnost

Glavna ovira za načrtovanje mednarodne študijske mobilnosti je bila v vseh EVROŠTUDENT-državah finančno breme, povezano s študijskimi aktivnostmi (za 60 % vseh študentov, ki ne načrtujejo mobilnosti). Drugo najpogostejšo oviro, prepoznano s strani skoraj polovice vseh študentov (41 %), je predstavljala ločitev od lastne družine (partnerja in otrok) ter prijateljev. Za dve petini vseh študentov je oviro predstavljala izguba plačanega dela (39 %).

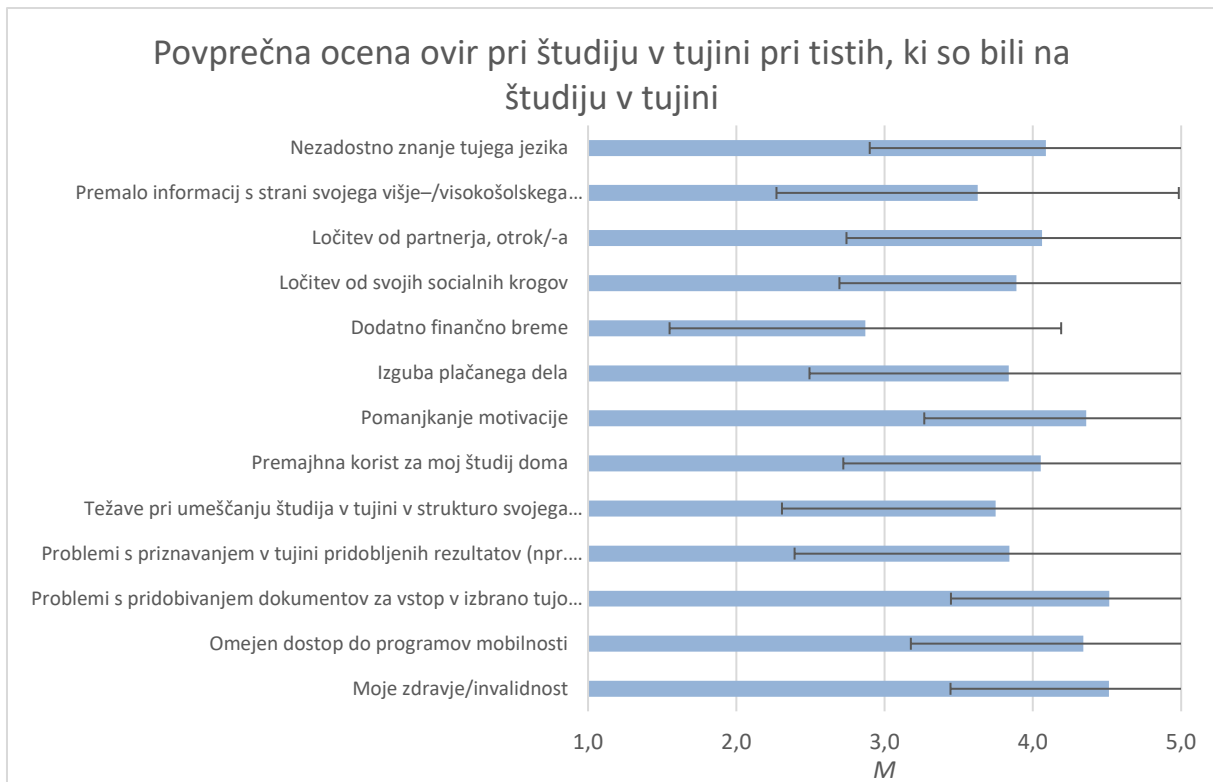
V Sloveniji se je pokazal podoben vzorec pglavitnih ovir za načrtovanje študija v tujini (slika 45). V povprečju je bila najbolj izražena ovira dodatno finančno breme ($M = 2,28$). Skoraj dve tretjini študentov sta glavno oviro zaznali v finančnem bremenu (62 %). Za skoraj dve petini je bila glavna ovira izguba plačanega dela (38,6 %). Za tretjino je bila glavna ovira v ločitvi od lastnih otrok in/ali partnerjev (35,5 %), za drugo tretjino pa težave pri umeščanju študija v tujini v strukturo študijskega programa doma (34 %).

Slika 45. Ovire za študij v tujini

Opomba: $N = 2001$

Največ študentov, ki so že študirali v tujini, kot veliko oviro za študij v tujini opredeljujejo dodatno finančno breme (16,6 %), potem težave pri umeščanju študija v tujini v strukturo študijskega programa doma (13,4 %) ter probleme s priznavanjem v tujini pridobljenih rezultatov (13,3 %). V povprečju so kot največjo oviro ocenjevali dodatno finančno breme (glej sliko 46).

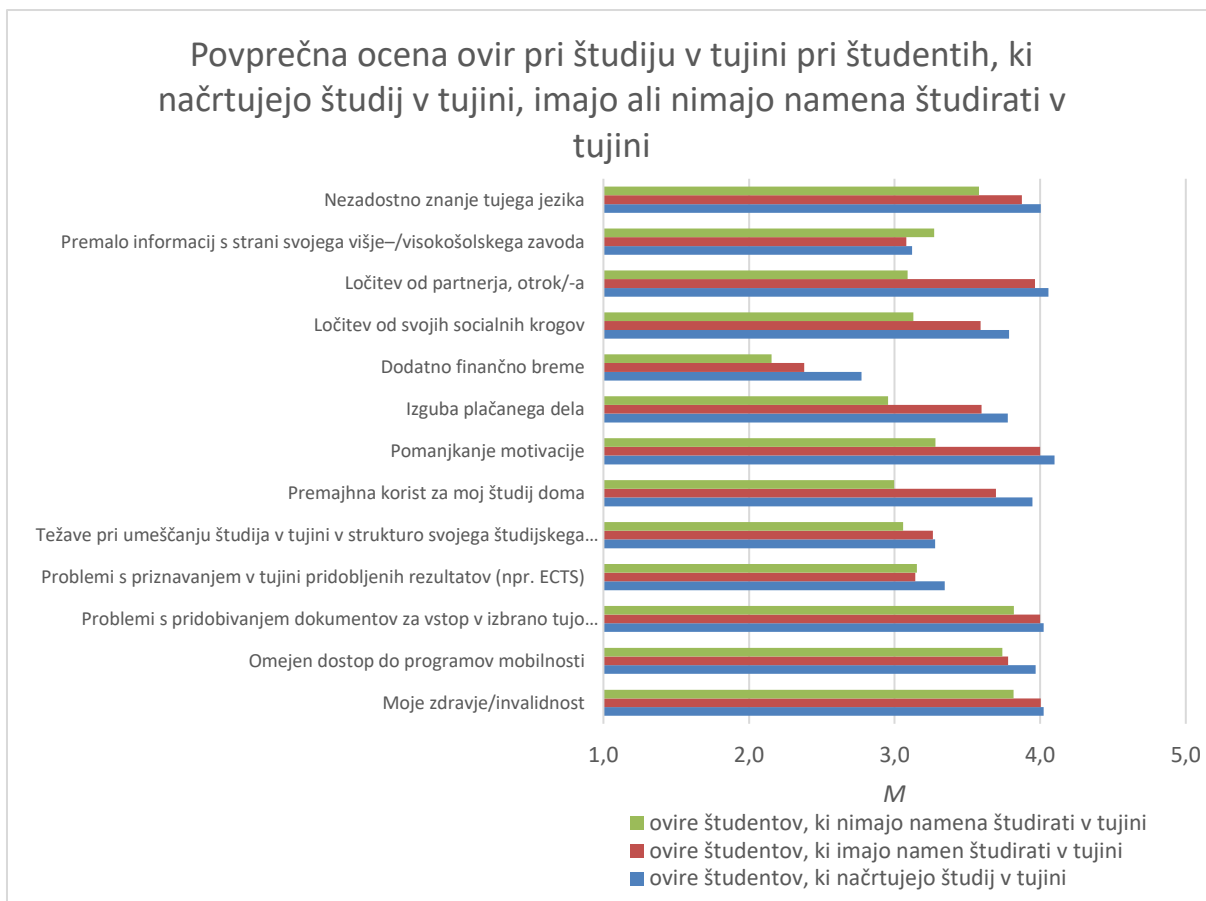

Slika 46. Povprečna ocena ovir za študij v tujini pri študentih, ki so že bili na študiju v tujini

Opomba: $N = 129$; ocenjevalna lestvica: od 1 – velika ovira do 5 – ni ovira

Podobne ocene različnih ovir za študij v tujini so se pokazale tako pri študentih, ki so načrtovali študij v tujini, tistih, ki imajo namen, kot tudi tistih, ki nimajo namena študirati v tujini (slika 47). Prav tako je bilo s strani vseh teh skupin kot največja ovira pri študiju v tujini ocenjeno dodatno finančno breme, le da so študenti, ki nimajo namena študirati v tujini, to oviro ocenjevali kot nekoliko večjo ($M = 2,16$) v primerjavi s študenti, ki že načrtujejo študij v tujini ($M = 2,77$).

Študenti, ki nimajo namena študirati v tujini, so se razlikovali od drugih dveh skupin študentov, ki študij v tujini načrtujejo ali vsaj izražajo namero zanj, tudi v zaznavi večjih ovir glede premajhne koristi za njihov študij doma, izgube plačanega dela, ločitve od partnerja in otrok ali ločitve od svojih socialnih krogov ter pomanjkanja motivacije.

Slika 47. Povprečna ocena ovir za študij v tujini pri študentih, ki načrtujejo študij v tujini, študentih, ki imajo namen študirati v tujini, in tistih, ki takšnega namena nimajo

Opomba: $N_{načrt} = 98$, $N_{namen} = 482$, $N_{brez namena} = 1276$

Znanje tujega jezika je vsekakor pomembno pri načrtovanju študija v tujini. Slovenski študenti so najpogosteje navedli, da znajo dva jezika (50,4 %). Tri jezike je znala malo manj kot tretjina (29,6 %). Največje razlike so se pokazale med različnimi študijskimi področji, in sicer so študenti s področja storitev v povprečju znali največ jezikov (2,68 %), nekoliko manj pa študenti humanistike in umetnosti (2,43 %) ter družboslovja in novinarstva (2,42 %) ter zdravstva (2,37 %).

Ključne ugotovitve

Manj kot sedmina študentov v Sloveniji je že pred raziskavo EVROŠTUDENT VII študirala v tujini (14 %; EUROŠTUDENT VI: 7 %, mednarodno povprečje: 19 %), najpogosteje v državah zahodne (30,5 %), centralne in vzhodne (24,4 %) ter južne Evrope (23,4 %). V tujino je večina študentov odšla študirat za obdobje 3 do 6 mesecev (76,4 %), najpogosteje v času študija na prvi (37 %) in drugi bolonjski stopnji študija (36,2 %) ter v starostnih skupinah med 22 in 25 let (20,1 %) in

25 in 30 let (23,8 %). Na študijske programe v tujini je bil vpisan večji delež univerzitetnih študentov (7,6 %) kot študentov iz drugih višje-/visokošolskih institucij (2,8 %).

Nekaj več kot polovici študentov (53,4 %) so pri študiju v Sloveniji priznali vse v tujini pridobljene kreditne točke (ECTS), več kot šestini pa so le-te delno priznali (16,9 %). Podobno je bilo v mednarodnem povprečju EVROŠTUDENT-držav, kjer so bile večini študentov popolnoma (69 %) ali vsaj delno (13 %) priznane kreditne točke, pridobljene na študiju v tujini.

Približno ena dvajsetina (4,8 %) študentov, ki so sodelovali v raziskavi EVROŠTUDENT VII, je delovno prakso oz. pripravništvo opravila v tujini. Študenti so prakso večinoma opravili prostovoljno (70,4 %) ter je bila ta neplačana (59,4 %). Najpogosteje so izbirali države, katerih BDP *per capita* je bil v zgornjih 25 % v svetu. Praksa je v povprečju trajala 3 mesece. Glede na stopnjo, pri kateri so odšli na prakso v tujino, je bilo največ študentov na prvi univerzitetni bolonjski stopnji (30 %). Približno polovici študentov ECTS-točke, ki so jih za prakso pridobili v tujini, niso bile priznane.

Več kot polovica študentov iz Slovenije je v tujino večinoma odšla preko programov EU (Erasmus+ in predhodni programi mobilnosti – 55,2 %), približno devetina pa preko drugih programov (npr. CEEPUS, bilaterale, NMF – 11,6 %). Skoraj tretjina študentov se je za izobraževanje v tujini odločilo neodvisno oz. v lastni organizaciji (31,6 %). V večini EVROŠTUDENT-držav so se študenti na študij v tujini vpisali preko programov EU (65 %). Na študij v tujino so študenti odšli tudi v organizaciji različnih nacionalnih/regionalnih programov (17 %). Ostalih 14 % študentov pa si je študij v tujini organiziralo samih, neodvisno od programov sofinanciranja mobilnosti.

Študenti iz Slovenije so za študij in bivanje v tujini najpogosteje koristili naslednje vire: sredstva EU (81,5 %), lastni dohodek od predhodno opravljenega dela in lastne prihranke (73,4 %) ter prispevek staršev oz. partnerja (71,4 %). EU-sredstva so tudi na mednarodni ravni najpomembnejši vir financiranja mobilnosti, čeprav se kažejo določene razlike med državami. V Sloveniji je bil študij v tujini najpogosteje financiran iz EU-sredstev, podobno kot na Malti, Poljskem, Madžarskem, Hrvaškem ter v Litvi in Estoniji. Na Švedskem, Norveškem, Finskem in Danskem pa je največ študentov študij v tujini financiralo iz državnih štipendij, medtem ko so bili v Švici, Avstriji, Gruziji ter na Irskem najpomembnejši vir financiranja starši/partnerji.

V Sloveniji je imela namen študirati v tujini manj kot tretjina študentov (31,8 %), med njimi jih je bilo 5,3 % v postopku pripravljanja na tak študij. Več kot dve petini jih v času raziskave o odhodu ni razmišljalo (69,2 %). Največji delež študentov v starostih skupinah do 21 let (5,7 %) ter med 22 in 25 let (6,9 %) je v postopku pripravljanja na študij v tujini. Podobno je tudi glede namena za študiranje v tujini (35,7 in 23,7 %).

Študenti na univerzah (6,4 %) so v postopku pripravljanja na študij v tujini pogosteje kot študenti na drugih visokošolskih zavodih (2,5 %). Prav tako jih ima več namen študirati v tujini (28,9 oz. 16 %). Precej visok delež študentov na drugih visokošolskih zavodih pa sploh nima namena študirati v tujini (81,5 %).

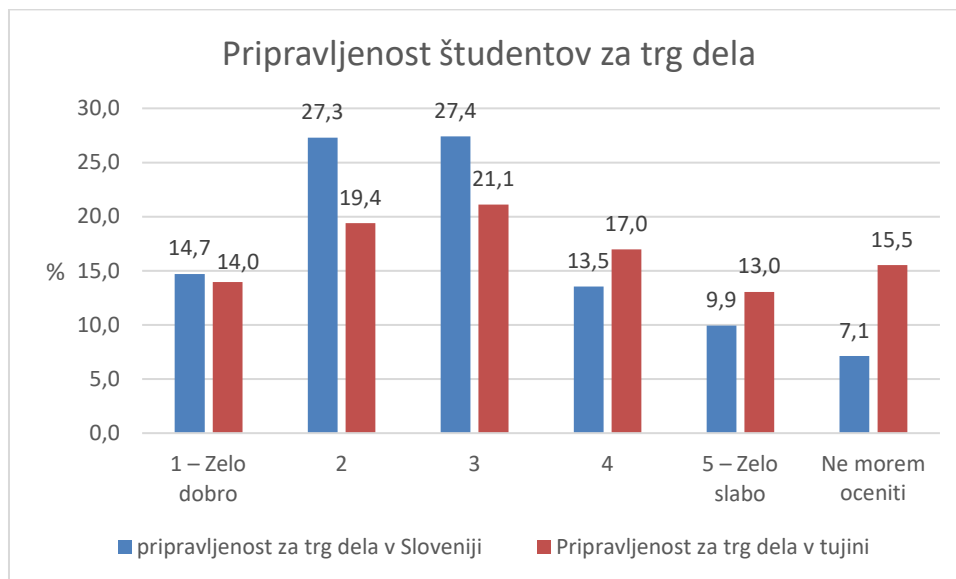
V povprečju je bila najbolj izražena ovira za študij v tujini dodatno finančno breme ($M = 2,28$). Kot glavno oviro sta ga zaznali skoraj dve tretjini študentov (62 %), podobno kot v mednarodnem povprečju (60 %). Za skoraj dve petini je bila glavna ovira izguba plačanega dela (38,6 %).

Podobne ocene različnih ovir za študij v tujini so se pokazale tako pri študentih, ki so študij v tujini načrtovali, tistih, ki imajo namen, kot tudi tistih, ki nimajo namena študirati v tujini, le da so študenti, ki nimajo namena študirati v tujini, to oviro ocenjevali kot nekoliko večjo v primerjavi s študenti, ki že načrtujejo študij v tujini. Študenti, ki nimajo namena študirati v tujini, so se od drugih dveh skupin študentov, ki študij v tujini načrtujejo ali vsaj izražajo namero zanj, razlikovali v zaznavi večjih ovir glede premajhne koristi za njihov študij doma, izgube plačanega dela, ločitve od partnerja in otrok ali ločitve od svojih socialnih krogov ter pomanjkanja motivacije.

10. Prehod na trg dela

Pripravljenost za trg dela

Več kot polovica študentov se počuti pripravljene za trg dela tako v Sloveniji kot tudi v tujini (slika 48), podobno kot v mednarodnem povprečju (52 %). V povprečju se študentje ocenjujejo kot nekoliko manj pripravljene za trg dela v tujini kot za domači trg.

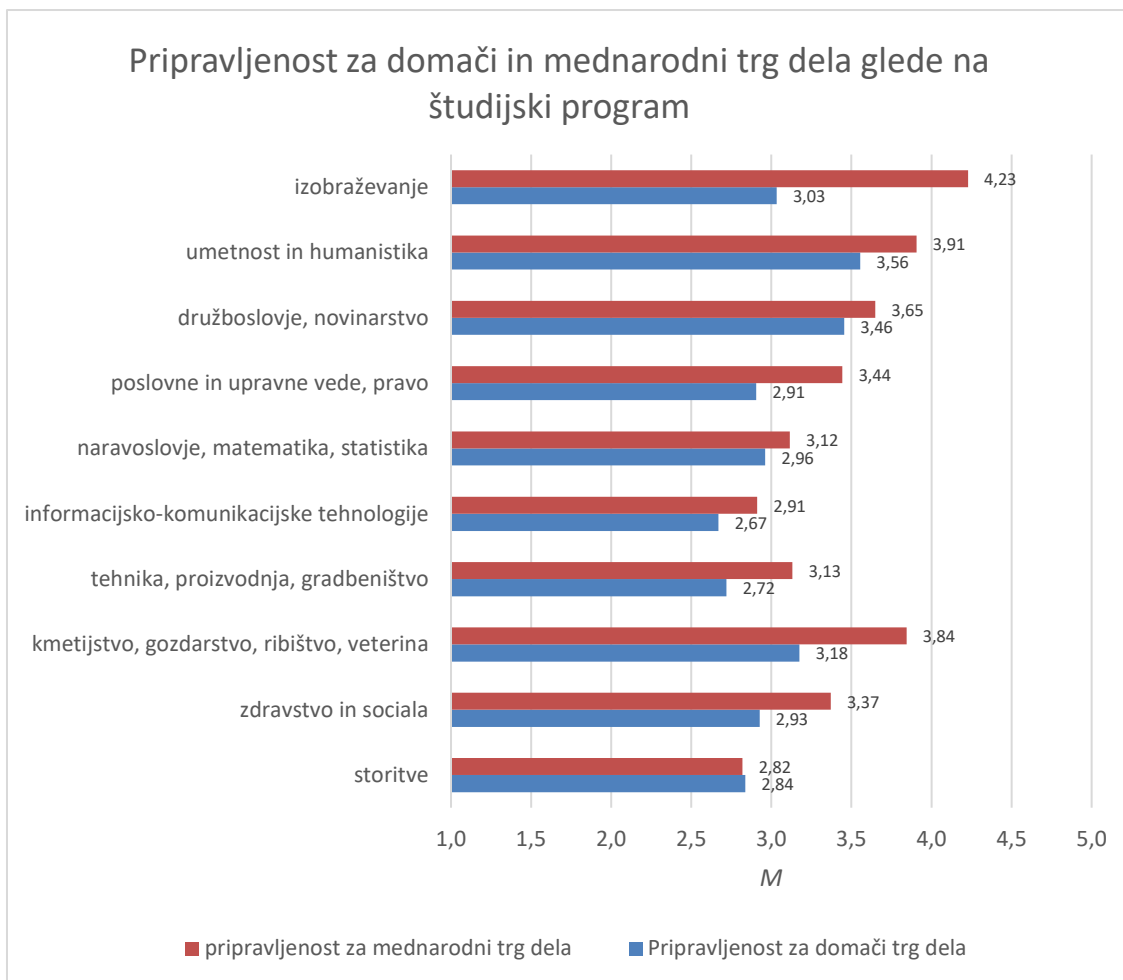

Slika 48. Pripravljenost študentov na trg dela

Opomba: $N = 2112$

V primerjavi s študenti na drugih zavodih se študenti na univerzah počutijo bolj pripravljene tako za domači kot mednarodni trg dela. Študenti višje-/visokošolske strokovne izobrazbe ter enovitega magistrskega študija se počutijo najbolj pripravljene, tako za domači kot mednarodni trg dela, medtem ko se študenti na prvi univerzitetni stopnji ter na magistrskem študijskem programu (druga bolonjska stopnja) počutijo najmanj pripravljene za trg dela.

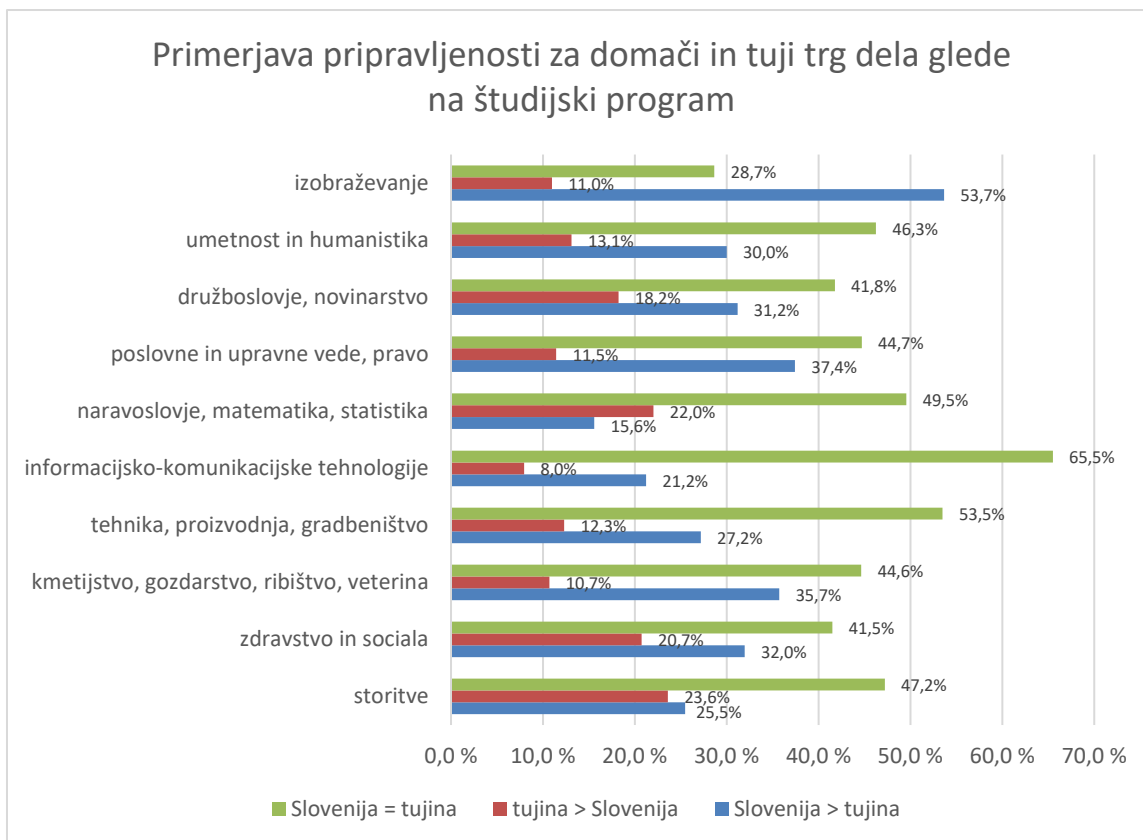
Najmanj pripravljene za mednarodni trg dela se počutijo študenti na področju izobraževanja, medtem ko se za domači trg dela najmanj pripravljene počutijo študenti humanistike in umetnosti (slika 49). Najbolj pripravljene za domači trg dela se počutijo študenti na področjih storitev, inženirstva, proizvodnje in gradbeništva ter informacijsko-komunikacijskih tehnologij. Najbolj pripravljene za mednarodni trg dela pa so študenti s področja IKT-a ter storitev.

Slika 49. Pripravljenost za domači in mednarodni trg dela glede na študijski program

Opomba: $N_{Slo} = 2101$; $N_{tujina} = 2091$; Ocenjevalna lestvica: 1 – zelo dobro do 5 – zelo slabo

Približno polovica študentov (46,1 %) se ocenjuje kot približno enako pripravljeno tako za domači kot trg dela v tujini, pri tem pa je več študentov (50,2 %) kot študentk (43,1 %), ki se tako ocenjujejo. Več študentk (35 %) kot študentov (27,4 %) se ocenjuje pripravljeno za domači trg dela, medtem ko se nekoliko več študentov (15,7 %) kot študentk (14,2 %) počuti pripravljeno za trg dela v tujini.

Slika 50. Primerjava ocene pripravljenosti za domači in tuji trg dela glede na študijski program

Opomba: $N = 2112$

Študenti na vseh področjih študija večinoma menijo, da so enako pripravljeni za trg dela v Sloveniji in tujini, le študenti na področju izobraževanja večinoma menijo, da so bolj pripravljeni za delo v Sloveniji kot v tujini. Slednja skupina študentov (ki menijo, da so bolj pripravljeni za delo v Sloveniji kot v tujini) je na vseh drugih študijskih področjih druga najštevilčnejša, z izjemo študentov naravoslovja, matematike in statistike. Na slednjem področju je druga najštevilčnejša skupina tistih, ki menijo, da jih študij bolj pripravlja za delo v tujini kot doma.

Pričakovanja glede zaposlitve

Večina študentov pričakuje, da se bodo takoj zaposlili na področju, za katerega se izobražujejo (52,2 %), približno tretjina pa, da se bodo na tem področju zaposlili, vendar ne takoj (29,6 %). Skoraj desetina jih meni, da se ne bodo zaposlili na področju, za katerega se izobražujejo, saj tam ne vidijo zaposlitvenih možnosti, in bodo delo iskali drugje. Manj kot 5 % študentov je

ugotovilo, da jih področje študija ne zanima in bodo priložnost za delo iskali drugje. Približno 5 % študentov pa ne bo iskalo zaposlitve, ker so že zaposleni in se s študijem le izpopolnjujejo oz. dosegajo višjo stopnjo izobrazbe.

Da se bodo takoj zaposlili na področju, za katerega se izobražujejo, pričakuje največ študentov na področju zdravstva (68 %) ter tehnike, proizvodnje in gradbeništva (66 %). Da se bodo zaposlili na lastnem študijskem področju, vendar ne takoj, pričakuje največji delež študentov družboslovja in novinarstva (42,9 %), približno petina pa meni, da se ne bo zaposlila na lastnem, saj tam ne vidi zaposlitvenih možnosti ter bo morala delo poiskati drugje. Da jih področje študija ne zanima ter iskali priložnosti za delo iskali drugje (11,3 %), ugotavlja največ študentov kmetijstva, gozdarstva, ribištva in veterinarstva. Največ študentov, ki so že zaposleni ter se s študijem izpolnjujejo oz. dosegajo višjo raven izobrazbe, je s področja poslovanja in administracije ter prava (10,5 %).

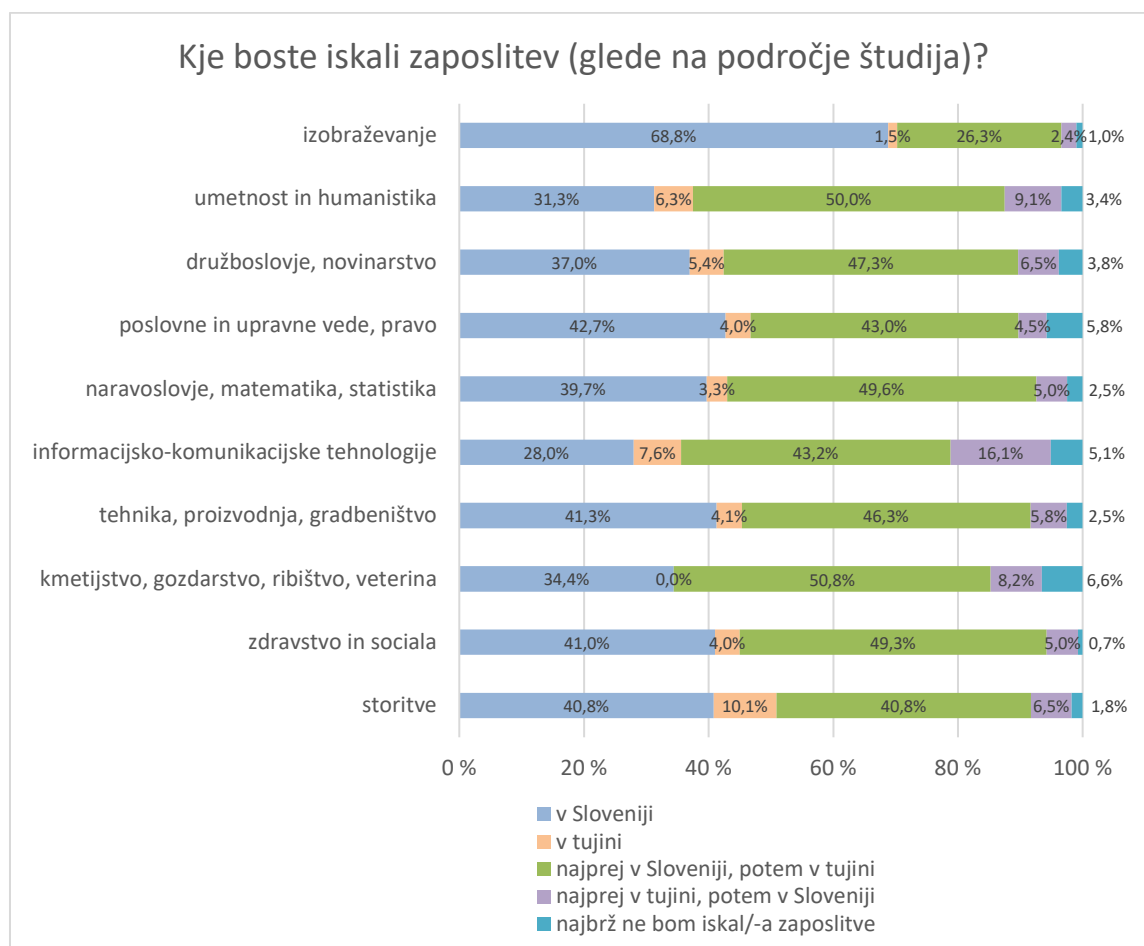
Večina študentov na enovitem magistrskem študiju meni, da se bo takoj zaposlila na področju, za katerega se izobražuje (77,3 %), medtem ko ima na ostalih študijskih programih takšna pričakovanja približno polovica študentov. Približno osmina študentov na drugi stopnji meni (12,3 %), da se na področju, za katerega se izobražuje, ne bo zaposlila, saj tam ne vidi zaposlitvenih možnosti. Približno devetina študentov višje strokovne izobrazbe oz. višješolske strokovne izobrazbe (11,8 %) je že zaposlenih ter se s študijem le izpolnjujejo oz. dosegajo višjo raven izobrazbe.

Večina študentov, ki opravljajo študentsko delo (53 %), ter tistih, ki so redno zaposleni za določen čas (48,6 %), pričakuje, da se bo zaposlila na področju, za katerega se izobražuje. Tretjina redno zaposlenih na nedoločen čas ne bo iskala zaposlitve, saj so že zaposleni in se s študijem le izpolnjujejo oz. dosegajo višjo raven izobrazbe. Približno desetina študentov, ki opravljajo študentsko delo (10,1 %), ne pričakuje zaposlitve na področju, za katero se izobražuje ter ima namen delo iskati drugje, medtem ko jih je 6 % ugotovilo, da jih področje študija ne zanima, ter bodo zaradi tega iskali zaposlitev drugje.

Večina študentov (86,1 %) bo zaposlitev primarno iskala v Sloveniji, od teh jih je približno polovica pripravljena iskati delo tudi v tujini, če ne najde dela v Sloveniji. Desetina študentov pa bo delo primarno iskala v tujini; polovica od teh jih je pripravljena iskati delo tudi v Sloveniji, če ga ne najdejo v tujini.

Čeprav razlike med posameznimi študijskimi programi niso velike, se še vedno kažejo. Najbolj izstopajo študenti višje strokovne izobrazbe (49,3 %), ki jih bo največ iskalo zaposlitev le v Sloveniji, ter študenti prve bolonjske univerzitetne stopnje (49,4 %) in enovitega magistrskega študija (47,4 %), ki bodo zaposlitev najprej iskali v Sloveniji, potem pa še v tujini, če zaposlitve ne najdejo. Prav tako izstopajo študenti enovitega magistrskega študija (11,3 %), saj jih bo več kot študentov na drugih programih (od 1 do 5,7 %) zaposlitev iskalo najprej v tujini, potem pa še v Sloveniji.

Rezultati raziskave *Slovenska mladina (2018/19)* pa so pokazali, da je razkorak med veččinami in zahtevami na delovnem mestu v primerjavi z letom 2013 manjši, da pa postane manj izrazit, če se izloči tiste, ki niso vključeni v proces izobraževanje ali usposabljanja. (vir: *Slovenska mladina, 2018/19, 55*).

Slika 51. Kje boste iskali zaposlitev (glede na področje študija)?

Opomba: N = 2105

Največji delež študentov izobraževalnih ved (95,1 %) je menil, da bo najprej iskal zaposlitev v Sloveniji, medtem ko naj bi zaposlitev najprej v tujini v največjem deležu iskali študenti informacijsko-komunikacijskih tehnologij (23,7 %), storitev (16,6 %) ter umetnosti in humanistike (15,3 %). Ti podatki morda nakazujejo zaznano družbeno klimo in razmere na trgu dela v Sloveniji, ki so neugodne za humanistične poklice ter poklice s področij IKT in storitev, ali pa na teh področjih tuji trg dela ponuja boljše zaposlitvene možnosti in pogoje kot domači trg dela (kar je posledica gospodarske krize in z njo povezanih politik, npr. ZUJF-a).

Največji delež študentov, ki so imeli v času raziskave redno zaposlitev za določen čas, je poročal, da bo po končanem študiju v Sloveniji zaposlitev iskal izključno v Sloveniji (69,3 %), četrtina (25,3 %) pa bo zaposlitev iskala primarno v Sloveniji, vendar so pripravljeni delati tudi v tujini. Večji delež tistih študentov, ki so opravljali študentsko delo ali druge oblike dela, je menil, da bodo najprej iskali zaposlitev v Sloveniji, potem pa v tujini (44–48 %).

V kontekstu vprašanj raziskave EVROŠTUDENT o prehodu študentov na trg dela po končanem študiju so zanimivi nekateri izsledki analiz zaposljivosti diplomantov, ki jih je objavil SURS konec leta 2017, ob mednarodnem dnevu študentov.

»Podobno kot v letu 2018 je bilo tudi med diplomanti terciarnega izobraževanja v letu 2019 največ diplomantov s področij poslovne in upravne vede, pravo (2.966 ali 18,4 %) in pa tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo (2.842,5 ali 17,7 %), najmanj pa diplomantov s področij kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in veterinarstvo (504 ali 3,1 %) in pa informacijske in komunikacijske tehnologije (673,5 ali 4,2 %). Glede na leto 2018 je število diplomantov v letu 2019 najbolj naraslo v študijskih programih informacijske in komunikacijske tehnologije (za 15,0 %) in pa transport, varnost, gostinstvo in turizem, osebne storitve (za 9,9 %). Najbolj izrazit padec števila diplomantov v letu 2019 glede na leto 2018 pa sta zabeležili področji poslovne in upravne vede, pravo (za 13,2 %) in pa umetnost in humanistika (za 6,4 %).«(Vir: SURS²¹)

»V letu 2019 je zaključilo študij 16.100 diplomantov, v 2018 pa skoraj 16.700. Od prvih jih je v naslednjem letu nadaljevalo študij približno 25 % (ali nekaj več kot 4.000 oseb), od drugih pa 24 %.

Približno 60 % diplomantov iz leta 2019 (ali nekaj več kot 9.600 oseb) se do oktobra 2020 še ni

²¹ <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/8801>.

pojavi med delovno aktivnimi osebami; skoraj 42 % teh je v naslednjem letu nadaljevalo s študijem. Med diplomanti iz leta 2018 pa je bilo takih kljub daljšemu obdobju od diplomiranja še približno 48 % (ali približno 8.000); skoraj 50 % teh je v naslednjem letu nadaljevalo s študijem.

Nekaj več kot 40 % diplomantov iz leta 2019 ali skoraj 6.500 pa je do oktobra 2020 že našlo zaposlitev; 176 od teh je bilo samozaposlenih, vsi preostali so bili zaposleni. Od diplomantov iz leta 2018 jih je zaposlitev do konca oktobra 2020 našlo nekaj več kot 52 % ali skoraj 8.700; od tega je bilo samozaposlenih 261.« (Vir: SURS²²)

Ključne ugotovitve

Več kot dve petini študentov v Sloveniji je ocenilo, da so (zelo) dobro pripravljene na vstop na nacionalni trg dela, medtem ko jih je le malo več kot tretjina ocenila (EVROŠTUDENT VI: več kot četrtina), da so (zelo) dobro pripravljene na vstop na mednarodni trg dela.

Večina študentov pričakuje, da se bo takoj zaposlila na področju, za katerega se izobražuje (52,2 %), približno tretjina pa da se bo na tem področju zaposlila, vendar ne takoj (29,6 %).

Večina študentov bo zaposlitev primarno iskala v Sloveniji (86,1 %), od tega je približno polovica (44,2 %; EVROŠTUDENT VI: več kot polovica) pripravljena delati v tujini, če zaposlitve v Sloveniji ne najdejo. Malo manj kot dvajsetina bo zaposlitev primarno iskala v tujini (4,6 %), medtem ko bo 6,1 % študentov zaposlitev najprej iskalo v tujini, potem pa v Sloveniji, če zaposlitve v tujini ne najde.

²² <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/9287>

Zaključne ugotovitve (in izhodišča priporočil)

Sedmi cikel raziskave pri opisu študentske populacije ni pokazal bistvenih odstopanj v primerjavi z rezultati v predhodnem ciklu, EVROŠTUDENT VI.

Med študenti je bilo skoraj tri petine žensk (tudi v večini drugih EVROŠTUDENT-držav ženske predstavljajo večino študentske populacije). V primerjavi s povprečjem drugih držav v Sloveniji več žensk študira na univerzah kot na drugih višje-/visokošolskih zavodih, medtem ko je na slednjih zastopanost spolov pri nas enaka. Več žensk kot moških je študiralo v programih s področja izobraževalnih ved (88 % žensk, kar je v vrhu EVROŠTUDENT-držav, več jih je le na Malti – 90 %) in tudi v programih s področja zdravstva in sociale (osem žensk od desetih študentov). Po drugi strani je bilo na študij informacijsko-komunikacijske tehnologije vpisanih več moških kot žensk (ena ženska od šestih študentov, kar je manj od povprečja), enako tudi na študij tehnike, proizvodnje in gradbeništva (ena ženska od petih študentov). Ker nekateri študiji ostajajo spolno neuravnoteženi, ohranjamo priporočilo,²³ da bi veljalo razmisliti o primernih ukrepih glede usmerjene promocije univerzitetnega študija med dijakinjami in dijaki.

Samo 8,7 % študentov v Sloveniji je imelo svoje otroke, kar je manj od mednarodnega povprečja (12 %). Razloge za nižji delež takšnih študentov v Sloveniji gre iskati predvsem v odloženem socio-ekonomskem osamosvajanju mladih, ki živijo v primarni družini skoraj do 30. leta. Študenti z otroki so večinoma starejši od 25 let, medtem ko se v drugih državah tudi mlajši pogosteje odločajo za otroke.

V Sloveniji znaša delež študentov s priseljskim ozadjem 16,8 %, kar je več kot povprečje EVROŠTUDENT-držav (14 %). Med njimi je tudi 4,8 % mednarodnih študentov, kar pa je manj od povprečja EVROŠTUDENT-držav (10 %). Ker je internacionalizacija visokošolskega prostora eno od načel razvoja in kakovosti študija so vsi ukrepi, ki še naprej spodbujajo zanimanje tujih študentov za študij pri nas, zelo dobrodošli²⁴. Toda glede na nedavno sprejeto novelo Zakona

²³ To velja tudi za nadaljnja priporočila, ki so bila dana v nacionalnem poročilu EVROŠTUDENT VI.

²⁴ Delež tujih študentov se na slovenskih univerzah iz leta v leto povečuje in se je v zadnjih letih podvojil, saj znaša v letu 2021 11% (vir: <https://www.rtvsllo.si/slovenija/delez-tujih-studentov-na-slovenskih-univerzah-se-je-vec-kot-podvojil/595491>, pridobljeno 7.12.2021). Večino tujih študentov in študentk predstavljajo študentje z območja Zahodnega Balkana. Priloga 1 in 2 k 6. e-seji Sveta Republike Slovenije za visoko šolstvo (<https://www.gov.si/zbirke/delovna-telesa/svet-republike-slovenije-za-visoko-solstvo/>).

o tujcih (ZTuj-2F), ki zaostrejuje pogoje, pod katerimi lahko tuji študenti pridobijo dovoljenje za začasno prebivanje zaradi študija v Sloveniji, in upoštevajoč predlog Nacionalnega programa visokega šolstva 2021–2030, v katerem je med strateškimi cilji le odhodna mobilnost slovenskih študentk, bi lahko v prihodnjih letih potencialno upadla dohodna mobilnosti tujih študentov in študentk²⁵.

Med sodelujočimi v raziskavi je bila osmina študentov z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami, kar je nekoliko manj kot povprečje EVROŠTUDENT-držav (15 %). Tri četrtine študentov z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami te težave (zelo močno) ovirajo v vsakdanjem življenju, nekoliko manj pa pri študiju (približno pet sedmin). Nekaj več kot četrtina teh študentov pomoči ne potrebuje. 46 % študentov z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami meni, da javna ali institucionalna podpora za njihove težave ni zadostna (ali da je sploh ni), 15 %, da je podpora delno zadovoljiva, in 11 %, da zadostuje. Slovenija je med sedmimi državami z najvišjim deležem študentov z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami, za katere ne zagotovi zadostne podpore. Glede na to bi morali preučiti, s kakšnimi ovirami se srečujejo študenti s posebnimi potrebami, in oblikovati ustrezne ukrepe, s katerimi bi zagotovili enake možnosti tudi za ta del študentske populacije.

V Sloveniji je bila v študijskem letu 2018/2019 slaba polovica študentov (44,4 %) brez terciarnega izobrazbenega ozadja (tj. takšnega, kjer imata oba starša največ srednješolsko izobrazbo, ISCED 0–4), medtem ko je imela druga polovica (55,6 %) vsaj enega starša z zaključeno terciarno izobrazbo (šestina študentov (16,7 %) je imela višješolsko izobrazbeno ozadje (ISCED 5) in približno dve petini študentov (38,9 %) visokošolsko izobrazbeno ozadje). V primerjavi z drugimi državami ti podatki kažejo, da je bilo izobrazbeno ozadje študentov v Sloveniji podobno mednarodnemu povprečju, povprečju sosednjih držav (predvsem Avstrije,

²⁵ V Resoluciji o Nacionalnem programu visokega šolstva 2011–2020 je bil zapisan cilj, da se bo »delež tujih državljanov med študenti, visokošolskimi učitelji, sodelavci in raziskovalci [...]do leta 2020 bistveno povečal, tako da bo skupaj z mednarodnimi aktivnostmi zagotavljal mednarodni značaj slovenskih visokošolskih institucij. Slovenija bo primer dobre prakse na področju regijske mobilnosti (Zahodni Balkan). Oblikovati poseben štipendijski oziroma finančni sklad za mobilnost študentov, visokošolskih učiteljev in raziskovalcev iz prednostnih regij in držav v Republiki Slovenijo, ki bodo opredeljene v nacionalni strategiji za internacionalizacijo slovenskega visokega šolstva.« (<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RES071>). V novem predlogu Nacionalnega programa visokega šolstva 2021–2030 sta le dva ukrepa delno usmerjena v spodbujanje dohodne mobilnosti študentov in študentk, ukrep (U 4.8.), ki govori o zagotovitvah enakih pogojev študija za tuje in slovenske študente in študentke ter ukrep (U 4.11.), ki v zadnjem delu predvideva odpravo ovir pri pridobivanju dovoljenj za bivanje za tuje strokovnjake in strokovnjakinje ter študente in študentke.

Madžarske in Hrvaške) in drugih (jugo)vzhodnoevropskih držav (Albanije, Romunije, Češke, Poljske).

Ob primerjavi z rezultati EVROŠTUDENT VI, kjer je visokošolsko izobrazbeno ozadje navedla polovica študentov (51 %), opažamo rahel dvig izobrazbene stopnje populacije, predvsem na ravni visokošolskega izobrazbenega ozadja (ISCED 6-8), in sicer gre za 6 % več kot v EVROŠTUDENT VI.

Še vedno je opaziti, da se študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja pogosteje odločajo za študij po alternativni poti (dve tretjini), da so pogosteje vpisani v izredni študij in odvisni od lastnega zaslužka (med tistimi, ki poleg študija delajo več kot 20 ur na teden, predstavljajo večino).

Čeprav se je delež študentov brez terciarnega ozadja, ki ocenjujejo, da so njihove družine slabše finančno preskrbljene (27,3 %) nekoliko znižal v primerjavi z rezultati cikla EVROŠTUDENT VI (delež teh je takrat znašal 36 %), prav tako se je nekoliko znižal tudi delež študentov z višjim/visokim izobrazbenim ozadjem, ki so ocenili, da so njihove družine slabše finančno preskrbljene, in sicer je takšnih desetina (v prejšnjem ciklu jih je takšno oceno podala sedmina vprašanih), ohranjamo že predlagano priporočilo, ki izpostavlja razdelavo in okrepitev štipendijskega sistema ter drugih podpornih ukrepov, s katerimi bi izboljšali pogoje za samostojno življenje in kvaliteten študij. Ob tem je treba zagotoviti enake pogoje življenja v času študija in s tem tudi študija samega tistim študentom, ki zaradi svojega socialnega ozadja izbirajo navidezno gotovejše – glede na bodočo zaposlitev – oblike in smeri študija.

Le 5,3 % študentov v Sloveniji se je vključilo v terciarno izobraževanje pozneje (z maturo ali brez, več kot 6 mesecev pozneje), po t. i. alternativni poti, ostali po standardni poti, neposredno po maturi. Mednarodno povprečje EVROŠTUDENT-držav kaže, da se je okrog 8 % študentov v terciarno izobraževanje vpisalo po alternativni poti.

Študenti s poznejšim vstopom v terciarno izobraževanje so se v vseh državah pogosteje vpisali na študij v druge višje-/visokošolske zavode kot na univerzo. Tudi v Sloveniji so se ti študenti pogosteje vpisali na druge višje-/visokošolske zavode, in sicer jih je bilo 11 % (le 3,3 % jih je študiralo na univerzah). Pogosteje so se vpisali v študijske programe na področju poslovnih, administrativnih in pravnih ved, storitev ali zdravstva in sociale, IKT, inženirstva in

gradbeništva. Pogosteje so izhajali iz družin brez terciarne izobrazbe kot iz družin s terciarno izobrazbo. Njihov profil je podoben in se prekriva s profilom študentov brez terciarnega izobrazbenega ozadja. Ti podatki podpirajo ugotovitev, da imajo socialno ogroženi študenti, vsaj v določenem delu te skupine, pogosteje drugačno študijsko pot, kjer so primorani študij kombinirati z delom oz. izbirati študije, ki nudijo večje zaposlitvene možnosti.

Študenti v Sloveniji so večinoma že imeli delovne izkušnje pred vstopom v terciarno izobraževanje (60 %), kar je na ravni povprečja EVROŠTUDENT-držav (62 %). V primerjavi z rezultati nacionalne raziskave EVROŠTUDENT VI smo zaznali manjši padec deleža študentov, ki so že imeli delovne izkušnje pred vstopom v terciarno izobraževanje (v prejšnjem ciklu jih je bilo namreč 68 %).

Po končani prvi stopnji študija se je večina študentov v Sloveniji vpisala na drugostopenjski študij manj kot eno leto po diplomi (82,1 %). Tako je Slovenija v vrhu držav z najpogostejšim neposrednim prehodom s prve na drugo stopnjo študija. Več študentov je v manj kot enem letu s študijem na magistrski ravni nadaljevalo le še v Nemčiji (87 %) in na Češkem (84 %), nekoliko pod deležem v Sloveniji pa na Danskem (79 %), Poljskem in Hrvaškem (po 75 %).

Med vsemi sodelujočimi študenti v Sloveniji jih je 37,9 % poročalo, da nameravajo s študijem nadaljevati takoj oz. v obdobju enega leta po zaključku sedanjega študijskega programa. 7,5 % jih je s študijem nameravalo nadaljevati kasneje, več kot eno leto po zaključku sedanjega študijskega programa (skupaj jih je 45,4 % nameravalo nadaljevati s študijem). 17,1 % jih ni nameravalo nadaljevati študija, 37,0 % pa je bilo še neodločenih. Ker še vedno zaznavamo razmeroma visok delež tistih, ki ne bodo ali še niso odločeni nadaljevati študija, glede na podatke, zbrane v EVROŠTUDENT VI, ohranjamo priporočilo, da bi bilo potrebno natančneje preučiti razloge za opuščanje in nenadaljevanje študija po prvi stopnji, in sicer z namenom oblikovanja usmerjenih spodbud študentom z nižjim socialnim in izobrazbenim ozadjem.

Tri četrtine študentov v Sloveniji je študiralo na univerzah, ena četrtina pa na drugih višje-/visokošolskih zavodih, kar je podobno kot v drugih EVROŠTUDENT-državah. V večini držav se je pokazal vzorec, da so se študenti brez terciarnega ozadja pogosteje vpisali na druge višje-/visokošolske zavode kot na univerze. Tudi v Sloveniji so se študenti brez terciarnega ozadja pogosteje šolali na drugih zavodih (58,1 % študentov brez terciarnega ozadja in 41,9 % študentov s terciarnim ozadjem) kot na univerzi (39,8 % študentov brez terciarnega ozadja in

60,2 % študentov s terciarnim ozadjem). Slovenija je med državami z najvišjim delež študentov, vpisanih na kratkotrajne študijske programe (14 %), kar je podobno stanju na Malti in v Luksemburgu. Večina teh študentov je bila brez terciarnega izobrazbenega ozadja in tistih, ki v terciarno izobraževanje vstopajo po alternativni poti.

Slovenija je z okrog 22-odstotnim deležem izrednih študentov med sodelujočimi državami z največjimi deleži izrednih študentov. Na izredni študij so bili pogosteje vpisani študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja kot tisti s terciarnim ozadjem (razlika med njimi je 8,4 % in se je povečala glede na raziskavo EVROŠTUDENT VI, kjer je znašala le 3 %).²⁶

Največ študentov v Sloveniji je študiralo na področju poslovnih in upravnih ved ter prava (19 %, v primerjavi s 15,9 % iz cikla EVROŠTUDENT VI), podobno mednarodnemu povprečju. Področje tehnike, proizvodnje in gradbeništva je v sedmem ciklu prešlo na drugo mesto (18,8 %, v primerjavi z 20 % v šestem ciklu raziskave), ker je še vedno več od mednarodnega povprečja (14 %). Sledi področje zdravstva in sociale (13,2 %). Na področju družboslovja in novinarstva, umetnosti in humanistike ter storitev jih je študirala po ena dvanajstina, na ostalih področjih pa manj. Razporeditev študentov po področjih bistveno ne odstopa od rezultatov v šestem ciklu.

Dve petini študentov je poročalo, da pri študiju nima težav. Pri tistih, ki so poročali o težavah pri študiju, kot razlogi prednjačijo pomanjkanje motivacije (26,8 %), zahtevnost študija (25,1 %) ter težave, povezane z organizacijskimi zadevami (22,1 %). Ti podatki podpirajo domnevo, da je interes za študij in nadaljevanje izobraževanja močno odvisen od dominantnih motivov, s katerimi se običajno utemeljuje in razlaga namen visokošolskega izobraževanja. Ker med temi motivi vse bolj prevladuje t. i. zaposlitvena možnost, je interes za študij v veliki meri odvisen od razmer na trgu dela. Ohranjamo priporočilo, da bi bilo potrebno razmisliti o novih tipih promocije študija, ki poleg neposrednega prispevka za gospodarstvo poudarjajo tudi razvoj intelektualnih zmožnosti in njihov pomen za smotern ter pravičen razvoj družbe.

Večina študentov je zadovoljna s študijem. Približno tri četrtine študentov v Sloveniji meni, da so bili popolnoma zadovoljni ali vsaj delno zadovoljni s prostorskimi kapacitetami študija (knjižnica, računalniki, zgradba, prostori, predavalnice), nekoliko manj s pridobljenimi

²⁶ EVROŠTUDENT VI, str. 36.

kompetencami (tri petine) dve tretjini pa s podpornimi študijskimi aktivnostmi, , nekoliko manj s pridobljenimi kompetencami (tri petine) ter s podporo za uravnoteženje študija bodisi z družinskim življenjem ali s plačanim delom (malo manj kot dve petini). Manjše zadovoljstvo oz. večje nezadovoljstvo se kaže pri podpori za uravnoteženje študija in družine ter študija in plačanega dela, kjer je četrtnina oz. kar dve petini študentov poročalo, da trenutni pogoji ne zadostujejo. Po drugi strani pa izražajo pozitivnejša stališča do študija kot v šestem ciklu raziskave.

Stopnja zadovoljstva in stališča do študija nakazujejo, da kakovost študija variira med različnimi programi in oblikami študija ter tudi med specifičnimi značilnostmi študentske populacije. Zato ohranjamo dano priporočilo o potrebah po boljši raziskanosti dejavnikov kakovosti študija (v smeri aktivnih metod poučevanja in individualizacije dela) z namenom izboljšanja kakovosti poučevanja na različnih visokošolskih zavodih in pri različnih visokošolskih učiteljih, ki bi se prilagajali zahtevam/potrebam različnih populacij študentov, vpisanih v različne študijske programe. Glede na rezultate iz sedmega cikla bi se tem ukrepom morali pridružiti že omenjeni ukrepi za omogočanje boljših pogojev za usklajevanje študijskih in delovnih obveznosti, ki bodo namenjeni neposredni podpori študiju.

V Sloveniji je bil delovni čas študentov, namenjen za študij in delo, med najvišjimi, znašal je v povprečju 51 ur tedensko. Podobno je bilo tudi v šestih drugih državah, kjer je bil obseg časa, namenjenega za študij in delo, večji od mednarodnega povprečja (48 ur). V Sloveniji je bilo za študij v povprečju namenjenih 35 ur, za delo pa povprečno 25 ur na teden. Za individualni študij študenti porabijo v povprečju 2,6 ure manj (16,2 ure) kot za obvezne študijske dejavnosti (18,8 ure), kar je podobno kot v tretjini sodelujočih držav.

Študenti na univerzah (38,3 %) so pogosteje kot študenti na drugih visokošolskih zavodih (15,7 %) poročali, da za študijske dejavnosti porabijo več kot 40 ur na teden. Študenti s terciarnim izobrazbenim ozadjem so manj pogosto poročali, da za študij porabijo manj kot 20 ur na teden (15,9 %), kot študenti brez terciarnega ozadja (25,5 %). Študenti s področja poslovnih in upravnih študij ter prava (37 %) so najpogosteje poročali o nižji zaznani intenzivnosti študija (do 20 ur), medtem ko je o visoki intenziteti študija (več kot 40 ur) poročalo največ študentov kmetijstva, gozdarstva, ribištva in veterine (52,6 %).

V vseh državah se je pokazalo, da čas za plačano delo med študijem zmanjšuje čas, namenjen študijskim dejavnostim, in povečuje celoten obseg časa tedenske aktivnosti študentov. V primerjavi z drugimi državami je bil čas, ki so ga za delo porabili študenti v Sloveniji, med višjimi (znašal je povprečno 24,7 ur tedensko); le v šestih državah so ga delu namenili več kot 15 ur.

Študenti v Sloveniji so si želeli imeti več časa za individualni študij (37,6 %) pa tudi za delo (46,7 %), medtem ko so bili večinoma zadovoljni s časom za študijske obveznosti (57,4 %), kar je primerljivo z povprečjem drugih držav. Najmanj zadovoljni so bili s časom za plačano delo, saj si je približno polovica študentov želela imeti zanj več časa (podobno kot v štirih drugih državah).

V vseh državah so več časa plačanemu delu namenili študenti, starejši od 30 let, in tisti, ki niso živeli pri starših, ter študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja. Razlike v času za plačano delo so se pokazale tudi med posameznimi študijskimi programi. V Sloveniji so plačanemu delu največ časa namenili študenti poslovnih in upravnih ved ter prava. Priporočila, dana v šestem ciklu raziskave, vidimo kot še vedno veljavna, in sicer razmisliti o smotrnejši razporeditvi študijskih zahtev in obveznosti študentov z namenom, da bi lahko poleg obveznih študijskih dejavnosti lahko več časa namenili individualnemu študiju in obštudijskim dejavnostim. Poleg tega bi bilo potrebno urediti tudi priznavanje znanja in kompetenc iz obštudijskih dejavnosti (predvideno že v 46. ukrepu iz ReNPVŠ 2011–2020 in v ukrepu U 2.10. NPVŠ 2021–2030) ter uvesti določene finančne mehanizme, ki bi študente bolj razbremenili nujnosti dela v času študija.

V Sloveniji sta dve petini (EVROŠTUDENT VI: tretjina) študentov v času predavanj opravljali redno plačano delo, četrtnina pa občasno. Približno tretjina študentov med študijskim letom ni delala (33,9 %; EVROŠTUDENT VI: 42 %). 57 % jih dela med študijskim letom in počitnicami, 9 % samo med študijskim letom in 20 % samo med počitnicami, skupno torej dela 86 % študentske populacije, kar nas po deležu takšnih študentov uvršča v vrh EVROŠTUDENT-držav. V vseh državah se delež študentov, ki med študijem delajo, zvišuje (primerjava petega, šestega in sedmega cikla raziskave EVROŠTUDENT), v Sloveniji najbolj poleg še štirih drugih držav.

Med vsemi študenti se jih večina primarno zaznava kot študent oz. študentka (42 %), četrtnina pa se jih zaznava kot zaposlen (24 %). Torej se jih med študenti, ki delajo, dve tretjini istoveti s študentom oz. študentko, ki poleg študija tudi dela (63,9 %; EVROŠTUDENT VI: 68,1 %). Nasprotno velja za ostalo tretjino študentov, ki se istoveti z delavcem oz. delavko, ki študira

ob delu. V EVROŠTUDENT-državah se manj študentov (ena petina), ki delajo, zaznava kot zaposlene, ki poleg dela študirajo. Družbena skupina študentov ni več homogena glede bistvenih, poudarjenih značilnosti, saj se deloma prekriva s skupino delavcev na začetku kariere. Zato je potrebno spremljati, kako se v tej perspektivi potencialno spreminja razumevanje univerzitetnega izobraževanja in kako se spreminja vrednotenje izobrazbe pri študentski populaciji.

Največji delež študentov, ki so zaposleni skozi celotno obdobje predavanj kot tudi v času, ko predavanj ni, je bilo vpisanih v programe s področij storitev (67,3 %) ter družboslovja in novinarstva (66,8 %) – z vsakega področja jih je po dve tretjini (EVROŠTUDENT VI: dve petini). Deleži študentov, ki med predavanji niso opravljali plačanega dela, so bili največji na področjih naravoslovja, matematike in statistike (47,5 %) ter inženirstva, proizvodnje in gradbeništva (43,1 %). Med študenti, ki delajo med študijem (več kot 20 ur tedensko), so starejši nad 30 let vpisani na višje-/visokošolsko strokovno izobraževanje in pogosteje poročajo o finančnih težavah.

Med razlogi za opravljanje dela med študijem je skoraj polovica študentov navedla, da delajo zaradi pokritja življenjskih stroškov, malo več kot polovica dela, da si poleg stroškov tudi kaj privoščijo, tretjina pa si brez plačanega dela ne bi mogla privoščiti študija – med slednjimi večina študentov prihaja iz finančno šibkejših družin (80 %), kar je več od mednarodnega povprečja (75 %). Dobri dve petini jih dela, da si pridobi delovne izkušnje. Skoraj tretjina študentov je poročala o tem, da njeno delo ni povezano s študijskim programom. Zaradi tega ohranjamo kot veljavno priporočilo iz šestega cikla raziskave, ki priporoča podrobnejšo preučitev dejavnikov, ki vplivajo na delo študentov, s čimer bi bilo mogoče načrtovanje ustreznih spodbud, tako za študente kot za gospodarstvo, za pridobivanje delovnih izkušenj s področij, ki so skladna, povezana ali dopolnjujoča s študijskim področjem.

V Sloveniji je povprečna mesečna vsota denarja, s katero so razpolagali študenti v akademskem letu 2018/2019, znašala 716,62 EUR (EVROŠTUDENT VI: 433,90 EUR). Skupni mesečni življenjski stroški so znašali povprečno 533,21 EUR (EVROŠTUDENT VI: 468,40 EUR), mesečni stroški študija pa so znašali 63,72 EUR (EVROŠTUDENT VI: 43,30 EUR).

Zaposlitev študentov je bila v Sloveniji najpomembnejši vir za preživljanje (44,1 %), na drugem mestu je bila finančna podpora družine (36 %) in na tretjem štipendije (13 %); druge vire je imela manj kot desetina študentov. Struktura prihodkov je bila odvisna od starosti študentov

in njihovega izobrazbenega ozadja. S starostjo se je nižal delež financiranja s strani družine, prav tako tudi delež prihodkov iz štipendij, medtem ko se je delež prihodkov iz lastnega zaslužka zviševal. Študenti s terciarnim izobrazbenim ozadjem so večji del prihodkov dobili iz družine ter manj iz štipendij in iz lastnega zaslužka kot študenti brez terciarnega izobrazbenega ozadja.

V Sloveniji so 88,5 % stroškov predstavljali življenjski stroški, med njimi so največji delež zajemali stanarina ter stroški za hrano; le 11,6 % pa so predstavljali stroški, povezani s študijem. Ti podatki Slovenijo uvrščajo v mednarodno povprečje. Stroški, povezani s študijem, so v skoraj vseh državah v največjem deležu odpadli na stroške šolnine (ter vpisnine, izpitov in drugih administrativnih stroškov). V Sloveniji je bil ta delež 3,5 %, kar je pod mednarodnim povprečjem (10 %). Šolnino je morala plačevati manj kot petina študentov.

V Sloveniji je finančne težave močno ali zelo močno občutilo 23,6 % študentov, kar je enako mednarodnemu povprečju. Več kot 65 % študentov iz finančno šibkih družin je poročalo o velikih finančnih težavah, podobno kot v treh drugih državah. O nadpovprečno velikih finančnih težavah so poročali tudi študenti z dolgotrajnimi zdravstvenimi težavami. V Sloveniji je bil delež študentov s finančnimi težavami višji od mednarodnega povprečja, ne glede na vir prihodkov.

O finančnih težavah so pogosteje poročali starejši študenti (starejši od 25 let). S temi težavami je bilo povezano tudi izobrazbeno ozadje študentov, in sicer so študenti s terciarnim ozadjem (19,8 %) redkeje poročali o resnejših finančnih težavah kot študenti, katerih starši takšne izobrazbe nimajo (28,1 %). Med drugim je na finančne težave vplivala tudi intenziteta študija; razlika v deležu študentov, ki so poročali o finančnih težavah, je bila med skupinama z nizko- in visokointenzivnim študijem skoraj 20 %. Največ študentov, ki finančnih težav niso imeli, so bili študenti, ki so živeli pri starših (52,6 %; EVROŠTUDENT VI: 36 %). Pogosteje so se s finančnimi težavami soočali študenti, ki so živeli sami ali v študentskih nastanitvah. Študenti s finančnimi težavami so tudi pogosteje (kot študenti brez finančnih težav) navedli, da plačano delo opravljajo zato, da si pokrijejo življenjske stroške, da si lahko privoščijo študij in da vzdržujejo druge.

Malo več kot dve petini študentov je stanovalo s starši oz. pri sorodnikih (41,5 %; EVROŠTUDENT VI: 48 %). Manj kot četrtina jih je živela v študentskih domovih/sobah (23,5 %, kar je več od mednarodnega povprečja 17 %), petina s partnerjem/z otroci (18,7 %, kar je manj

od mednarodnega povprečja 25 %), desetina pa z drugimi osebami (npr. prijatelji – 10,8 %); le 5,4 % jih je živelo samih (pri vseh treh oblikah bivanja je delež manjši od mednarodnega povprečja).

Študenti, ki so bivali v študentskih domovih, so bili pogosteje mlajši, pogosteje so študirali na univerzah, pogosteje so tudi prejeli štipendijo. V Sloveniji so mednarodni študenti v študentskih domovih bivali redkeje kot v povprečju EVROŠTUDENT-držav (23 proti 32 %).

Študenti v Sloveniji so bili z nastanitvijo večinoma zadovoljni. Najzadovoljnejši so bili s pogoji bivanja, z lokacijo ter s stroški. Petina jih je bila nezadovoljna s časom, ki ga dnevno porabijo za pot do višje-/visokošolske ustanove; povprečen čas potovanja od doma do fakultete (v eno smer) je znašal 33 minut. Glede na rezultate in odsotnost stanovanjske oz. bivanjske politike v Sloveniji ohranjamo priporočila, dana v šestem ciklu raziskave: večja vlaganja v kakovostne študentske bivanjske enote, ustreznost ureditev najemniškega trga, subvencioniranje študentskih stanovanj (ne le sob) za oblikovanje študentskih skupnosti ter vlaganje v gradnjo neprofitnih najemnih stanovanj.

Manj kot sedmina študentov v Sloveniji je že pred raziskavo EVROŠTUDENT VII študirala v tujini (14 %, kar je nižje od mednarodnega povprečja in več kot v raziskavi EVROŠTUDENT VI – 7 %), najpogosteje v državah zahodne (30,5 %), centralne in vzhodne (24,4 %) ter južne Evrope (23,4 %). V tujino redkeje odhajajo študentje višje-/visokošolskih strokovnih programov in enovitih magistrskih programov, najmlajši in najstarejši študentje ter študentje brez terciarnega ozadja.

Nekaj več kot polovici študentov (53,4 %) so pri študiju v Sloveniji priznali vse v tujini pridobljene kreditne točke (ECTS), več kot šestini pa so le-te delno priznali (16,9 %). Podobno je bilo mednarodno povprečje.

Približno ena dvajsetina (4,8 %) študentov, ki so sodelovali v raziskavi EVROŠTUDENT VII, je delovno prakso oz. pripravništvo opravilo v tujini. Prakso so večinoma opravili prostovoljno (70,4 %) ter je bila neplačana (59,4 %). Najpogosteje so izbirali države, katerih BDP *per capita* je bil v zgornjih 25 % v svetu. Praksa je v povprečju trajala 3 mesece.

Več kot polovica študentov iz Slovenije je v tujino večinoma odšla preko programov EU (Erasmus+ in predhodni programi mobilnosti – 55,2 %, kar je manj od mednarodnega povprečja 65 %), približno devetina preko drugih programov (npr. CEEPUS, bilaterale, NMF –

11,6 %). Skoraj tretjina študentov se je za izobraževanje v tujini odločilo neodvisno oz. v lastni organizaciji (31,6 %, kar je občutno nad povprečjem 14 %).

Študenti iz Slovenije so za študij in bivanje v tujini najpogosteje koristili naslednje vire: sredstva EU (81,5 %), lastni dohodek od predhodno opravljenega dela in lastne prihranke (73,4 %) ter prispevek staršev oz. partnerja (71,4 %). V skandinavskih državah pa si največji delež študentov študij v tujini financira iz državnih sredstev.

V povprečju je bila najbolj izražena ovira za študij v tujini dodatno finančno breme. Kot glavno oviro sta ga zaznali skoraj dve tretjini študentov (62 %). Za skoraj dve petini je bila glavna ovira izguba plačanega dela (38,6 %), kar je podobno kot v drugih državah.

Glede na rezultate, ki ne odstopajo od tistih iz prejšnjega cikla, ohranjamo naslednja priporočila: podrobneje pogledati vzroke za manjšo mobilnost med študenti neuniverzitetnih programov, oblikovati dodatne ali prestrukturirati obstoječe programe financiranja, ki bi celoviteje krili stroške bivanja in študija v tujini, ter uvesti podporo, ki bi študentom z družinami omogočila bivanje in študij v tujini tako, da bi se jim tam lahko (vsaj začasno) pridružili tudi njihovi družinski člani.

Več kot dve petini študentov v Sloveniji je ocenilo, da so (zelo) dobro pripravljene na vstop na nacionalni trg dela, medtem ko jih je le malo več kot tretjina ocenila (EVROŠTUDENT VI: več kot četrtnina), da so (zelo) dobro pripravljene na vstop na mednarodni trg dela.

Večina študentov pričakuje, da se bo takoj zaposlila na področju, za katerega se izobražuje (52,2 %), približno tretjina pa, da se bo na tem področju zaposlila, vendar ne takoj (29,6 %).

Večina študentov bo zaposlitev iskala primarno v Sloveniji (86,1 %), od tega jih je manj kot polovica (v ciklu EVROŠTUDENT VI jih je bila več kot polovica) pripravljenih delati v tujini, če zaposlitve v Sloveniji ne najdejo. Malo manj kot dvajsetina bo zaposlitev iskala primarno v tujini (4,6 %), medtem ko jih bo 6,1 % zaposlitev najprej iskalo v tujini, potem pa v Sloveniji, če zaposlitve v tujini ne najdejo.

Viri in literatura

Flere, S., Klanjšek, R., Lavrič, M., Kirbiš, A., Kranjc, M., Divjak, M., Boroja, T., Zagorc, B., in Naterer, A. (2014). *Slovenska mladina 2013: življenje v času, deziluzij, tveganja in prekarnosti*. Izdajatelj: Arhiv družboslovnih podatkov. Dostopno na: <https://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/mla13>

Gril, A., Bijuklič, I., in Sabina, A. (2019). *EVROŠTUDENT VI: socialni in ekonomski pogoji življenja študentov v Evropi 2016–2018* (Nacionalno poročilo – Slovenija). Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Lavrič, M., in Deželan, T. (ur.). (2020). *Mladina 2020: položaj mladih v Sloveniji*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru; Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani. Dostopno na: https://mlad.si/e-katalogi/Mladina_2020/.

MMC RTV Slovenija. Delež tujih študentov na slovenskih univerzah se je več kot podvojil. <https://www.rtvlo.si/slovenija/delez-tujih-studentov-na-slovenskih-univerzah-se-je-vec-kot-podvojil/595491>, pridobljeno 7.12.2021)

Nacionalni program visokega šolstva 2011–2020. Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO71>.

Nacionalni program visokega šolstva 2021–2030. Priloga 2 k 6. e-seji Svet Republike Slovenije za visoko šolstvo. Dostopno na: <https://www.gov.si/zbirke/delovna-telesa/svet-republike-slovenije-za-visoko-solstvo/>.

Naterer, A., Lavrič, M., Klanjšek, R., Flere, S., Rutar, T., Lahe, D., Kuhar, M., Hlebec, V., Cupar, T., in Kobše, Ž. (2019). *Slovenska mladina (2018/2019)*. Zagreb: Friedrich-Ebert-Stiftung. Dostopno na: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjek_f9m7XzAhV4gf0HHc2oCngQFnoECACQAQ&url=https%3A%2F%2Fmlad.si%2Fuploads%2Fanalizeinraziskave%2FSlovenska_mladina_2018-2019_FES_2019.pdf&usg=AOvVaw26yqKa4Ey41oc79i_Y0VEe.

SURS. (2017). *Mednarodni dan študentov: v terciarno izobraževanje vključena skoraj polovica mladih*. Dostopno na: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7031>.

SURS. (2017). *Vpis študentov v višješolsko in visokošolsko izobraževanje, študijsko leto 2016/17: Število študentov v Sloveniji padlo pod 80.000, a še vedno študira skoraj polovica mladih (19–24 let)*. Dostopno na: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/6665>.

SURS. (2018). Vpis študentov v višješolsko in visokošolsko izobraževanje, Slovenija, študijsko leto 2017/18: Število študentov še naprej upada in je tudi v 2017/18 nižje kot v prejšnjem študijskem letu. <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/7433>.

SURS. (2019). *Socioekonomske značilnosti prebivalstva, Slovenija, 1. januar 2019: V 2019 delež prebivalcev Slovenije s terciarno izobrazbo za 0,5 odstotne točke višji kot leta 2018.* <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/8552>.

SURS. (2019). *Vpis študentov v višješolsko in visokošolsko izobraževanje, Slovenija, študijsko leto 2018/2019.* Dostopno na: <https://www.stat.si/Statweb/News/Index/8148>.

SURS. (2019). *Mednarodni dan študentov: študij uspešno zaključi nekaj več kot polovica študentov.* Dostopno na: <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/8494>.

SURS. (2020). *Delovno aktivno prebivalstvo, Slovenija, oktober 2020: 40 % diplomantov iz 2019 je do konca oktobra 2020 že našlo zaposlitev.* Dostopno na: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/9287>.

SURS. (2020). *V letu 2019 terciarno izobraževanje v Sloveniji zaključilo 16.100 študentov, najmanj v zadnjih desetih letih. V letu 2019 je diplomiralo 16.100 študentov terciarnega izobraževanja, kar je 3,5 % manj kot v letu 2018 in najmanj v zadnjih desetih letih.* <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/8801>.

Visoko šolstvo v številkah. (2021). *Priloga 1 k 6. e-seji Svet Republike Slovenije za visoko šolstvo.* Dostopno na: <https://www.gov.si/zbirke/delovna-telesa/svet-republike-slovenije-za-visoko-solstvo/>.

Vodopivec, M., Laporšek, S., Orazem, P., in Vodopivec M. (2020). *Posledice bolonjske reforme: slabše plačani diplomanti? Delo, Sobotna priloga.* Dostopno na: <https://www.delo.si/sobotna-priloga/posledice-bolonjske-reforme-slabse-placani-diplomanti/>.

